

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

**FİNANSAL İSTİKRARIN SAĞLANMASINA YÖNELİK BANKA ÇÖZÜMLEME VE
KRİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI**

(Yüksek Lisans Tezi)

EZGİ KİBAR

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU EKONOMİ POLİTİĞİ ANABİLİM DALI

**FINANSAL İSTİKRARIN SAĞLANMASINA YÖNELİK BANKA ÇÖZÜMLEME VE
KRİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI**

(Yüksek Lisans Tezi)

EZGİ KİBAR

Danışman: DOÇ. DR. NURAY ERGÜL

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Ortadoğu Ekonomi Politikği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 506213007 no'lu Ezgi KİBAR'ın hazırladığı "Finansal İstikrarın Sağlanmasına Yönelik Banka Çözümleme ve Kriz Yönetimi Politikaları" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması ve sözlü sınavı Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 16. maddesi uyarınca 10.05.2019 tarihinde saat 14:00'de yapılmış sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin **KABULÜ**.....' ne OYBİRLİĞİ/ÖYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç.Dr.Nuray ERGÜL	BASARILI	
Doç.Dr.Halil İ.ALPAŞLAN	BASARILI	
Dr.Öğr.Üyesi Levent BORAN	BASARILI	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 16.05.2019 tarih ve 2019/13-05 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU
Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

GENEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ezgi Kibar

Anabilim Dalı : Ortadoğu Ekonomi Politikası

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nuray Ergül

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Mayıs 2019

Anahtar Kelimeler: Finansal İstikrar, Banka Çözümleme, Çözümleme Planı, Kurtarma Planı, Çözümenebilirlik Değerlendirmesi

ÖZET

FINANSAL İSTİKRARIN SAĞLANMASINA YÖNELİK BANKA ÇÖZÜMLEME VE KRİZ YÖNETİMİ POLİTİKALARI

1980’li yıllar ve sonrasında piyasaların entegrasyon sürecinin hız kazanması herhangi bir piyasada oluşan sıkıntının diğer piyasalara ve dolayısıyla da ülkelere yayılmasına sebep olmuştur. Liberalleşme ile birlikte uluslararası piyasalara hızla yayılan krizlerin uluslararası düzlemdeki nedenleri, sonuçları ve bu krizlere karşı alınabilecek tedbirlere yönelik ciddi çalışmalara başlanmıştır. 2008 krizi sürecinde devletler, finansal istikrarı sağlamak üzere batmak üzere olan büyük ölçekli finansal kuruluşlara mali destekte bulunarak piyasalara müdahalede bulunmuşlardır. Bu denli maliyetli devlet destekleri, piyasalarda belirli kuruluşların “batırılamayacak kadar büyük (TBTF- Too Big To Fail)” olduğu algısını oluşturmuş, bu sebeple serbest piyasa ekonomisi ile piyasa disiplini bozulmuş ve ahlaki tehlike (moral hazard) problemi ortaya çıkmıştır.

Yaşanan finansal sıkıntıların sistemin bütününe etkileyecek boyutlara ulaşması, uygulanan politikaların güncellenmesini gerektirmiş ve bu çerçevede olası bir kriz durumunda finansal sistemin istikrarlı kalabilmesi için kamu fonlarının kullanılmasına gerek kalmadan uygulanabilecek yeni araçlar ve önlemler üzerinde çalışmalara başlanılmıştır. Bu kapsamda, olası bir krizden en uygun maliyetle

çıkılabilmesine ilişkin önceden bir planlama yapılmasına dair ülkelerin yasal prosedürleri içerisinde bankalar için kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması uluslararası standartlar dahilinde bir zorunluluk haline getirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, yeni uluslararası çözümleme standartlarında bankalar için önceden hazırlanması zorunlu kılınan kurtarma ve çözümleme planlarının detaylı bir şekilde incelenmesi ve konu hakkında Türkiye'deki çözümleme mevzuatının uluslararası çözümleme çerçevesi ile uyumunun artırılması kapsamında yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır. Araştırma, uluslararası çözümleme standartları dahilindeki yazılı materyaller toplanılarak ve güncel internet ortamında yer alan muhtelif kaynaklar referans gösterilmek suretiyle dokümantasyon yöntemi ve teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Yapılan çalışmanın, finansal istikrarın sağlanması açısından çözümleme rejiminin kurtarma ve çözümleme planları kapsamında güncellenmesine katkı sağlayacağını, bununla birlikte konu ile ilgilenenlerin ve araştırmacıların ilerideki çalışmalarına ışık tutmak açısından yararlı olacağını ümit ediyoruz.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ezgi Kibar
Field : Economics of The Middle East
Supervisor : Associate Professor Nuray Ergül
Degree and Awarded and Date : Master – May 2019
Keywords : Financial Stability, Bank Resolution, Resolution Plan, Recovery Plan, Resolvability Assessment

ABSTRACT

BANK RESOLUTION AND CRISIS MANAGEMENT POLICIES TO ENSURE FINANCIAL STABILITY

The acceleration of the integration process of the markets during and after the 1980s has led to the stress in any market, spreading to other markets and therefore to the countries. With liberalization, significant studies have been initiated on the causes, consequences and precautions to be taken against crises that have spread rapidly to the international markets. During the 2008 crisis, governments intervened in the markets by providing financial support to likely to fail large scale financial institutions to provide financial stability. Such costly government supports has created the perception that there are some institutions are Too Big To Fail (TBTF) on the market, so the free market economy and market discipline has deteriorated and the moral hazard problem has emerged.

The fact that the financial distress has affected the entire system has necessitated the updating of applied policies and has begun to work on new tools and measures that could be implemented without the use of public funds in order to keep the financial system stable in case of a possible crisis. In this context, the preparation of recovery and resolution plans for banks within the countries' legal

procedures for making a preliminary plan for the most cost-effective exit from a possible crisis has become a necessity in international standards.

The aim of this study provides detailed analysis of recovery and resolution plans, which are required to be prepared in advance by the new international analysis standards for banks and contribute to studies about increasing compliance current resolution framework in Turkey with international resolution framework. The research has been prepared by gathering the written materials included in the international resolution standards and by using the documentation methods and techniques referring to the various sources in the current documents on the websites. We hope that the study will contribute to the updating of the resolution regime in order to ensure financial stability within the scope of recovery and resolution plans and that this study will be useful for reseachers to shed light on future works.

ÖNSÖZ

Finansal sistemler dahilinde öncü kurumlar olan bankacılık sektöründe oluşabilecek herhangi bir finansal sıkıntının, entegre piyasalar aracılığıyla sistemin bütününe etkileme potansiyeline sahip olması, uygulanan politikaların olası bir kriz durumunda finansal sistemin istikrarlı kalabilmesi için kamu fonlarının kullanılmasına gerek kalmadan kullanılacak yeni araçlar ve önlemler kapsamında güncellenmesini gerektirmiş ve bu kapsamda uluslararası çözümleme standartlarında henüz kurum finansal sıkıntı yaşamadan kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapılması *üzerine* bir takım zorunluluklar dahil edilmiştir.

Bu çerçevede, bankacılık krizlerinin en az maliyetle aşılması, sistemik krizlerin önüne geçilmesi ve uluslararası çözümleme faaliyetlerine uyum sağlanması bakımından bankalar için kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlamasının ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapılmasının ülkemiz yararına olacağı düşünülmekte olup yapılan bu araştırmada öncelikle, kurtarma planları, çözümleme planları ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin tarihsel süreçte çözümleme faaliyetleri içerisine nasıl dahil oldukları incelenmiş, söz konusu plan ve değerlendirmelerin uluslararası öncü platformlardaki yasal dayanakları ele alınmış ve son olarak Türk finansal sisteminin yapısı incelenerek, sistemimizin ihtiyaçlarını karşılayacak ve istikrarına destek olacak bir çözümleme çerçevesine bu planların nasıl dahil edileceği güncel dokümanlar incelenerek tartışılmıştır.

Çalışmanın bu aşamaya gelmesinde emeği geçen pek çok isim bulunmakta. Öncelikle değerli katkıları ve yardımları ile çalışmamın ilerlemesine oldukça katkıda bulunan ancak amansız hastalığı nedeniyle erken vefatıyla hepimizi üzen rahmetli Doç. Dr. Recep ULUSOY'a, çalışma sürecinde ve çalışmanın nihayetlenmesinde şekle ve muhtevaya ilişkin değerli görüş ve önerilerini sunan tez danışmanım Doç. Dr. Nuray ERGÜL'e, çalışmada desteğini esirgemeyen Dr. İbrahim Murat BOZKURT'a, çalışmanın teknik içeriği ile ilgili bilgi ve birikimlerini paylaşan Sn. Evrim APAN CEYLAN'a ve Sn. Bülent NAVRUZ'a ve bütün tez sürecim boyunca

desteğini esirgemeyen, her daim yanımda hissettiğim aileme ve sunduğu zengin içerik ve çalışma ortamı sebebiyle İSAM Kütüphanesine şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	II
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	VI
ŞEKİL LİSTESİ.....	XI
GRAFİK LİSTESİ	XII
TABLO LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

2008 KRİZİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

1.1. Krizin Ekonomik Etkileri ve Krizden Çıkış Yolları.....	8
1.2. Kriz Sonrası Bankacılık Sektörüne İlişkin Alınan Önlemler ve Yapılan Düzenlemeler.....	13
1.3. Olası Başarısızlıkların Yönetilmesi Sürecinde Kurtarma ve Çözümleme Planlarının Hazırlanması	16

İKİNCİ BÖLÜM

KURTARMA PLANLARI

2.1.Kurtarma Planlarının Temel Özellikleri	24
2.2. Stres Senaryoları.....	26
2.3. Nicel ve Nitel Tetikleyiciler ile Erken Uyarı Göstergeleri.....	29
2.3.1. Kurtarma Planları İçin Uygulanacak Tetikleyicilerin Sınıflandırılması..	31
2.3.2. Kurtarma Planı Göstergelerinin Asgari Listesi.....	32
2.3.3. Kurtarma Planları İçin Uygulanacak Ek Göstergeler	33
2.3.4. Tetikleyicilerin Ölçülmesi	35

2.3.5. Genel Risk Yönetimi Sistemine Dahil Olma.....	35
2.3.6. Tetikleyici Etkenlerin Artış Süreci	36
2.4. Önemli Tüzel Kişiliklerin Belirlenmesi	37
2.5. Temel Faaliyet Alanları veya İş Kollarının Belirlenmesi	38
2.6. Kritik Ekonomik Fonksiyonun Belirlenmesi	43
2.7. İç Bağlantılılık.....	58
2.8. Dış Bağlantılılık	59
2.9. Yönetim Bilişim Sistemleri	59
2.9.1. Veri Kalitesi ve Süreçlerin Belgelenmesine Yönelik Denetimler	60
2.9.2. Risk Veri Toplama Planını Geliştirme	61
2.10. Kurtarma Seçenekleri	61
2.10.1. Kurtarma Seçeneklerinin Sınıflandırılması	62
2.10.2. Denetleme ve Çözümleme Otoriteleri ile İletişim	67
2.10.3. Çözümlemeye Hazırlık	67
2.11. Kurtarma Planı Hazırlaması Gereken Kuruluşlar	68
2.12. Uluslararası Alandaki Uygulamalar	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇÖZÜMLEME PLANLARI

3.1. Çözümleme Planlarının Temel Özellikleri.....	74
3.2. Çözümleme Planlarının İçeriği.....	75
3.3. Çözümleme Stratejisi	79
3.3.1. Tek Giriş Noktalı Yaklaşım	81
3.3.2. Tek Giriş Noktalı Strateji	82
3.2.3. Çok Giriş Noktalı Yaklaşım	83
3.2.4. Çok Giriş Noktalı Strateji	84
3.4. Kamu Yararı Testi	86

3.5. Grup Çözümleme Planlarının Hazırlanması.....	89
3.6. Değerleme	91
3.7. Çözümleme Planı Hazırlaması Gereken Kuruluşlar	109
3.8. Çözümleme Planlarına İlişkin Yaptırımlar.....	111
3.9. Uluslararası Alandaki Uygulamalar	112
3.10. Çözümlelenebilirlik Değerlendirmeleri.....	117
3.10.1. Gruplar İçin Çözümlelenebilirliğin Değerlendirilmesi.....	122
3.10.2. Çözümleme Aşamasında Oluşabilecek Engellerin Belirlenmesi.....	124
3.10.3. Uluslararası Alandaki Uygulamalar.....	131
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME	
4.1. Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Krizlerin Görünümü	134
4.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kurtarma ve Çözümleme Planlamalarının Değerlendirilmesi	140
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	146
KAYNAKÇA	150

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kurtarma Planının Unsurları	23
Şekil 2. Kurtarma ve Çözümleme Planlarının Diğer Yönetim Politikalarıyla Entegrasyonu.....	25
Şekil 3. Stres Senaryosu Çeşitleri	26
Şekil 4. Tetikleyici Etkenlere İlişkin Örnekler	29
Şekil 5. Kritik Fonksiyonlar, Temel Faaliyet Alanları, Kritik Paylaşılan Hizmetler	46
Şekil 6. Kritik Hizmetler.....	57
Şekil 7. Kurtarma Planının Geliştirilmesi	69
Şekil 8. Çözümleme Planının Özellikleri.....	74
Şekil 9. Direktif'e Göre Çözümleme Planlaması.....	75
Şekil 10. EBA Düzenleyici Teknik Standart'a Göre Çözümleme Planlarının İçeriği	76
Şekil 11. Düzenleyici Teknik Standart, BRRD ve FSB'nin Çözümleme Planlarına İlişkin Düzenlemeleri	79
Şekil 12. Tek ve Çok Giriş Noktalı Çözümleme Stratejisi	80
Şekil 13. Çözümleme Planları ve Çözümleme Süreci	87
Şekil 14. Direktif'in Gerektirdiği Değerlemeler	95
Şekil 15. Banka Çözümleme Süreci - SRM.....	110
Şekil 16. Çözümleme Planlarının Onaylanma Sürecine İlişkin Kanada Örneği	114
Şekil 17. Uluslararası Alanda Çözümleme Planı Uygulamaları	115
Şekil 18. Çözümlebilirlik Değerlendirmesinin Süreci	117
Şekil 19. Engellerin Tanımlanmasına İlişkin Ölçütler.....	118
Şekil 20. Uluslararası Alanda Çözümlebilirlik Değerlendirmeleri Uygulamaları	132

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Seçilen Ülkelerde Banka Batışları ve Devlet Müdahaleleri Oranları.....	9
Grafik 2. Sermaye Yeterlilik Oranları (Yüzde)	10
Grafik 3. Kamu Net Borç Stokunun GSMH'ya Oranı	136
Grafik 4. Kamu Bankaları Görev Zararları Stokunun GSMH'ya Oranı	136
Grafik 5. Döviz Tevdiat Hesapları/(Toplam Mevduat + Repo).....	137
Grafik 6. Piyasa Büyüklükleri (2001-2007 Milyon ABD Doları)	138
Grafik 7. Finansal Sektör Kompozisyonu (2015 Yıl Sonu ve GSYH'ya Oranla Yüzde)	143
Grafik 8. Toplam Aktifler ve Toplam Aktiflerin GSMH'ya Oranı	144

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Seçilen Ülkelerdeki Krizlerin Başlama ve Bitiş Tarihleri.....	7
Tablo 2. Banka Çözümleme Reformlarını Uygulama Konusunda İlerleme Kaydeden Gelişmiş Ülkeler.....	11
Tablo 3. Uluslararası Alanda Kurtarma Planı Uygulamaları	72
Tablo 4. Dünya Ekonomisi ve Gelişmiş Ekonomilerin Büyüme Enflasyon ve Ticaret Artışı.....	139
Tablo 5. Türkiye’deki Banka Sayıları	142

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ACPR:	Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution- Fransız İhtiyatlı Denetim ve Çözümleme Otoritesi
APRA:	Australian Prudential Regulation Authority- Avustralya İhtiyatlı Düzenleme Kurumu
BCB:	Central Bank of Brazil- Brezilya Merkez Bankası
BCBS:	Basel Committee on Banking Supervision - Basel Bankacılık Denetleme Komitesi
BDDK:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BRRD:	Bank Recovery and Resolution Directive - Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi
CBL:	Core Business Lines - Temel İş Alanları
CBRC:	China Banking Regulatory Commission- Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu
CDO:	Chief Data Officer - Veri Sorumlusu
CDS:	Credit Default Swaps - Kredi Temerrüt Sigortası
CEF:	Critical Economic Function - Kritik Ekonomik Fonksiyon
CMG:	Crisis Management Groups - Kriz Yönetim Grupları
CNBV:	Comisión Nacional Bancaria y de Valores- Meksika Ulusal Bankacılık ve Menkul Kıymetler Komisyonu
D-SIB:	Domestic Systemically Important Bank - Yerel Sistemik Önemli Banka
D-SIFI:	Domestic Systemically Important Financial Institution - Yerel Sistemik Önemli Finansal Kuruluş
DGS:	Deposit Guarantee Schemes - Mevduat Sigortası Programı
DNB:	De Nederlandsche Bank- Hollanda Merkez Bankası
E-7:	Emerging Seven - Gelişmekte Olan 7 Ülke
EBA:	European Banking Authority - Avrupa Bankacılık Otoritesi
ECB:	European Central Bank - Avrupa Merkez Bankası
FDIC:	Federal Deposit Insurance Corporation - Federal Mevduat Sigorta Kurumu
FED:	Federal Reserve Bank - Amerikan Merkez Bankası
FINMA:	Swiss Financial Market Supervisory Authority- İsviçre Finansal Piyasa Denetim Kurumu

FINSAC:	Financial Sector Advisory Center - Finansal Sektör Danışma Merkezi
FSB:	Financial Stability Board - Finansal İstikrar Kurulu
FSOC:	Financial Stability Oversight Council - Finansal İstikrar Gözetim Konseyi
G-7:	Group of Seven - G-7 Ülkeleri
G-20:	Group of Twenty - G-20 Ülkeleri
G-SIB:	Global Systemically Important Bank - Küresel Sistemik Önemli Banka
G-SIFI:	Global Systemically Important Financial Institution - Küresel Sistemik Önemli Finansal Kuruluş
G-SII:	Global Systemically Important Insurers - Sistemik Öneme Sahip Küresel Sigorta Şirketi
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IADI:	International Association of Deposit Insurers - Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği
IAIS:	International Association of Insurance Supervisors - Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği
IIF:	Institute of International Finance - Uluslararası Finans Enstitüsü
IMF:	International Monetary Fund - Uluslararası Para Fonu
IPAB:	Instituto para la Protección al Ahorro Bancario- Meksika Bankacılık Tasarruflarını Koruma Kurumu
JFSA:	Japan Financial Services Agency-Japonya Finansal Hizmetler Ajansı
KAs:	Key Attributes for Effective Resolution Regimes - Etkin Çözümleme Rejimlerinin Temel Özellikleri
KOBİ:	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MAS:	Monetary Authority of Singapore- Singapur Para Otoritesi
MIS:	Management Information System - Yönetim Bilişim Sistemleri
MLE:	Material Legal Entities - Önemli Tüzel Kişilikler
MPOE:	Multiple Point of Entry - Çok Giriş Noktalı
MREL:	Minimum Requirements of Eligible Liabilities - Uygun Yükümlülükler İçin Minimum Şartlar
NCWOL:	No Creditor Worse Off Than in Liquidation Hiçbir Alacaklının Tasfiyeden Daha Kötü Durumda Olmaması

OSFI:	Office of the Superintendent of Financial Institutions- Kanada Finansal Kurumlar Mfettişliği Ofisi
PBC:	People's Bank of China- Çin Merkez Bankası
PRA:	Prudential Regulatory Authority - Birleşik Krallık İhtiyatlı Düzenlemeler Otoritesi
RWA:	Risk-Weighted Assets - Risk Ağırlıklı Varlıklar
RRP:	Recovery and Resolution Plan - Kurtarma ve Çözümleme Planı
RTS:	Regulatory Technical Standards - Düzenleyici Teknik Standartlar
SAMA:	Saudi Arabian Monetary Authority- Suudi Arabistan Para Otoritesi
SIB:	Systemically Important Bank - Sistemik Önemli Banka
SIFI:	Systemically Important Financial Institution - Sistemik Önemli Finansal Kuruluş
SPOE:	Single Point of Entry - Tek Giriş Noktalı
SRB:	Single Resolution Board - Tek Çözümleme Kurulu
SRM:	Single Resolution Mechanism - Tek Çözümleme Mekanizması
SSM:	Single Supervisory Mechanism - Tek Denetim Mekanizması
SYR:	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TBTF:	Too Big to Fail - Batırılmayacak Kadar Büyük
TCMB:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TLAC:	Total Loss Absorbing Capacity - Toplam Zarar Karşılama Kapasitesi

GİRİŞ

Sanayi Devrimi sonrasında ekonomik, teknolojik ve politik alanlarda büyük bir değişim sürecine girilmiştir. Söz konusu değişim süreci, ekonomik alanda “serbest piyasa ekonomisi” kavramını literatüre sokarak kendisini göstermeye başlamıştır. Kapitalist sistemin ağırlık kazanmasıyla birlikte ülke ekonomilerindeki sınırlar kalkmaya başlamış ve iç içe geçmiş bir piyasa ekonomisi ortaya çıkmıştır.

1980’li yıllar ve sonrasında piyasaların entegrasyon sürecinin hız kazanması herhangi bir piyasada oluşan sıkıntının diğer piyasalara ve dolayısıyla da ülkelere yayılmasına sebep olmuştur. Liberalleşme ile birlikte uluslararası piyasalara hızla yayılan krizlerin uluslararası düzlemdeki nedenleri, sonuçları ve bu krizlere karşı alınabilecek tedbirlere yönelik ciddi çalışmalara başlanmıştır.

2008 krizi sürecinde devletler, finansal istikrarı sağlamak üzere batmak üzere olan büyük ölçekli finansal kuruluşlara mali destekte bulunarak piyasalara müdahalede bulunmuşlardır. Bu denli maliyetli devlet destekleri, piyasalarda belirli kuruluşların “batırılamayacak kadar büyük (TBTF- Too Big To Fail)” olduğu algısını oluşturmuş, bu sebeple serbest piyasa ekonomisi ile piyasa disiplini bozulmuş ve ahlaki tehlike (moral hazard) problemi ortaya çıkmıştır.

Ülke ekonomilerinin sürdürülebilir bir şekilde büyümesi ve sağlıklı bir şekilde işlemesi açısından bankacılık sektörü oldukça kritik bir noktada yer almaktadır. Finansal istikrarın sağlanması ve krizlere karşı ekonominin daha dayanıklı olabilmesi için sermaye yapısı güçlü bir bankacılık sistemi gerekmektedir (Taşkın, 2011, s. 289). Bankacılık sektörü gerek tasarrufların sermayeye dönüşmesi ve gerekse reel sektörün finanse edilmesi dolayısıyla tüm finansal aktörleri etkiyebilmektedir. Sektörün doğası gereği oldukça derin ve uluslararası boyutta olması, çeşitli risklere maruz kalmasına ve söz konusu risklerin diğer sektör ve ülkelere oldukça hızlı bir şekilde yayılarak büyük ölçekli ve yıkıcı bankacılık krizlerine yol açabilmektedir.

Dolayısıyla, finansal istikrarın ülke içinde ve uluslararası ekonomilerde sağlanabilmesi, finansal krizlerin yıkıcı etkilerinden kaçınılabilmesi ve olası mali ve toplumsal maliyetlerin önüne geçilmesi açısından finansal sektörün etkin bir şekilde düzenlenmesi ve denetime tabi olması gerekmektedir. Edinilen tecrübeler ve çıkarılan dersler sonucunda, olası bir kriz durumunda finansal sistemin istikrarlı kalabilmesi için kamu fonlarının kullanılmasına gerek kalmadan uygulanabilecek yeni araçlar ve önlemlere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu kapsamda, açık ve kapsamlı bir banka çözümleme rejiminin oluşturulması, uzun vadeli finansal istikrarın sağlanması ve olası finansal krizlerin kamuya yüklenebilecek maliyetinin azaltılması için hayati öneme sahiptir.

Finansal kriz, birçok bankanın şiddetli şoklardan kurtulmak için uygun planlara sahip olmadığını göstermiştir. Bankaların ciddi ve geniş kapsamlı olumsuz senaryolar için dayanıklılıklarının artmasını sağlayacak acil durum planlaması yapmaları kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu kapsamda, gerek bankaların yönetim birimlerince gerek ilgili otoriteler tarafından bankaların kurtarılmaları, çözümlenmeleri ve çözümlenebilirliklerinin değerlendirilmesine yönelik planların hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanacak planların sadece zorunlu bir gereksinme olarak değil, yönetim ve karar alma süreçlerinin bir gereği olarak, kritik ekonomik fonksiyonlarının sürekliliği, tetikleyici noktalarının açıklanması ve kurum içi ve kurum dışı iletişimin sağlanması ve kurtarma ve çözümleme seçeneklerinin etkinleştirilmesi hedefleri doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırları

Türk finansal tarihine bakıldığında sistemin, birçok kez sorunlu hale gelen bankalar dolayısıyla yeniden yapılandırılmak zorunda kaldığı görülmektedir. Bu durum, pek çok kez bankacılık sektörüne ilişkin bir takım ciddi düzenlemelerin yapılmasını beraberinde getirmiştir. Önemli finansal sıkıntılar yaşamış bankacılık sisteminin düzenlenmesi, erken müdahale önlemleri alınmasını gerektirmiş ve hatta henüz mali bir sıkıntı yaşanmadan, bankalar hakkında daha detaylı bilgilere ulaşılmasının sistemin istikrarı ve çözümleme çalışmalarının hızlı ve güvenilir yürütölmesi açısından

kaçınılmaz olduğu görülmüştür. Bu noktada, bankacılık krizlerinin en az maliyetle aşılması, sistemik krizlerin önüne geçilmesi ve uluslararası çözümleme faaliyetlerine uyum sağlanması bakımından bankalar için kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlamasının ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapılmasının ülkemiz yararına olacağı tartışılmazdır.

Uluslararası çözümleme faaliyetleri dahilinde yer alan söz konusu planların hazırlanması, onaylanması ve yenilenme süreçleri ise her ülkenin kendi finansal yapısına, kırılğanlıklarına ve piyasa derinliğine göre değışkenlik göstermektedir.

Bu çalışma, gerek Türkiye'deki çözümleme mevzuatının uluslararası yasal çerçeve ile uyumunun artırılması, gerekse Türk finansal yapısına uyumlu bir şekilde söz konusu planlama faaliyetlerinin nasıl oluşturulacağına dair çalışmalara katkı sağlamak amaçlarını haiz olarak hazırlanmıştır. Araştırmada öncelikle, kurtarma planları, çözümleme planları ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin tarihsel süreçte çözümleme faaliyetleri içerisine nasıl dahil oldukları incelenmiş, söz konusu plan ve değerlendirmelerin uluslararası öncü platformlardaki yasal dayanakları ele alınmış ve son olarak Türk finansal sisteminin yapısı incelenerek, sistemimizin ihtiyaçlarını karşılayacak ve istikrarına destek olacak bir çözümleme çerçevesine bu planların nasıl dahil edileceğı tartışılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada, araştırılması hedeflenen kavramlar, planlar ve uygulamalar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin toplanması, yorumlanması ve analizi anlamına gelen dokümantasyon yöntemi ve teknikleri kullanılmıştır. Yapılan geniş literatür taramasından sonra çalışmamız içerisinde uluslararası çözümleme çerçeveleri dahilindeki hukuki yayımlar ana kaynaklar olarak kullanılmakla birlikte, konunun güncelliğı sebebiyle internet ortamında bulunan muhtelif dokümanlar da referans gösterilmek suretiyle kaynak olarak kullanılmıştır.

İçinde bulunduğumuz finansal yapı dahilinde güncel çözümleme mevzuatının daha fazla ve detaylı bir şekilde araştırılması ve incelenmesinin gerekli olduğu

düşünülmektedir. Yapılan çalışmanın çözümleme rejiminin kurtarma ve çözümleme planları kapsamında güncellenmesine katkı sağlayacağını, bununla birlikte konu ile ilgilenenlere ve araştırmacılara yararlı olacağını ümit ediyoruz.

Kavramsal Çerçeve

“**Çözümleme**”, çözümleme otoritesi tarafından bir firma ile ilgili olarak çözümlemenin başlamasına dair koşulların karşılandığının tespit edilmesi ve özel sektör katılımı ile ya da sektörün katılımı olmaksızın çözümlemenin yasal hedeflerine ulaşmak amacıyla çözümleme yetkilerinin kullanılmasıdır.

“Çözümleme”, bir kurumun kritik fonksiyonlarının sürekliliğinin sağlanması, finansal istikrarın korunması ve kurumun tamamının veya bir kısmının işlevlerinin yeniden yapılandırılması amaçlarını haizdir.

Aynı zamanda çözümleme, önleyici etkileri sayesinde, bankaların daha güvenli bir yapıda olmalarını ve daha az başarısızlığa uğramalarını sağlamaktadır. Bazı durumlarda ise, bankalar için gerekli olan hallerde ve kamu yararının gerektirdiği durumlarda, çözümleme işlemi yerine finansal istikrarı güvence altına alan ve vergi mükelleflerini koruyan normal iflas işlemleri uygulanabilmektedir (Single Resolution Board, tarih yok).

“**Köprü Banka**”, çözümleme sürecinin bir parçası olarak, başarısız bir firmanın belirli varlıklarını, yükümlülüklerini ve faaliyetlerini geçici olarak devralması ve sürdürmesi için kurulan bir kuruluştur (Financial Stability Board, 2016, s. 2).

“**Çözümleme Otoritesi**”, kendi yetki alanında kurulan firmaların çözümleme planına yönelik işlevler dahil olmak üzere çözümleme işlemlerinden tek başına ya da diğer otoritelerde birlikte sorumlu bir kamu otoritesidir (Financial Stability Board, 2016, s. 3).

“**Denetleme**” veya “**denetim otoritesi**”, bir finans kurumunun gözetimi veya denetiminden sorumlu yetkili otoritedir (Financial Stability Board, 2016, s. 3).

Çözümleme stratejisi, bir kurum veya grubu çözümlmek için uygulanacak bir dizi çözümleme eylemi olarak tanımlanmaktadır (European Banking Authority, 2014, s. 9).

“Çözümleme yetkisi”, çözümleme otoriteleri için yasal çerçeveye uygun olarak, çözümleme amacıyla kullanılan ve çözümlemedeki firmanın pay sahipleri, alacaklıları, borçlularının rızası olmaksızın yürütülebilen yetkililerdir (Financial Stability Board, 2016, s. 3).

“Çözümleme rejimi”, çözümleme yetkilerinin uygulanması da dahil olmak üzere, çözümleme sürecini düzenleyen, uygulanmasını ve koordinasyonunu sağlayan yasal çerçeve ve politikaların unsurudur (Financial Stability Board, 2016, s. 3).

“Grup”, ana şirket (bir holding şirketi olabilir) ve şirketin yerli ve yabancı hem doğrudan hem de dolaylı iştiraklerini kapsamaktadır (Financial Stability Board, 2016, s. 2).

“Çözümlemeye Giriş”, ilgili otoritelerin, çözümleme yetkisinin uygulanması için geçerli çözümleme rejimi altındaki şartları yerine getirdiğini ve bu yetkilerin uygulanmasına tabi olacağını belirlemesidir (Financial Stability Board, 2016, s. 2).

BİRİNCİ BÖLÜM

2008 KRİZİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

Sanayi Devrimi ile birlikte ekonomik, teknolojik ve politik alanlarda büyük bir değişim sürecine girilmiş ve izleyen süreçte serbest piyasa ekonomisi kendini göstermeye başlamıştır. Kapitalist sistemin ağırlık kazanmasıyla ülke ekonomilerindeki sınırlar kalkmaya başlamış ve böylece iç içe geçmiş bir piyasa ekonomisi ortaya çıkmıştır.

1970’li yıllarda dünyada finansal sektör üzerine gelişmeler yaşanmış ve sermaye hareketleri artış sürecine girmiştir. 1973 yılındaki “Petrol Krizi” sonrasında piyasalara yüksek miktarda para yayılmış ve bu paranın yayılması birtakım düzenlemeleri beraberinde getirmiştir (Çağırıcı, 2009).

1980’li yıllar ve sonrasında ise piyasaların entegrasyon sürecinin hızlanması herhangi bir piyasada oluşan sıkıntının diğer piyasalara ve dolayısıyla da ülkelere yayılmasını hızlandırmıştır. Liberalleşme ile birlikte uluslararası piyasalara hızla yayılan krizlerin uluslararası düzlemdeki nedenleri, sonuçları ve bu krizlere karşı alınabilecek tedbirlere yönelik ciddi çalışmalar başlamıştır.

2007 yılında piyasalar, Büyük Buhran zamanından bu yana ciddi bir finansal stres dönemini ilk defa deneyimlemişlerdir. Söz konusu yıl içinde, Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) ipotekli konut piyasasının çökmesiyle başlayan kriz, karmaşık finansal türev ürün formundaki ABD emlak varlıkları aracılığıyla küresel ticarete çöküşe sebep olarak dünyanın geri kalanına yayılmıştır (Luc Laeven, Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly, 2010, s. 3). Birçok ülke bu olumsuz şoklardan önemli ölçüde etkilenmiş ve olağanüstü hükümet müdahalelerine rağmen sistemik krizle karşı karşıya kalmıştır.

Tablo 1. Seçilen Ülkelerdeki Krizlerin Başlama ve Bitiş Tarihleri

Ülkeler	Başlama	Bitiş	Kayıp
Almanya	2008	...	19%
Amerika	2007	...	24%
Belçika	2008	...	23%
Birleşik Krallık	2007	...	24%
Brezilya	1990	1992	62%
Bulgaristan	1996	1997	60%
Çin	1998	1998	19%
Danimarka	2008	...	36%
Fransa	2008	...	21%
Hollanda	2008	...	25%
İrlanda	2008	...	110%
İspanya	1977	1981	59%
İspanya	2008	...	39%
İsveç	1991	1995	33%
İsveç	2008	...	31%
Japonya	1997	2001	45%
Lüksemburg	2008	...	47%
Macaristan	2008	...	42%
Malezya	1997	1999	31%
Meksika	1881	1885	27%
Meksika	1994	1996	14%
Portekiz	2008	...	37%
Türkiye	1982	1984	35%
Türkiye	2000	2001	37%
Yunanistan	2008	...	29%

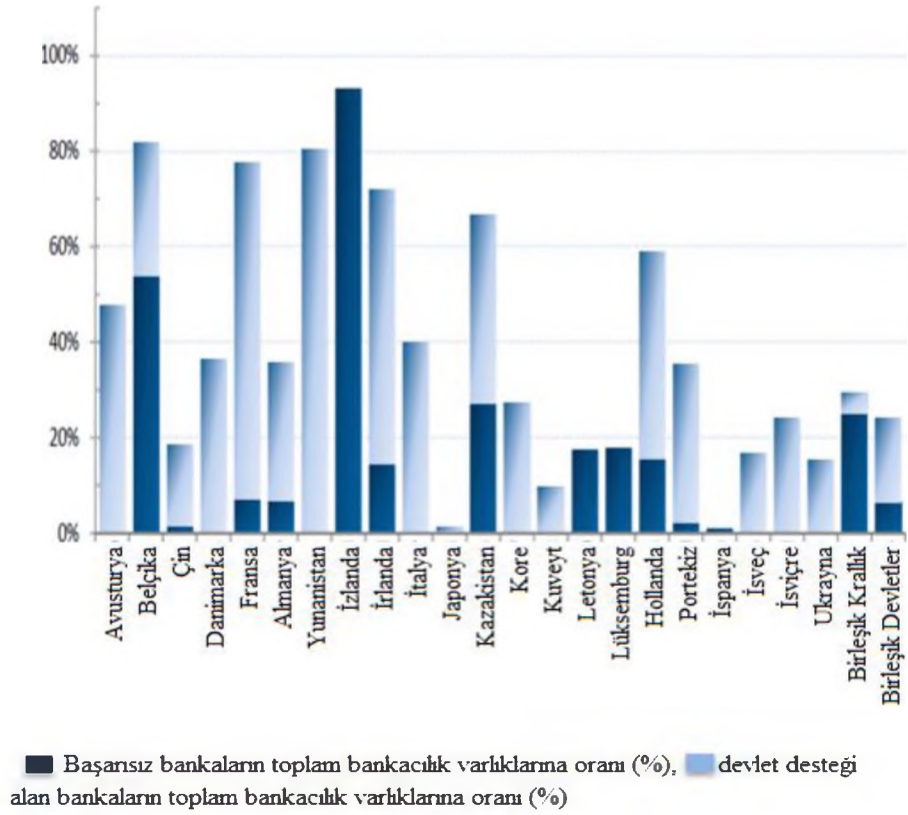
Kaynak: (Luc Laeven, Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly, 2010, s. 11)

1.1. Krizin Ekonomik Etkileri ve Krizden Çıkış Yolları

Sistemik bankacılık krizleri sadece finansal sistemler için değil, bir bütün olarak ülke ekonomileri için yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu tür krizler, belirli bir döneme ya da belirli ülkelere özgü değildir. Neredeyse bankacılık krizi deneyimi yaşamamış ülke bulunmamakta ve hatta bazı ülkeler bu tür krizleri birkaç kez yaşamışlardır (Luc Laeven, Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly, 2010, s. 3). Bu nedenle ülkelerin olası krizler öncesinde alacakları önlemler, kriz süresince yapacakları hamleler ile krizin sonlanmasına ilişkin uygulayacakları politikalar oldukça önem teşkil etmektedir.

2008 krizi sürecinde batmak üzere olan finansal kuruluşlara devletler, kredi garantileri vermek, varlık alımı ve doğrudan sermaye yatırımı yapmak suretiyle finansal istikrarı sağlamak üzere piyasalara müdahalede bulunmuşlardır. Öyle ki 2008-2012 yılları arasında Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan devlet yardımları 600 milyon dolara (yaklaşık olarak 28 AB ülkesinin GSMH'sinin %5'ine) ulaşmıştır. ABD'de ise yapılan devlet yardımları GSMH büyüklüğünün yaklaşık olarak %4,5'ine mal olmuştur (Reducing And Sharing The Burden Of Bank Failures, 2015).

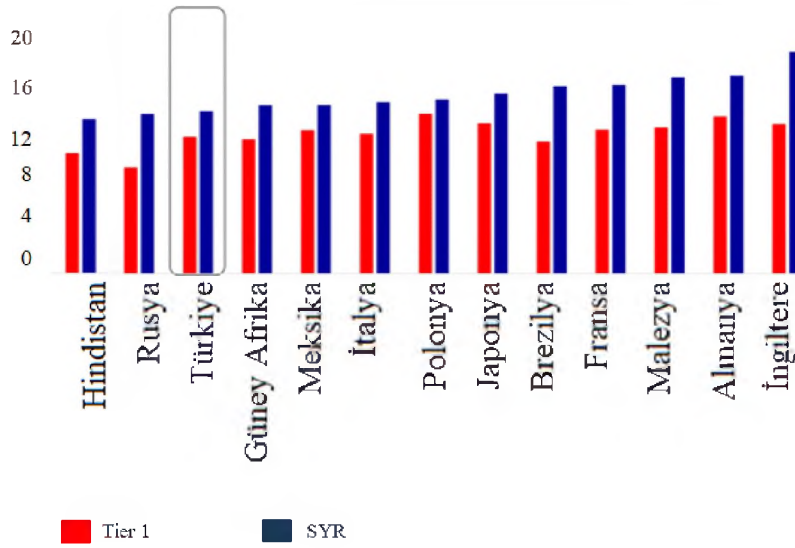
Grafik 1. Seçilen Ülkelerde Banka Batışları ve Devlet Müdahaleleri Oranları

Kaynak: (Luc Laeven, Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly, 2010, s. 18)

Bu denli maliyetli devlet destekleri, piyasalarda belirli kuruluşların “batırılamayacak kadar büyük (Too Big To Fail- TBTF)” olduğu algısını oluşturmuş, dolayısıyla serbest piyasa ekonomisi ile piyasa disiplini bozulmuş ve ahlaki tehlike (moral hazard) problemi ortaya çıkmıştır. Verilen devlet desteklerinin vergi mükellefleri tarafından finanse edilmesi, hâlihazırdaki sistemin hem sürdürülebilirlik tartışmalarını başlatmış ve hem de ülkelerdeki çözümleme rejiminin yetersizliğini göstermiştir (Saçcı, 2014, s. 42). Yaşanan iflasların sistemin bütününe bu denli etkileyecek boyutta olması, uygulanan politikaların güncellenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Küresel banka ve kuruluşların ellerinde tuttıkları çeşitli varlıkların risk barındırması, her ne kadar söz konusu bankalar sermaye yeterlilik oranını yakalıyor olsalar da sistemik olarak yarattıkları etki dolayısıyla ayrı bir çözümleme rejimine tabi tutulmaları gerektiğini göstermiştir (Sommer, 2014, s. 209).

Grafik 2. Sermaye Yeterlilik Oranları (Yüzde)

Kaynak: (Türkiye Bankalar Birliği, 2017, s. 38)

Mali sektör ve hükümetler arasındaki bağlantı 2008 yılında oldukça belirginleşmiştir. Öyle ki, bazı gelişmekte olan piyasalarda düşük seyreden büyüme ve düşük emtia fiyatları, hükümetler ve finans sektörü arasındaki bağlantının artmasına yol açmıştır. Son zamanlardaki finansal krizler bu bağlantının ne kadar güçlü olduğunu göstermiştir. Örneğin 2008 yılında, İrlanda'daki bankacılık krizi, otoritelerin doğrudan bankaları yeniden sermayelendirme ve yükümlülüklerini yerine getirme kararından sonra bir finansal krize dönüşmüştür. Bu durum, kamu borçlanma oranlarının 2007'de GSYİH'nın %24'ünü oluşturmasına karşın 2012 yılında GSYİH'nın %120'sine yükselmesindeki en büyük etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir (PwC Union, 2016).

Tablo 2. Banka Çözümleme Reformlarını Uygulama Konusunda İlerleme Kaydeden Gelişmiş Ülkeler

Banka Çözümleme Reformlarını Uygulama Konusunda İlerleme Kaydeden Gelişmiş Ekonomiler				
Ülkeler	Bütün alanlar	Bankalar için devir/otofinansman (bail-in)/ geçici durdurma yetkilerinin kullanılabilirliği	Sistemik bankalar için kurtarma planlarının hazırlanması	Sistemik bankalar için çözümleme planlarının hazırlanması
G7 Ekonomileri				
Kanada				
Fransa				
Almanya				
İtalya				*
Japonya				
Birleşik Krallık				
Amerika Birleşik Devletleri				
Gelişen Ekonomiler				
Brezilya				
Çin				
Hindistan				
Endonezya				
Meksika				
Rusya				
Türkiye				
Tamamen uygulanmakta. Kısmen Uygulanmakta. Uygulanmamakta.				
*Sadece G-SIB'ler için uygulanmakta.				

Kaynak: (PwC Union, 2016)

Yukarıdaki şekil, G7*'nin gelecekteki olası bankacılık hatalarının kamu maliyesine yüklenmemesi için önemli adımların atıldığını göstermektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği (AB) genelinde, ortak bir Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi (Bank Recovery and Resolution Directive/BRRD/Direktif) 2015 yılının başında yürürlüğe girmiştir. Bu sayede yeni çözümleme araçları tanınmış ve geçmişten farklı olarak, banka hissedarları ile alacaklılarının otofinansman (bail-in)[†] mekanizması

* G7 (Group of Seven). ekonomisi en büyük yedi ülkenin arasında kurulan bir birliktir. Grup Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya ve Kanada olmak üzere yedi ülkeden oluşmakta olup Avrupa Birliği de G7 içinde temsil edilmektedir (G7 2018 Charlevoix, 2018).

[†] Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. (TCMB) kaynaklarında Bail-in aracının çevirisi “İç-finansman” olarak yapılmaktayken, Tasarruf Mevduatı Sigorta Kurumu (TMSF) kaynaklarında

aracılığıyla banka iflas maliyetlerini üstlenmelerini içeren araçlar mevzuata dahil olmuştur. Mevzubahis otofinansman (bail-in) mekanizması, bankaların bilançolarında ciddi bozulmaların olabileceği dönemleri tahmin etmeyi amaçlayan stres testleri gibi diğer düzenleyici araçlar tarafından desteklenmiştir. Ayrıca, yine direktifte tanımlanan kurtarma ve çözümleme planlarının ülkelerin yasal prosedürleri içerisinde tanımlanarak zorunlu hale getirilmesi olası bir krizden en uygun maliyetle nasıl çıkılacağına ilişkin önceden bir planlama yapılmasını sağlamaktadır.

E-7[‡] ülkelerindeki durum analiz edildiğinde ise 2008 krizinin gelişmekte olan ülkeleri nispeten daha az etkilemiş olması bu ülkelerdeki reform hızının gelişmiş ülkelere kıyasla yavaşlamasına sebep olmuştur. Bununla birlikte, gelişen piyasa riskleri ve Çin, Brezilya ve Rusya gibi büyük ekonomilerde yavaşlayan GSYİH büyümesiyle, hükümetlerin bankacılık hatalarını üstlenmelerinin halen bir sorun olmaya devam ettiği görülmektedir (PwC Union, 2016).

Finansal sektör risklerinin artmasına ilişkin pek çok göstergenin olması hükümetlerin kriz sürecinde oynadıkları rollerin kritikliğini göstermesi açısından önemlidir. Uluslararası Finans Enstitüsü'ne (IIF) göre, iyi performans gösteren krediler gelişmekte olan piyasaların çoğunda yükselişe geçmektedir (International Institute of Finance, 2016, aktaran, PwC Union, 2016). Söz konusu eğilimlerin devam etmesi, çözümleme mekanizmalarının eksik olması durumunda tetikleyici bir etken olarak banka başarısızlıklarına yol açabilmektedir. Söz konusu başarısızlıkların önüne geçilmesi amacıyla ülkelerin bankacılık sektörüne yönelik düzenlemeler yapmaları ve bu kuruluşların denetlenmeleri için sıkı bir denetim ve çözümleme mekanizması oluşturmaları gerekmektedir.

Ancak, bankacılık düzenlemelerinin sıkılaştırılmasının da olumsuz bir takım sonuçlarının olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Daha sıkı bankacılık düzenlemelerinin bir sonucu olarak bankaların kredi verme konusunda daha ihtiyatlı hale gelmeleri ve bu konudaki piyasa talebinin banka dışı kurumlar tarafından karşılanması sebebiyle finansal faaliyetlerin geleneksel bankalardan uzaklaşması söz konusu olabilecektir. Bu

“Otofinansman” çevirisi kullanılmıştır. Söz konusu kelime, Türkiye'deki çözümleme kurumu olan TMSF tarafından yapılan çeviri haliyle kullanılmıştır.

[‡] E-7 (Emerging Seven), Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya, Endonezya, Meksika ve Türkiye'den oluşmaktadır.

kapsamda, alternatif finans kanallarının boyut olarak büyümesi bu sürecin en önemli göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Örneğin Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board- FSB), gölge bankacılık sektörünün büyüklüğünün bir ölçüsü olan diğer finansal araçların varlıklarının, 20 ülkede ve Euro bölgesinde 2010 yılında 68 trilyon dolar olduğunu ve bu rakamın 2014 yılında ise 80 trilyon dolar civarına ulaştığını tahmin etmektedir (PwC Union, 2016).

1.2. Kriz Sonrası Bankacılık Sektörüne İlişkin Alınan Önlemler ve Yapılan Düzenlemeler

Yaşanan finansal kriz, "batmak için çok büyük" oldukları düşünülen bir takım büyük bankaların oldukça yüksek düzeyde kamu fonlarıyla kurtarılmak zorunda kaldıklarını göstermiştir. Bu süreçte piyasalarda oluşabilecek yaygın bir yıkımın önlenmesi için gerekli olmasına rağmen kamu fonlarının diğer kamu hedeflerinin önüne geçerek bu şekilde kullanılması kesinlikle arzu edilmemektedir. Edinilen tecrübeler ve çıkarılan dersler sonucunda, olası bir kriz durumunda finansal sistemin istikrarlı kalabilmesi için kamu fonlarının kullanılmasına gerek kalmadan uygulanabilecek yeni araçlar ve önlemlere ihtiyaç duyulmuştur.

Kriz sürecinde yüksek profilli bankaların batmalarının önlenememesi (Fortis, Lehman Brothers, İzlanda bankaları, Anglo Irish Bank, Dexia), bu durumlarla mücadele etmek için yetkililere mevcut araçlarda ciddi eksiklikler olduğunu göstermiştir. Ayrıca, bu süreçte kamu maliyesinin bankacılık sektörüne yapılan büyük fonlama sebebiyle sıkışması, batamayacak kadar büyük bankaların kamu finansmanı ile desteklenerek kurtarılmasının gittikçe sürdürülemez hale geldiğini göstermiştir.

Açık ve kapsamlı bir banka çözümleme rejimi, uzun vadeli finansal istikrarın sağlanması ve olası finansal krizlerin kamuya yüklenebilecek maliyetinin azaltılması için hayati öneme sahiptir.

Bu çerçevede, Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği (International Association of Deposit Insurers-IADI) ile Basel Bankacılık Denetleme Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision- BCBS) ile birlikte yürütülen ortak çalışmalar

neticesinde Haziran 2009’da toplam 18 prensipten oluşan Etkin Mevduat Sigortacılık Sistemleri İçin Temel Prensipler (Temel Prensipler) dokümanını yayımlamıştır. IADI ve BCBS tarafından; IMF, Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu ve EFDI ile yapılan işbirliği neticesinde Aralık 2010’da ise etkin mevduat sigortacılığı için belirlenen temel prensiplere uyumun değerlendirmesinin nasıl yapılacağına ilişkin Etkin Mevduat Sigortacılığı İçin Temel Prensiplere Uyum Değerlendirme Metodolojisi (IADI Değerlendirme Metodolojisi) yayımlanmış ve söz konusu temel prensipler FSB tarafından oluşturulan temel standartlar külliyatına (Compendium of Standards) dahil edilmiştir. Şubat 2013’te IADI tarafından oluşturulan Yönetim Komitesi başkanlığında, IADI, BCBS, Avrupa Komisyonu, EFDI, FSB, IMF ve Dünya Bankası temsilcilerinden meydana gelen ortak bir çalışma grubu tarafından 21 Kasım 2014 tarihinde yenilenen Temel Prensipler yayımlanmış ve daha önce 18 olan prensip sayısı 16’ya düşürülmüş ve sigortalı mevduat geri ödeme sürecinin hızlandırılması, kapsam ve fonlama başta olmak üzere mevduat sigortacısının krize hazırlık, kriz yönetimi ve çözümleme alanındaki rolü ve yetkileri konusunda değişiklikler yapılmıştır.

Diğer taraftan, kamu maliyesini ve özellikle vergi mükelleflerini korumak ve sistemik bankacılık krizlerini önlemek amacıyla sistemik öneme haiz finansal kuruluşların (SIFI- Systemically Important Financial Institution) belirlenmesi ve bu kuruluşların piyasaya olan etkilerinin araştırılması hususunda G-20[§] bünyesinde çalışmalara başlanmıştır. Finansal İstikrar Kurulu bu kapsamda SIFI'lara ilişkin risklerin azaltılmasına yönelik tüm finansal kuruluşlara tavsiyeler içeren Kasım 2010’da G-20 Liderler Zirvesi bünyesinde onaylanan bir rapor hazırlamıştır.

FSB, BCBS ve ulusal yetkililer ile istişare ederek küresel sistemik olarak önemli bankaları (Global Systemically Important Banks-G-SIB) 2011’de tanımlamış ve G-SIB’lerin listesi, ek kayıp karşılama seviyeleri gerekliliklerine göre gruplandırılarak açıklanmıştır. Ayrıca FSB, Uluslararası Sigorta Denetleyicileri Birliği (IAIS) ve ulusal yetkililer ile istişare ederek, 2013 yılında küresel sistemik öneme sahip sigorta şirketlerini (Global Systemically Important Insurers-G-SIIs) de tanımlamaya

[§] G-20 (Group of 20) 19 ülke ve Avrupa Birliği’nden oluşmaktadır. Bu ülkeler Türkiye’nin yanı sıra Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya ve Suudi Arabistan olarak sıralanmaktadır.

başlamıştır. G-SIB'ler ve G-SII'ler hakkında her yıl kasım ayında yıllık tanımlama sürecine, bu kuruluşlara yönelik önlemlerin uygulanmasına dair politikalarla ilgili ve sistemik olarak önemli finansal kuruluşların sistemik ve ahlaki tehlike risklerini ele almak için bütünleşik önlemler hakkında bilgiler FSB tarafından yayımlanmaktadır.

FSB tarafından 2011 yılında “Temel Özellikler”in yayınlayarak etkin çözümleme standartlarının belirlenmesinin ardından 2014 yılında bu standartların nasıl uygulanması gerektiğini ortaya koyan ek bir kılavuz yayınlamıştır. Bu standartlar ve FDIC’nin (Federal Deposit Insurance Corporation) hazırladığı “Çözümleme El Kitabı” (Resolution Handbook) yayını çerçevesinde çözümleme araçları belirtilmiştir. Bu kapsamda, özellikle finansal krizden etkilenen ülkeler bu araçlar doğrultusunda kamu kaynaklarını kullanmadan sistemik öneme sahip bir finansal kuruluşun sistem içerisindeki faaliyetlerinin sürdürülmesine yönelik çözümleme rejimlerini güçlendirmek için mevzuatlarını düzenlemeye başlamışlardır.

FSB tarafından yayınlanan “Temel Özellikler”de belirlenen tüm çözümleme otoritelerinin, bütün kuruluşların iş kollarını, eğer uygunsa bunların bir kısmını istikrara kavuşturmak ve yeniden yapılandırmak için hızlı ve kararlı bir şekilde harekete geçmeleri ve işlemlerini yürütmelerini sağlayacak çözümleme seçenekleri ve yetkileri dahilinde çözümleme araçları belirtilmektedir.

Bu çerçevede getirilen çözümleme araçları;

1. Üst yönetimin uzaklaştırılması ve değiştirilmesi,
2. Etkilenen firmanın kontrolünün ele alınması ve yönetilmesi için bir yönetici atanması,
3. Firmanın işletilmesi ve çözülmesi,
4. Aynı gruptaki diğer şirketlerin, çözümleme aşamasındaki kuruma temel hizmetleri sunmaya devam etmelerini şart koşarak, önemli hizmet ve işlevlerin sürekliliğinin sağlanması,
5. Çözümlemeye alınan firmanın hissedarlarının haklarının geçersiz kılması,
6. Varlık ve yükümlülüklerin devredilmesi veya satılması,

7. Başarısız firmanın belirli kritik fonksiyonlarının ve uygulanabilir operasyonlarının yürütülmesi ve devam ettirilmesi için geçici bir köprü kuruluş kurulması,

8. Ayrı bir varlık yönetim aracının kurulması,

9. Çözümleme aşamasında otofinansman (bail-in) uygulanması,

10. Geçici olarak erken fesih haklarının kullanılmasının sağlanması,

11. Teminatsız alacaklılara ve müşterilere yapılan ödemelerin askıya alınmasıyla birlikte bir moratoryum uygulanması,

12. Başarısız bir firmanın tamamının veya bir kısmının kapanmasını ve düzenli bir şekilde tasfiye edilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir (Santiago Fernandez de Lis, 2014, s. 7-8).

Bu kapsamda çözümleme araçları iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar;

1. Başka bir finansal kuruluş oluşturulması veya köprü kuruluş aracının kullanılması yoluyla işletmenin tamamının veya bir kısmının zorunlu olarak devrini içeren ya da tasfiye sırasındaki hiyerarşiye uygun olacak şekilde, firmanın özkaynak veya diğer mülkiyet araçlarının, teminatsız ve sigortasız alacaklarının zararları karşılayabilmek için silinmesini veya firmanın tüm borçlarının veya diğer mülkiyet haklarının öz sermayeye dönüştürülmesi yetkilerinin kullanılmasını sağlayan otofinansman (bail-in) aracını kapsayan stabilizasyon seçenekleri,

2. Varlık yönetimi aracı ve normal tasfiye prosedürünün kullanılmasını kapsayan kurumun kalan kısımlarıyla ilgili seçeneklerdir (Santiago Fernandez de Lis, 2014, s. 8).

1.3. Olası Başarısızlıkların Yönetilmesi Sürecinde Kurtarma ve Çözümleme Planlarının Hazırlanması

Finansal İstikrar Kurulu tarafından yayınlanan Temel Özellikler'e göre Kurtarma ve Çözümleme Planları, Çözümlelenebilirlik Değerlendirilmeleriyle desteklenmeli ve finansal kuruluşun özelliklerini göz önünde bulundurarak kuruluşun yapısını, karmaşıklığını, içsel bağlantılılığını ve ikame edilebilirlik seviyesini ve

büyükliğini yansıtmalıdır (K.A. 11.3, Financial Stability Board, 2014). Bu kapsamda, çözümleme otoriteleri, kurtarma planlarının değerlendirilmesi ve çözümleme planlarının hazırlanmasını sağlamak üzere finansal kuruluşların üst düzey yetkililerinden gerekli bilgileri temin etmeye yetkili olmalıdırlar (K.A. 11.4, Financial Stability Board, 2014). Bu kapsamda, çözümleme rejimi, finansal kuruluşun içsel kurtarılması ve çözümleme sürecinin planlanması için kurtarma planlarının güvenilirliğinin ve kapsamlılığının değerlendirmesini yapmak üzere çözümleme otoriteleri ile düzenleme otoritelerinin, çözümleme planlarının hazırlanması için çözümleme otoritelerinin finansal kuruluşun üst yöneticilerinden gerekli tüm bilgileri sağlamalarını gerekli kılmıştır (E.C. 11.4.1, Financial Stability Board, 2014).

Benzer şekilde, finansal kriz, finansal yapısı sağlam olmayan veya batmakta olan kredi kuruluşları ve yatırım kuruluşlarının kurtarılması ve çözülmesi için Avrupa Birliği seviyesinde de yeterli araçların bulunmadığını göstermiştir. Söz konusu ilave araçların oluşturulması ve hukuken tanınması ile kuruluşların iflas durumunu ya da acz hallerinin önlenmesi için bu gibi durumların yaşanması durumunda kuruluşların sistemik açıdan önemli fonksiyonlarının korunarak krizin yayılmasının asgari düzeye indirgenmesi amaçlanmaktadır. Kriz esnasında, vergi mükelleflerinin paralarının kullanılarak kuruluşların kurtarılması Üye Devletler üzerinde ağır bir yük bırakmıştır. Bu gibi durumların yaşanmaması ya da asgari seviyeye indirgenmesi amacı ile güvenilir ve inandırıcı bir kurtarma ve çözümleme çerçevesi oluşturulmasını gerektirmiştir.

Finansal krizin, kredi kuruluşlarının büyük bir kısmının fonlama kaynaklarına erişme olanaklarını etkilemesiyle birlikte sistemik hale gelmesi, bu tip bir kriz sonucunda yaşanacak iflasların önüne geçilmesi için normalde borç ödeme gücüne sahip olan kredi kuruluşlarının tümüne eşit ve eşdeğer koşullar altında fonlama kaynaklarına erişme olanağının sunulmasını hedefleyen tedbirlerin alınması farkındalığını oluşturmuştur.

Alınacak tedbirler, ödeme gücüne sahip kredi kuruluşlarının ihraç ettikleri menkul kıymetler için Üye Devletlerin vereceği garantileri ve merkez bankalarının vereceği likidite desteğini kapsamaktadır.

Bu kapsamda, 11 Aralık 2013 tarihinde, Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi (BRRD/Direktif) konusunda anlaşmaya varmıştır. Direktif 2015 yılının Ocak ayında otofinansman aracının kullanılmasına yönelik maddeleri haricinde yürürlüğe girmiştir. Otofinansman aracı ile ilgili maddeler ise Ocak 2016 tarihinde mevzuata dahil olmuştur. Bankacılık sistemi açısından oldukça önemli olan bu mevzuat, sorunlu bankalarla nasıl başa çıkılacağı konusunda Avrupa Birliği'nin (AB) 28 ülkesinde ortak bir çerçeve oluşturmuştur. Söz konusu Direktif, Eurozone ülkelerinde Tek Çözümleme Mekanizması (Single Resolution Mechanism-SRM) aracılığıyla uygulanmaktadır. Bu kapsamda Tek Çözümleme Mekanizması, Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank-ECB) tarafından inşa edilen Tek Denetim Mekanizması (Single Supervisory Mechanism-SSM) ile Tek Mevduat Sigortası Programı (DGS) ile birlikte Euro Bölgesi'ndeki Üye Devletlerin Bankacılık Birliği'nin temelini oluşturması gereken bir üç önemli dayanak noktasından biri olarak faaliyet göstermektedir (PwC United, 2014, s. 2).

Direktif, sorunlu bankaları desteklemek için otoritelerin ne zaman ve nasıl müdahale edeceği konusunda ortak kurallar belirlemektedir. Söz konusu kurallar, bankaların desteklenmesi için ihtiyati tedbir, erken müdahale ve banka iflaslarını önlemek için tasarlanan önlemleri kapsayan aşamalı bir yaklaşımı öngörmektedir. Başarısızlığın kaçınılmaz olduğu durumlarda, Direktif ulusal sınırlarda faaliyet gösteren bankalar için bile düzenli çözümleme işlemlerinin sağlanmasını amaçlamaktadır (PwC United, 2014, s. 2).

Mevduat Sigortası Programı Direktifinde yapılan revizyonların yanı sıra, Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi, AB'deki perakende mevduat sahiplerinin korunmasına yönelik yaklaşımı daha da uyumlu hale getirmektedir.

Açık bir şekilde, bankalardaki özel yatırımcıların, AB ülkeleri ve vergi mükellefleri mali destek için çağrılmadan önce bankaların zayıf risk yönetimi için ilk maliyetleri üstlenmesi ilkesini ortaya koymaktadır. Böylelikle, doğrudan bankaların faaliyetleri üzerindeki piyasa disiplini artırarak ve aldıkları riskleri sınırlayarak, doğrudan ahlaki tehlike sorununu ele almaktadır (PwC United, 2014, s. 2).

Direktif, gelişmiş planlama ve yeniden yapılandırma işlemlerini içerecek şekilde üzere sorunlu bir bankasının kurtarma ve çözümleme sürecinin aşamalarını ve unsurlarını düzenlemektedir. Bu unsurlar;

- Çözümlenebilirliğin önündeki engellerin kaldırılması da dahil olmak üzere kurtarma ve çözümleme planlamasının yapılması,

- İleriye dönük gözetimin yapılabilmesi ve krizlerin önlenmesini sağlamak amacıyla erken müdahale önlemlerinin belirlendiği geliştirilmiş bir set oluşturulması,

- Kritik fonksiyonların sürekliliğine sağlarken, kayıpların pay sahipleri ve alacaklılar tarafından giderilmesini sağlamayı amaçlayan, banka başarısızlığını yönetmek için uyumlu araçlar ve yetkiler setinin oluşturulması.

Çözümlemenin başlaması için tetikleyici şartlar oluştuğunda, çözümleme otoritelerinin bir kurumu çözümlemek için sahip olacakları çözümleme araçları;

İş kollarının satışı: Bankanın tamamen veya kısmi olarak, hissedarların izni veya diğer usul gereklilikleri olmaksızın ticari şartlarda işletmesinin satışı.

Köprü kuruluş aracı: Sorunlu bir bankanın iyi ya da temel işlevlerinin tamamının veya bir kısmının, tamamı kamu otoritesine ait olan (özel sektöre satılmak üzere geçici bir önlem olarak düşünülmelidir) bir köprü bankaya devredilmesidir.

Varlık ayrıştırma aracı: Tasfiye işleminin mevcut piyasa koşulları dahilinde yapılamaması nedeniyle, bankanın bir takım yüksek riskli varlıklarının bir kamu otoritesine ait bir varlık yönetim aracına devredilmesi işlemidir. Varlık yönetim şirketi aracılığıyla bankanın "kötü" varlıklarının düzenli olarak silinmesi yoluyla ayrıştırma işlemi gerçekleştirilir. Ahlaki tehlike endişeleri nedeniyle, bu araç başka bir çözümleme aracıyla birlikte kullanılmalıdır. Bu çözümleme aracı;

- Özel durumlarda sadece son çare olarak öngörülen hükümet desteğinin sınırlandırılması,

- Ön koşullar karşılandığında çözümleme araçlarının uygulanmasını sağlamak için banka katkılarından oluşan önceden oluşturulan çözümleme fonu,

- Hazırlık, müdahale ve çözümlemenin tüm aşamalarında üye devletler ve üçüncü ülkelerdeki otoriteler arasında gelişmiş bir işbirliği amaçlarıyla kullanılmalıdır (The World Bank Group, 2017, s. 6).

Otofinansman (bail-in) aracı: Başarısız bir bankanın teminatsız alacaklılarının alacaklarının veya borç alacaklarının özkaynaklara dönüştürülmesi ve kayıpların giderilmesi işlemidir.

Buna ek olarak, olağandışı bir sistemik kriz durumunda, çözümleme otoritesi, kamu fonlarının kullanılması yoluyla alternatif finansman kaynaklarından fon almaya çalışabilmektedir (Santiago Fernandez de Lis, 2014, s. 20).

Bu noktada, Direktif'e göre çözümleme araçlarının, sadece kamu yararı amacını haiz olarak, kurumun kritik fonksiyonlarının sürekliliğinin sağlanması için sistemik olarak önemli bankalara uygulanabileceğini de belirtmek gerekmektedir. Direktif, ulusal yetki içerisinde yer alan iflas yasasını, çözümlemenin bir alternatifi olarak veya çözümlemenin yanında (çözümlemeden geri kalanların tasfiye edilmesi şeklinde) uygulanacak bir işlem olarak düzenlememektedir. Ulusal düzeyde Direktif'in gerektirdiği yasal düzenlemeler hazırlanırken, banka çözümleme ile ilgili yetki çerçevesinin, sistematik olmayan bankalar için de bazı çözümleme yetkilerinin kullanılmasını ve ilgili önlemlerin alınmasını kapsayacak şekilde düzenlenmesi tavsiye edilmektedir (The World Bank Group, 2017, s. 6). Bu kapsamda, örneğin, iş kollarının satışı ve köprü banka aracının (örneğin, birkaç küçük bankanın bir köprü bankaya devredilmesine izin verecek şekilde), banka tasfiyesi/iflas rejiminin bir parçası olarak kamu yararı gözetmeksizin bankalar için mevcut olmalıdır (The World Bank Group, 2017, s. 6).

İKİNCİ BÖLÜM

KURTARMA PLANLARI

Bankaların her zaman için acil durum planlarının olmasına rağmen, finansal kriz, birçok bankanın şiddetli şoklardan kurtulmak için uygun planlara sahip olmadığını göstermiştir. Bu çerçevede, bankaların güvenilir bir kurtarma planı geliştirmeleri, daha

ciddi ve geniş kapsamlı olumsuz senaryolar için acil durum planlaması yapmaları olası bir kriz durumunda dayanıklılıklarının artmasını sağlayacaktır.

Bankaların, oldukça şiddetli stres senaryolarına tabi tutulduklarında dahi faaliyetlerine devam edebilmeleri için güvenilir seçenekleri belirleyen kurtarma planları geliştirmeleri kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu çerçevede, bankaların yönetim birimlerince hazırlanacak planların sadece zorunlu bir gereksinme olarak değil, yönetim ve karar alma süreçlerinin bir gereği olarak, kritik ekonomik fonksiyonlarının sürekliliği, kurtarma seçeneklerinin etkinleştirilmesi için tetikleme noktalarının açıklanması ve kurum içi ve kurum dışı iletişimin sağlanması hedefleri doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir.

Buna karşılık bir bankanın yönetimi tarafından banka kurtarma planının güvenilirliği değerlendirilmeli ve gerektiğinde planı yeterince inandırıcı hale getirmek için söz konusu planının değiştirilmesi, ilave sermaye, likidite veya yeniden yapılandırma isteyebilmeleri hususlarında yetkilendirilmelidir.

Uygulamada, bazı bankaların yeterince güvenilir kurtarma planları yapmak için çabalamalarına rağmen, Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA) tarafından yapılan bir dizi tematik inceleme neticesinde, bazı bankaların temel iş kolları, kritik fonksiyonlar ile bankalar tarafından kullanılan senaryolar aralığının belirlenmesinde ve yönetim düzenlemeleri, kurtarma seçeneklerinin kurumun özellikleri ya da krizin etkilerine göre tercih edilmesi gibi hususlarda yetersizlikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Benzer şekilde, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve İngiltere İhtiyatlı Düzenlemeler Otoritesi (PRA), kurtarma planlarının içeriği, planların pratikteki işlerliği, yönetim ve karar alma mekanizmaları, kurtarma seçeneklerinin hazırlanması ve etkinleştirilmesi, planları stres testi ve risk yönetimi ile bütünleştirilmesi, önlemlerin hazırlanması ve planın test edilmesi, kritik fonksiyonların belirlenmesi ve gruba bağlı kuruluşların grup kurtarma planları kapsamına dahil edilmesi konuları başta olmak üzere bankaların kurtarma planlamasında iyileştirme yapılacak alanları vurgulamıştır.

Bugüne kadar birçok bankanın hükümet müdahalesi olmaksızın finansal krizden kurtulamaması dolayısıyla, kurtarma (ve çözümleme) planlaması, sistemik olarak önemli finansal kurumlara yönelik düzenleyici reformların temel bir unsuru haline

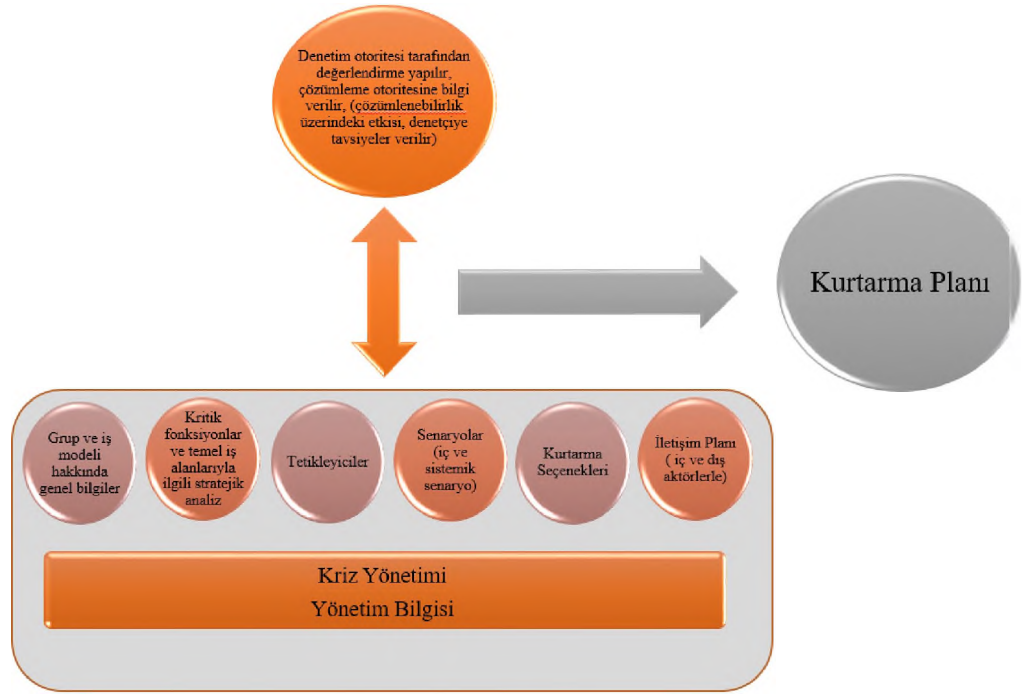
gelmiş ve buna ek sermaye artırımları ve daha yoğun denetimlerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Uluslararası standartlar açısından, kurtarma ve çözümleme planlaması için yeni gereklilikler, 2014 yılında yayınlanan ve Ocak 2015'e kadar ulusal düzeyde uygulama uygulanmaya başlayan AB'de Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi ve ilk olarak 2011'de yayınlanan Amerika Birleşik Devletleri'nde Finansal İstikrar Kurulunun (FSB) Finansal Kurumlar için Çözümleme Rejimlerinin Temel Özellikleri dahilinde hukuki nitelik kazanmıştır.

Direktif, bankaların bir dizi senaryoyla test edildiği güvenilir kurtarma planları hazırlamasını gerektirmiştir. Direktif, kurtarma planının temel unsurlarını özetlemekte ve denetim otoritelerine, yeterince güvenilir olmadığı takdirde bankalardan planlarının iyileştirmesini isteme yetkisini tanımıştır. Ayrıca Direktif, kurtarma planlaması gerekliliklerinin kapsamını tüm AB kredi kurumlarını içerecek şekilde genişletmekle birlikte, her bir bankanın kurtarma planının ne kadar detaylı ve kapsamlı olması gerektiği konusunda orantılı bir yaklaşımı benimsemiştir (KPMG International, 2018, s. 7).

Çeşitli ülkelerdeki otoriteler finansal kriz sonrasında, bankaların Direktifin kabulünden önce bir kurtarma planı hazırlamalarını istemek suretiyle bir takım gereklilikler getirmişlerdir. Bu planların kapsamı ve içeriğinde bazı farklılıklar olmasına rağmen, hepsi erken bir aşamada bir banka krizi ile başa çıkmaya, finansal istikrarı ve bankacılık sektöründe güven sağlamaya ve gelecekteki banka batışlarının toplumsal etkisini azaltmaya çalışmışlardır.

Bu amaçla, gelecekteki krizlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve bu krizler karşısında kurumların direncinin artırılması için düzenleyici çerçeveye yönelik iyileştirmeler yapılmıştır. İşte bu noktada, bir kurumun finansal zorluklarla karşılaşma olasılığı dikkate alındığında, kurtarma planlaması bu durum için hem hazırlayıcı hem de önleyici bir araç olarak hizmet etmektedir.

Şekil 1. Kurtarma Planının Unsurları

Kaynak: (The World Bank Group, 2017, s. 51)

Düzenleme ve çözümleme otoriteleri, kurtarma ve çözümleme planını hazırlamak zorunda olan finansal kuruluşların, ciddi bir sıkıntıya girdikleri zaman finansal açıdan güçlülüklerini ve devamlılıklarını sağlayacak seçenekleri belirleyen bir kurtarma planı oluşturmalarını sağlamalıdır.

Bu çerçevede FSB tarafından kurtarma planlarının içeriğine dair bir takım kriterler belirlenmiştir. Bunlar;

- Hem kendi içinde hem de piyasa genelinde bulunan baskıyı kapsayan bir dizi senaryo ile başa çıkılabilesini sağlayacak güvenilir seçenekleri, bu seçeneklerin sağlam bir değerlendirmesini, karşılaştırmalı analizlerini ve bunların uygulanmasını etkileyebilecek başlıca unsurları (Financial Stability Board, 2013, s. 3).

- Finansal kuruluşun faaliyetlerinin niteliği, boyutu ve karmaşıklığı, iş modeli, bağlantılılığı hakkında bilgileri ve risk profiliyle ilişkili zayıf noktaların analizini (Financial Stability Board, 2013, s. 3),

- Sermaye açıklarını ve likidite baskılarını ortaya koyan senaryoları,

- Bir dizi stresli durumla karşılaşıldığında kurtarma yöntemlerinin uygulanması için en iyi zamanlamayı sağlayacak usulleri içermeli (K.A. 11.5, Financial Stability Board, 2014) ve bu süreçte stresin yükselme nedenlerini, finansal kuruluş tarafından planın veya planda yer alan finansal kuruluşa özgü önlemlerin uygulamaya konması için gelişen durum ve olayların nicel ve nitel kriterlerini açıkça belirlemek durumundadır (E.C 11.5.1, Financial Stability Board, 2014).

- Kurtarma eylemlerinin ve bu eylemlere ilişkin planların uygulanması sırasında oluşabilecek engellerin olumsuz etkilerini içeren analizini içermelidir (Financial Stability Board, 2013, s. 3).

2.1.Kurtarma Planlarının Temel Özellikleri

Kurtarma planı hazırlaması gereken finansal kuruluşlar olası kurtarma önlemlerini, bu önlemleri uygulamak ve ilgili riskleri değerlendirmek için gerekli olan adımları ve zamanı belirlemelidir. Olası kurtarma önlemlerinin kapsamı Temel Özellikler, Annex 4.3'e göre aşağıdaki unsurları içermelidir:

(i) Sermaye durumunun güçlendirilmesi için eylemler, örneğin, olağandışı zararlar sonrasında yeniden sermayelendirme; temettülerin askıya alınması ve değişken ücret ödemeleri gibi sermaye koruma önlemleri,

(ii) İştiraklerin satış olasılığı ve iş birimlerinin devre dışı bırakılması,

(iii) Borç-özsermaye dönüşümü yoluyla borçların yeniden yapılandırılma olasılığı,

(iv) Fonlama kaynaklarının yeterli derecede çeşitlendirerek ve hacim, yer ve kalite bakımından yeterli teminatın elde edilmesini sağlayarak gerekli fon kaynaklarının oluşturulmasını öngörür. Bu çerçevede, grup içindeki olası likidite ve varlık transferlerine de dikkat edilmelidir.

Yine Annex 4.3'te açıkça belirtildiği üzere, finansal kuruluşlar kriz dönemlerinde potansiyel olarak karşı karşıya kalabilecekleri ilave gereklilikleri, örneğin, ön finansman veya pozisyonların teminatlandırılması ve ek şartların ele

alınmasına yönelik seçenekleri belirlemelidir. Bu gibi durumlarda, finansal kuruluş ek teminat almak için güvenilir bir planlama yapmalı ve firmanın toplam ödeme akışlarındaki potansiyel kısıtlamaları nasıl gidereceğine ilişkin bir reçete sunmalıdır. Ayrıca, kurtarma önlemlerini uygularken çalışmaya devam etmelerini sağlayacak iç süreçleri, bilgi teknolojileri sistemleri, tasfiye ve yerleşim tesisleri, tedarikçi ve işçi sözleşmeleri gibi uygun ihtiyati düzenlemeleri yerine getirmelerini sağlamalıdır. Ayrıca, finansal kuruluşlar kurtarma planının uygulanmasını gerektirecek nicel ve nitel ölçütleri tanımlayıp ilgili otoriteye danışarak ve aşırı gecikmeleri önleyecek planlamaları yaparak böyle bir durumda ihtiyaç duyulabilecek destekleri ve izlenmesi gereken yolları açıkça belirlemelidir. Bu süreçte finansal kuruluş, otoriteler, kamu kurumları, finansal piyasa kuruluşları ile çalışanları ve hisse senedi sahipleri ile uygun bir iletişim stratejisi geliştirmelidir.

Kurtarma planları, üst yönetimin gözetimindeki kurtarma eylemlerini tetikleyen kriterlerin dizaynı ve niteliği, bu tetikleyicilerde bir aykırılık olması durumunda şirketin alacağı karşı önlemler ve takip eden süreçte düzenleme ve çözümleme otoritelerinin müdahalesi ve varsayımsal stres senaryolarının şiddeti ve daha genel bir çerçevede stres senaryolarının oluşturulması açısından önem teşkil etmektedir (Financial Stability Board, 2013, s. 3).

Şekil 2. Kurtarma ve Çözümleme Planlarının Diğer Yönetim Politikalarıyla Entegrasyonu

Kaynak: (BBVA Research, 2014, s. 15)

2.2. Stres Senaryoları

Firmalar, kurtarma planlarının dayanıklılığını ve hangi kurtarma seçeneklerinin bir dizi stres durumunda etkili olacağını değerlendirmek için piyasa çapında (sistemik) ve firmaya özgü (kendine has) stres senaryolarından uygun ölçüde yararlanmalıdır.

Şekil 3. Stres Senaryosu Çeşitleri

Kaynak: (The Office Of The Comptroller Of The Currency, 2017, s. 10)

Yapılacak değerlendirmelerde birden fazla senaryo kullanılmalı ve hem sistemik hem de firmanın kendine has durumlarını birleştiren firmanın yapısını etkileyebilecek düzeydeki senaryoların çok boyutlu analizlerini içermelidir. Bu senaryolar, ayrıca sermaye açıklarını ve likidite baskılarını dikkate almalı ve firma tetikleyici etkenleri belirlerken, olumsuz durumların etkilerini tahmin etmek ve yavaş ya da hızlı hareket eden olumsuz durumları gidermek için uygulanacak müdahaleleri önceden tasarlamalıdır (Financial Stability Board, 2013, s. 8).

Firmalar, iş modellerinin sürdürülebilirliğini ya da tamamen uygulanmasını engelleyebilecek senaryoları tanımlamalı, bu senaryoları değerlendirmeli ve düzenli olarak güncellemelidir. Firmalar, kendilerine özgü veya piyasa çapında hazırladıkları stres senaryolarında çeşitli stres koşullarında etkili olabilecek esnek ve güvenilir veriler kullanmalıdırlar (Financial Stability Board, 2013, s. 8).

Firmalar, piyasa genelindeki (sistemik) risk faktörleriyle hazırladıkları stres senaryolarını firmanın iç risk profiline uyarlanmış daha spesifik makroekonomik risk faktörleri ile birleştirmeye teşvik edilmelidir. Böylelikle, firmaların risk faktörlerinin gelir tablosu, bilanço, 1. kuşak riske dayalı sermaye, düzenleyici 1. kuşak sermaye, ekonomik sermaye ve maddi iş kolları alanlarındaki muhtemel etkileri tahmin etmeleri ve modelleyebilmeleri daha kolay olacaktır.

Karşıt stres testi, kurtarma planlarında senaryolar geliştirmek için yararlı bir başlangıç noktası olabilir. Karşıt stres testi, bir şirketin iş modelinin uygulanmasına engel olabilecek senaryoları tanımlar.

Karşıt Stres Testlerinin kritik bileşenleri, hem niceliksel hem de niteliksel koşullara dayalı olarak finansal kuruluşun faaliyetlerine devam edebilmesinin mümkün olmadığı noktanın belirlenmesini, bu noktanın tanımlanmasını ve güvenlik açığı analizini içermektedir. Karşıt stres testi, işletmenin başarısız olduğunu ve kurtarma önlemlerinin etkili olmadığını varsayması dolayısıyla çözümleme senaryosunu da temel almaktadır. Diğer taraftan, kurtarma planlamasının amacı firma ağır stres altına girdiğinde finansal gücünü ve faaliyetlerinin devamını yeniden sağlayacak seçenekleri tanımlamak olduğundan, kurtarma planları için kullanılan senaryolar çözümleme ve karşıt stres testinde kullanılan varsayımlara yakın olmalı ancak, işletmenin henüz faaliyetlerine devam etme kabiliyetini tamamen kaybetmemiş olduğu varsayımlarını temel alarak hazırlanmalıdır (Financial Stability Board, 2013, s. 9).

Kurtarma planları için tetikleyicilerin ve stres senaryolarının geliştirilmesi ve kullanılması, yönetim kurulu tarafından yapılan inceleme de dahil olmak üzere, şirket yönetiminde ağır risk yönetim süreçlerine tabi tutulmalıdır. Tetikleyiciler ve stres senaryoları genel denetleme programının ve kurtarma planının incelenmesinin bir parçası olarak denetçiler tarafından denetlenmelidir (Financial Stability Board, 2013, s. 9). Ancak, tetikleyiciler de dahil olmak üzere kurtarma planının geliştirilmesi ve sürdürülmesinin sorumluluğu firmanın üst düzey yöneticisine aittir.

G-SIFI'lar, genellikle kurtarma planlamalarını oluştururken iki ila dört stres senaryosu kullanmaktadırlar (Financial Stability Board, 2013, s. 6). G-SIFI'lar piyasa genelinde (sistemik) ve kendilerine has stres senaryolarını ve çoğunlukla bu iki

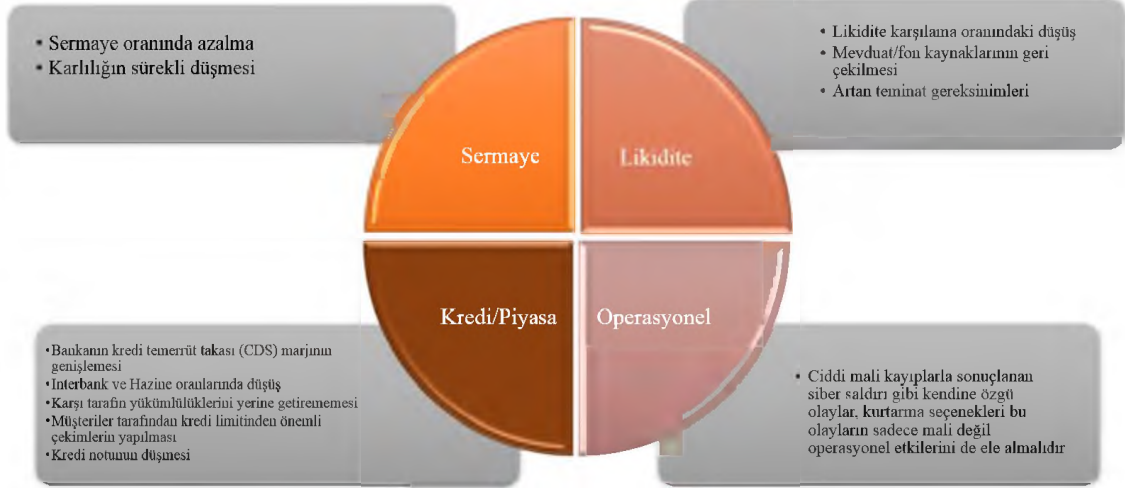
senaryonun bir kombinasyonunu kullanmaktadırlar (genellikle kendilerine has senaryolarda aynı varsayımlara dayanırlar) (Financial Stability Board, 2013, s. 6). Senaryoların sayısı genellikle G-SIFI'ya ve ilgili denetleyici otoritenin rehberliğine bağlı olarak değişebilmektedir. Bazı firmalar mevcut stres senaryolarını doğrudan veya düzenleyici otoriteler tarafından geliştirilen kıstasları mevcut senaryoya uyarlayarak kullanmaktadırlar.

Çoğu G-SIFI, sistemik veya piyasa genelinde oluşabilecek krizlere karşı kendi kırılganlıklarına özel en az bir senaryo geliştirmektedir. Bazı G-SIFI'lar, hem yavaş hem de hızlı gelişen mali krizler için hazırladıkları senaryolarının yanı sıra, sistemik ve kendine has bir durumu birleştiren senaryolar geliştirmiştir. Senaryoların şiddeti firmanın kırılganlıklarına, piyasa yapısına göre çeşitlenmekte ve genellikle bir takım bileşenleri içermektedir. Aşağıdaki unsurlar, G-SIFI'lar tarafından stres senaryolarının bileşenleri olarak sıkça kullanılmaktadır;

- Önemli sermaye ve likidite değişiklikleri,
- Dolandırıcıların sebep olduğu ağır kayıplar,
- Derecelendirme notunun düşürülmesi,
- Euro ya da ABD doları krizleri,
- GSYİH artış oranının azalması,
- Firma değerinin düşmesi,
- Yetenekli çalışanların ayrılması,
- Mevduat akışının hızlanması ve önemli miktarda mevduatların çekilmesi,
- Küresel finansal piyasaların çökmesi,
- Kamu borcunun artması,
- Döviz kurlarındaki önemli değişiklikler,
- Emtia fiyatlarındaki önemli değişiklikler,
- Banka batışları,

- Dolandırıcılık ve
- İtibar krizleri (Financial Stability Board, 2013, s. 6).

Şekil 4. Tetikleyici Etkenlere İlişkin Örnekler

Kaynak: (The Office Of The Comptroller Of The Currency, 2017, s. 12)

Ayrıca bazı G-SIFI'lar karşıt stres testleri de uygulamaktadırlar. Karşıt stres testi ise farklı olasılıkların koşullarındaki değişikliklerden kaynaklanan sonuçları test etmek yerine iş modelinin başarısızlığını varsayar ve bunun oluşabileceği koşulları belirtmektedir (Financial Stability Board, 2013, s. 7). Karşıt stres testleri, kurtarma seçeneklerinin etkinliğini test etmek için geliştirilen senaryoların bir başlangıç noktası olarak görülebilir.

2.3. Nicel ve Nitel Tetikleyiciler ile Erken Uyarı Göstergeleri

Kurtarma planlamasındaki tetikleyicileri belirlemenin amacı, düzenleyici otoriteler, kurtarma önlemlerinin alınmasına müdahale etmeden veya bunları zorla yaptırma gereksinimini görmeden firmaların finansal güçlerini, yaşayabilirliklerini veya onarılmalarını sağlamaktır. Bu gibi tetikleyiciler genelde zaman, durum ya da işaretleyici olarak önceden tanımlanmış bir “nokta” olarak anlaşılmakta ve firma üst yönetimi ya da kurulunun denetim otoritesini tetikleyici bir olay meydana geldiğini bildirmesi sürecinin parçası olarak ifade edilmektedir (Financial Stability Board, 2013,

s. 5). Her zaman tetikleyici bir olay meydana geldiğinde kurtarma eylemi gerçekleştirmek gerekli olmayabilir. Böyle bir problemle karşılaşıldığında, olaya müdahale etmek amacıyla gerçekleşen olayın özelliklerine göre firmanın üst yönetimi ya da düzenleyici otorite tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Bu durumda ayrıca firmanın özel kurtarma eyleminin kurtarma planı içinde yer alıp almayacağına dair düzenleme otoritesiyle tekrar görüşmesini gerektirebilir (Financial Stability Board, 2013, s. 5).

Bazı G-SIFI'lar tetikleyici etkenleri kurtarma planlarının direk parçası olarak görmeyip tetikleyicileri daha geniş çerçevede firmanın iç risk yönetimi sürecinin bir parçası olan erken uyarı göstergeleri dahilinde tanımlamaktadırlar (Financial Stability Board, 2013, s. 5).

G-SIFI'lar kurtarma planlarında hem nicel hem de nitel tetikleyici etkenleri belirtmelidir. Bu etkenlerin sayısı ve bileşimi G-SIFI özelinde değişebilir ve finansal kuruluşun yönetici tarafından belirlenebilmektedir. Tetikleyiciler ağırlıklı olarak niceldir ve firmaya özel likidite ve sermaye önlemlerine odaklanmaktadır.

Niceliksel tetikleyiciler genellikle farklı unsurlardaki değişimin derecesine veya hızına odaklanır. Bu unsurlar;

- Derecelendirme notunun düşürülmesi,
- Kar/zarar ve gelir raporları ya da bu raporların bileşenleri,
- Kredi risk limitleri,
- Özsermaye oranları,
- Toplam finansmanın yenilenme yüzdesi,
- Mevduat ve diğer fonların geri çekilmesi,
- Artan teminat gereksinimleri,
- Piyasaya dayalı kaldıraç oranları,
- Üç ay vadeli bankalararası faiz oranı ve

- Ödeme önceliğine sahip borçlar ve sermaye benzeri borçların dağılımları olarak sıralanmaktadır (Financial Stability Board, 2013, s. 5).

Niteliksel tetikleyiciler ise karşı tarafların borçların erken itfasına yönelik talepler, borçların mevcut piyasa faiz oranlarında ihraç edilmesinde yaşanan zorluklar, üst düzey yönetimin öngörülme kayıpları, olumsuz mahkeme kararları, olumsuz piyasa baskısı ve önemli itibar kayıpları (Financial Stability Board, 2013, s. 6) gibi şirketin özelliklerine göre değişebilecek daha sübjektif kıstaslardan oluşmaktadır. Niteliksel tetikleyiciler, şirketin zayıf yönlerinin belirlenmesi açısından kurtarma planlarının önemli bir unsuru olmalarına rağmen niceliksel tetikleyicilere göre söz konusu planlarda daha az yer verilmektedir (Financial Stability Board, 2013, s. 6).

Tetikleyicilere ek olarak, erken uyarı göstergeleri de negatif eğilimleri işaret etmek için G-SIFI'lar tarafından kullanılabilir. Bu göstergeler kavramsal olarak tetikleyicilere benzemekle birlikte uygulanma zamanlarına göre ayrılmaktadırlar. Kurtarma tetikleyicisi, potansiyel bir tetikleyici ile karşılaşması durumunda firmanın niceliksel ve niteliksel analizini yapması ve riskli alanlarını tanımlaması dolayısıyla olumsuz koşullara firmayı daha iyi hazırlamaktadır (Financial Stability Board, 2013, s. 6). Erken uyarı göstergesi ise kurtarma tetikleyicisinden önce olumsuz koşullara karşı firmaya uyarı yapma özelliğine haizdir.

Kurtarma planlarında yer alması gereken tetikleyiciler ve erken uyarı göstergelerinin sınıflandırılmasına yönelik olarak EBA tarafından 2015 yılından rehber yayımlanmış söz konusu rehberde göre aşağıdaki sınıflandırmalar yapılarak ilgili otoriteler ile kuruluşların söz konusu sınıflandırmalara uyum sağlaması için çaba göstermeleri gerektiği bildirilmiştir. Bu kapsamda, kriz yönetimi grupları ve ulusal otoriteler, kurtarma planlarına ilişkin beklentilerini belirlerken ve firmalar tarafından geliştirilen kurtarma planlarının incelemelerini yaparken aşağıdakileri göz önünde bulundurmalarıdır.

2.3.1. Kurtarma Planları İçin Uygulanacak Tetikleyicilerin Sınıflandırılması

Kurtarma planları içinde yer alması gereken tetikleyici unsurlar zorunlu ve tercihen kullanılabilecekler olmak üzere kategorize edilmektedir.

Zorunlu Kategoriler;

1. Sermaye göstergeleri,
2. Likidite göstergeleri,
3. Karlılık göstergeleri,
4. Varlık kalitesine ilişkin göstergeler.

Tercihen kullanılabilecek kategoriler;

5. Piyasa tabanlı göstergeler,
6. Makroekonomik göstergeler.

2.3.2. Kurtarma Planı Göstergelerinin Asgari Listesi

Kurtarma planlarında yer alması gereken göstergelerin asgari bir listesi EBA tarafından belirlenmiştir. Ancak, her göstergenin kurumun özelliklerine uygun olarak belirlenmesinin gerektiğine bu noktada dikkat etmek gerekmektedir. Herhangi bir sebeple, kurumun özelliklerine uygun olmadığı için seçilmeyen bir gösterge yerine söz konusu kurum için daha uygun başka bir gösterge kullanılmalıdır.

1. Sermaye göstergeleri;
 - a) Ana sermaye oranı,
 - b) Toplam sermaye oranı,
 - c) Kaldıraç oranı.
2. Likidite göstergeleri;
 - a) Likidite karşılama oranı,
 - b) Net istikrarlı fonlama oranı,

c) Toptan finansman maliyeti.

3. Karlılık göstergeleri;

a) Aktif karlılığı veya özkaynak karlılığı,

b) Önemli operasyonel kayıplar.

4. Varlık kalitesine ilişkin göstergeler;

a) Brüt takipteki alacakların büyüme oranı,

b) Karşılama oranı (Karşılıklar / Toplam takipteki alacaklar).

5. Piyasa tabanlı göstergeler;

a) Olumsuz inceleme veya derecelendirme notlarının düşmesi,

b) Kredi temerrüt sigortasının (Credit Default Swaps-CDS) yayılması,

c) Stok fiyat değişimi.

6. Makroekonomik göstergeler;

a) GSYİH varyasyonları,

b) Ülkenin CDS oranları (European Banking Authority, 2015, s. 12).

2.3.3. Kurtarma Planları İçin Uygulanacak Ek Göstergeler

Kurtarma planlarında kullanılacak ek göstergelerin listesi EBA tarafından açıklanmıştır. Ancak, söz konusu liste yalnızca açıklama amacıyla hazırlanmıştır. Bu listeden farklı olarak daha detaylı göstergeler de kurtarma planları içerisinde kullanılabilmektedir.

1. Sermaye göstergeleri;

a) Önceki Yıl Kar ve Yedekler / Toplam Sermaye,

- b) Önemli ortakların mali durumu hakkında olumsuz bilgi.
- 2. Likidite göstergeleri;
 - a) Likidite ve fonlama kaynaklarının yoğunlaşması,
 - b) Toplam finansman maliyeti (perakende ve toptan finansman),
 - c) Toplam finansmanın ortalama süresi,
 - d) Sözleşme vadesi uyumsuzluğu,
 - e) Mevcut ipoteksiz varlıklar.
- 3. Karlılık göstergeleri;
 - a) Maliyet-gelir oranı (işletme maliyetleri / faaliyet geliri),
 - b) Net faiz marjı.
- 4. Varlık kalitesine ilişkin göstergeler;
 - a) Net takipteki alacaklar / özkaynaklar,
 - b) Brüt takipteki alacaklar / Toplam alacaklar,
 - c) Finansal varlıklarda değer düşüklüğünün artması,
 - d) Önemli coğrafi veya sektör yoğunluğuna göre takipteki alacaklar
 - e) Formal riskler (forborne exposures)/ Toplam riskler.
- 5. Piyasa tabanlı göstergeler;
 - a) Fiyat - defter değeri oranı,
 - b) Kuruma yapılan itibar tehdidi veya önemli itibar kayıpları.
- 6. Makroekonomik göstergeler;
 - a) Devletlerin olumsuz gözden geçirme veya derecelendirme notu düşüşü,
 - b) İşsizlik oranı (European Banking Authority, 2015, s. 14).

2.3.4. Tetikleyicilerin Ölçülmesi

Firmaların tetikleyicileri, firmanın düzeltici önlemi almasına izin vermek için yeterli bildirimde bulunmaları ve denetleyici makamın, erken müdahale önlemlerini alarak uygun acil durum planlamasına başlamasını sağlamak için gerekli düzeltmeleri yapacak şekilde kalibre edilmelidir (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Firmaların, tetikleyicilerin ölçülmesine dair kriterlerin nasıl belirlendiğini ve tetikleyicilerin etkili bir şekilde erken önlenmesini gösteren bir analizi bir denetçi otoriteye sunmaları gerekecektir (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Tetikleyiciler, nasıl kalibre edildiğine bakılmaksızın, doğası gereği gerileyen metriklerle bağlantılı olmamalıdır (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Firmalar sadece niceliksel tetikleyicilere güvenmemeli, bir kurtarma müdahalesinin gerekli olup olmadığı, eğer gerekliyse ne tür bir müdahalenin uygun olacağına karar vererek niteliksel tetikleyicileri dikkate almalıdır. Nitel firmaya özgü ölçümlerin daha fazla dahil edilmesi, bir firmanın karar vericilerine duruma göre uygun ihtiyari müdahale imkanı tanımaktadır (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Tetikleyicilerin sayısı, firmanın iş genişliği ve risk profili için uygun olmalıdır. Firma, çeşitli alanlarda bozulma olması durumunda uyarılması için yeterli sayıda tetikleyici kullanılmalıdır.

2.3.5. Genel Risk Yönetimi Sistemine Dahil Olma

Kurtarma planlaması için tetikleyicilerin firmaların genel risk yönetimi sistemlerine dahil edilmeleri gerekmektedir. Kurtarma tetikleyicileri, likidite veya sermaye acil durum planları, erken uyarı göstergeleri ve firmanın risk iştahıyla ilgili mevcut tetikleyicilerle (ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere) uyumlu olmalıdır (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Kurtarma planlaması için tetikleyiciler, tetikleyici bir olaya neden olmadan ortaya çıkan stres belirtilerini gösteren erken uyarı göstergeleri ile birlikte tamamlanmalıdır.

2.3.6. Tetikleyici Etkenlerin Artış Süreci

Kurtarma planları tetikleyici olayların meydana gelmesi durumunda hangi süreçlerin gerçekleşmesi gerektiği hususunda açık olmalıdır. Denetleme ve çözümleme otoritelerine, tetikleyici koşullar oluştuğunda firmanın üst düzey yönetimi veya yönetim kurulu tarafından stres süreci hakkında ayrıntılı bilgi verilmeli sonrasında ise söz konusu otoriteler karar alma süreçleri hakkında haberdar edilmelidir (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Tetikleyici durumların gerçekleşmesi durumunda firma içerisinde üst yönetim bilgilendirilmeli ve firma ile denetim otoritesi arasında önceden belirlenmiş bir bilgi akışının olması beklenmektedir. Tetikleyici olayların gerçekleşmesi durumunda firmanın harekete geçmesi gerektiğine dair bir karine olmalıdır. Her ne kadar tetikleyici bir olay firmanın bir kurtarma eylemi uygulamasına yol açsa da, her olayda böyle bir işlem gerekli olmayabilir. Firmalar, durumun özelliklerine uygun olarak ihtiyari bir müdahale uygulayabilecek esnekliklere sahip olmalı ve bir stres senaryosunda zararlı olabilecek, kurtarma eylemlerinin amacına aykırı piyasa tepkilerine neden olabilecek eylemlerden kaçınılmalıdır (Financial Stability Board, 2013, s. 7).

Avrupa Bankacılık Otoritesi tarafından hazırlanan Kurtarma Planlarının İçeriğine Dair Teknik Standartlar Taslağı, kurtarma planlarının stratejik bir analiz içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Söz konusu stratejik analiz yetkili otorite tarafından kurtarma seçeneklerinin değerlendirilmesi açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Analiz, kurumun veya grubun temel iş alanları, kritik ekonomik fonksiyonları, yasal ve mali yapısı, diğer finansal kuruluşlar veya piyasa katılımcıları tarafından maruz kalınan riskler veya sağlanan hizmetlere dair iç ve dış bağıllığını açıklamak amacıyla yapılmaktadır. Stratejik analiz, kurtarma planının kapsadığı kurum veya kuruluşların tanımını ve kurtarma seçeneklerini içermelidir (European Banking Authority, 2014, s. 13).

Genel bir perspektifle, stratejik analiz, temel iş alanları (CBL), maddi tüzel kişilikler (MLE) ve gerçekleştirilen kritik ekonomik fonksiyonları (CEF) belirlemekte ve bu hususlarda bir haritalandırma yapmaktadır. Böylelikle, hem yasal hem de ekonomik açıdan gerekli ayırım yapılmakta ve kurtarma planında operasyonel ve mali sürekliliğin sağlanması için atılacak adımlar belirlenmektedir.

2.4. Önemli Tüzel Kişiliklerin Belirlenmesi

Bir grubun önemli tüzel kişiliklerinin (material legal entities-MLE) belirlenmesi hem kurtarma hem de çözümleme eylemlerinin uygulanması ve bu eylemlerin önceden planlamasının yapılması aşamalarında oldukça önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda, EBA ve FSB tarafından grup için en önemli ve yasal olarak bağımsız tüzel kişilikleri tanımlamak için bir takım kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler, grubun her bir tüzel kişiliğinin önemlilik düzeyinin belirlenmesini sağlayan niceliksel ve niteliksel kriterlerden oluşmaktadır. Söz konusu kriterler çerçevesinde yapılacak değerlendirmenin kapsamı, yalnızca ekonomik olarak gruba entegre olan kurumları içerecek şekilde olmalı ve bu nedenle grubun bir parçasını oluşturmayan yatırımcıları ve ortak girişimleri (birlikte kontrol edilen) hariç tutmalıdır.

EBA tarafından yayınlanan “Kurtarma Planlarının İçeriğine Dair Düzenleyici Teknik Standartlar” gereğince, önemli tüzel kişilikleri tanımlamak için yapılan analizlerin, Grup'un yasal olarak bağımsız tüzel kişilikleri olmamalarına rağmen, ülke dışındaki şubelerini de içerdiği belirtmektedir.

Kurtarma planlarının içeriğine dair Düzenleyici Teknik Standartlar'da yer alan Direktif Madde 6(3a)'ya göre, temel iş alanlarının, kritik fonksiyonların ve önemli tüzel kişiliklerin bir haritasının çıkarılması kapsamında, önemli tüzel kişilik ya da şubelerin tanımı aşağıdaki gibidir,

- i. Kurtarma planının kapsadığı kurum veya kuruluşların kârlarına önemli ölçüde katkıda bulunup bu kuruluşların fonlarına veya varlıklarının, borçlarının veya sermayesinin önemli bir payına sahip olan,

- ii. Önemli ticari faaliyetler gerçekleştiren,
- iii. Merkezi olarak operasyonel, riskli veya idari işlevleri yerine getiren,
- iv. En kötü senaryoda kurumun veya grubun yaşayabilirliğini tehlikeye atabilecek önemli riskler taşıyan,
- v. Bir bütün olarak kuruluş veya grup için tetikleyici büyük risk oluşmadan kapatılmayacak ya da tasfiye edilmeyecek olanlar,
- vi. Kayıtlı bir ofisinin bulunduğu veya faaliyet gösterdiği AB'ye üye devletlerden en az birinin finansal istikrarı için önemli olan şube ve tüzel kişilikler önemli olarak değerlendirilmelidir.

Bu bilgiler ışığında, kuruluş, grup veya kurtarma-çözümleme otoritesi önemli tüzel kişiliklerin belirlenmesi için niceliksel ve niteliksel alt kriterler belirleyebilmektedir. Ancak belirlenen alt kriterler bir tüzel kişiliğin önemli olarak değerlendirilmesi için tek başına yeterli olmamakta birlikte yapılacak değerlendirmenin bir bütün halinde kriterleri incelemesi gerekmektedir. Belirlenecek alt kriterler; grubun kârına önemli bir katkısının olup olmadığı, grubun hizmet sağladığı tüketiciler için önemli hizmetler sağlayıp sağlayamadığı, diğer alanlarda destekleyici faaliyetlerinin olup olmadığı, operasyonel ya da bilgi teknolojileri riskleri gibi riskler içerip içermediği, likiditesinin sağlamlığı, sistemin finansal istikrarı açısından önemli olup olmadığı gibi unsurları içerebilmektedir. İncelenen tüzel kişilik bu kriterlerden sadece birini sağlasa dahi önemli olarak sayılabileceği gibi hiçbir kriteri sağlamasa dahi grubun ya da kuruluşun faaliyetleri için kritik bir işlev yürütüyorsa, örneğin bilişim hizmetleri gibi, önemli olarak değerlendirilebilecektir.

Değerlendirme kapsamında, kuruluşların tüm tüzel kişiliklerinin açıklaması kurtarma ve çözümleme planlarında detaylı olarak yer almalı, önemli olarak belirlenen kuruluşların ise neden önemli oldukları ve faaliyet alanları belirtilmelidir.

2.5. Temel Faaliyet Alanları veya İş Kollarının Belirlenmesi

Temel iş alanları (core business lines-CBL), fonksiyonlar, işletmenin tüm hizmet ve işlevlerini içeren ve işlevlerde tüm şirket, iştirakleri ve ortaklıkları açısından sorun olması halinde, gelir, kâr veya franchise bedelinde ciddi bir kayıpla sonuçlanacak operasyonlar olarak değerlendirilmektedir (T.C. Ziraat Bankası A.Ş., 2017, s. 4).

Direktif'in 2(1). maddesinin 36. paragrafı, "temel faaliyet alanları veya iş dalları", bir kuruluş için veya bir kuruluşun bir parçasını oluşturduğu bir grup için önemli gelir, kâr veya franchise değeri kaynaklarını oluşturan veya temsil eden iş dalları ve bunlarla bağlantılı hizmetler olarak tanımlamaktadır.

Temel iş kolları, kurtarma ve çözümleme planlamasında önemli bir role sahiptir. Direktif'in A bölümünün 8. paragrafı göre; kurtarma planlarında, kurumun temel iş alanlarının, faaliyetlerinin ve varlıklarının değerleri ve bunların pazarlanabilirliğinin belirlenmesine ilişkin süreçlerin ayrıntılı bir açıklamasının yer alması gerektiği bildirilmektedir. Yine Direktif'in B bölümünün 4. paragrafına göre ise; kuruluşun operasyonları ve faaliyet alanlarına ilişkin önemli varlıkları (aktifleri) ve pasifleri de dâhil, kuruluşun kritik operasyonları ve temel faaliyet alanlarının tüzel kişilere göre hazırlanmış bir haritasının hazırlanması ve bu kapsamda Direktif'in 10. Maddesine göre kritik fonksiyonların ve temel faaliyet alanları ve iş dallarının kuruluşun iflası üzerine ve iflasından sonra devam etmelerini temin edecek şekilde diğer fonksiyonlardan gerekirse ve gerektiği oranda hukuken ve ekonomik olarak nasıl ayrılacakları hakkında bilgilerin verilmesi gerektiğini bildirmektedir.

Aynı zamanda temel iş alanlarının belirlenmesi, bir kuruluşun veya grubun çözümlenebilirliğinin değerlendirilmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu kapsamda Direktif'in 44. Maddesine göre, çözümleme süreci içerisindeki kuruluşun kilit operasyonları, hizmetleri ve işlemlerini sürdürme kabiliyetini koruyacak ve devam ettirecek bir şekilde ve tarzda kritik fonksiyonların ve temel iş dalları ve faaliyet alanlarının devamlılığını sağlamak için bu istisnanın kesinlikle gerekli ve orantılı olması gerektiğini bildirmektedir.

Çözümleme aşamasında, kritik fonksiyonların ve temel iş alanlarının sürekliliğinin sağlanması amacı, bail-in (otofinansman) uygulanmasından belirli yükümlülüklerin muafiyetini gerektirebilecek veya bu yükümlülüklerin bir köprü

bankasına geçmesine dayanak oluşturacak kararlar alınmasını sağlayabilmektedir. Bu bağlamda temel veya önemli iş dallarının tanımlayan FSB tarafından hazırlanan Finansal Kuruluşlar İçin Etkin Çözümleme Rejiminin Temel Özellikleri ile Direktif'in içeriği tam uyumlu olarak hazırlanmıştır. Yine çözümleme aşamasında belirlenecek temel faaliyet alanları veya iş kolları kurtarma aşamasından farklılaşabilmektedir. Çözümleme otoritesi söz konusu alanları belirlerken kurtarma planına bağlı olmamakla birlikte söz konusu plan hakkında detaylı bilgilere sahip olmalıdır.

Temel iş alanlarının kurumun iç organizasyonuna, kurumsal stratejisine ve kurumun mali sonuçlarına ne kadar katkıda bulunduklarını gösteren göstergelere bakarak tanımlanabilmesi beklenebilir. Bununla birlikte, bu yaklaşım tüm temel iş alanlarının belirlenmesi için yeterli olmayabilmektedir. Örneğin, bir kurum doğrudan karlı olmayan bir hizmet vermesine rağmen (hatta bu hizmetten zarar edebilir) bu hizmetten önemli bir franchise değeri elde ediyorsa, bu hizmet bir bütün olarak işletme için önemli olarak değerlendirilmelidir (European Banking Authority, 2015, s. 16).

Direktif'in 2. maddesinin 36. paragrafındaki temel iş alanı tanımı ile öngörülen yaklaşımı göz önünde bulundurarak (yani fonksiyonun kurum için önemine dair içsel bakış açısı) bu tanımda yer alan aşağıdaki kavramlar şu şekilde açıklanabilir:

-İş alanı: Kuruluşun hedeflerine ulaşmak için üçüncü taraflar için kurum veya grup tarafından geliştirilen yapılandırılmış bir dizi faaliyet, süreç veya işlemi ifade etmektedir (European Banking Authority, 2015, s. 17).

-Bağlantılı hizmetler: Kurum tarafından doğrudan kar elde edilmeyen, ancak kurumun diğer işletmelerini destekleyerek kurumun karlarına dolaylı olarak katkıda bulunan bir faaliyet ya da faaliyet grubunu ifade etmektedir (European Banking Authority, 2015, s. 17).

"Bağlantılı servisler" ortak veya paylaşılan personel, tesisler veya sistemler gibi unsurları içermektedir. Bunlar;

- İçsel hizmetler: Bir birim veya grup içindeki ayrı bir tüzel kişilik tarafından geliştirilen hizmetler (örneğin, muhasebe),

- Dışsal hizmetler: Kurum/grup dışında harici bir sağlayıcı tarafından gerçekleştirilen hizmetler (örneğin, gayrimenkul varlıklara yönelik değerlemeler),

Ayrıca, hem “içsel” hem de “dışsal hizmetler”; “özel hizmetler” (kurum/grubun yalnızca bir birimi için gerçekleştirilen hizmetler, örneğin kredi limitleri için oluşturulmuş bir birim) ve “paylaşılan hizmetler”i (grubun birden fazla iş birimi veya tüzel kişiliği için gerçekleştirilen hizmetler, örneğin, bilgi teknoloji sistemlerini) kapsayabilmektedir.

“Temel iş alanları”nın belirlenmesi amacıyla nitel ve nicel göstergelerden faydalanmak gerekmektedir. Bu noktada, söz konusu kriterleri oluşturmak için EBA, yalnızca nicel göstergelerin tanımlanmasını ve kullanılmasının yeterli olmayacağını, çünkü böyle bir yaklaşımın büyük ve karmaşık organizasyon seviyesine sahip bir kurumda kar getiren hizmetlerin doğru ve tam olarak eksik kalabileceğini belirtmektedir. Bunun yerine, temel iş alanlarının tanımlanması, kurumların iç organizasyonlarını ve bazı nicel göstergeleri birlikte değerlendirilmesi işlemlerini gerektirmektedir.

Örneğin, bir iş alanı, gelirden kayıplar oluştursa bile kurum tarafından "temel bir iş alanı" olarak sınıflandırılabilir. Böyle bir durum, kurumun henüz girdiği ve halen yatırım aşamasında olmasına rağmen güçlü bir büyüme potansiyeline sahip olduğu düşünülen yeni bir iş alanı için geçerli olabilmektedir. Bu kapsamda, bu tür bir durumda, kurumun, söz konusu 'ana iş kolları' için orta vadeli olarak gördüğü iş planına ilişkin gelecekte hangi iş kolları ile ilgili olacağını ve stratejisinin kapsamına dair detaylı bir açıklama gerekecektir. Söz konusu açıklama, kurum içi raporlamada kullanılan belgelerle desteklenebilmektedir. Bu çerçevede, gelecekte beklenen gelirler, büyüme görünümleri ve franchise değeri, dayanağı olan varsayımları ortaya koyan kanıtlanmış projeksiyonlarla desteklenmelidir.

Temel iş alanlarının tanımlanmasına yönelik kullanılacak göstergelere ilişkin örnek vermek gerekirse,

-İş alanının toplam kârın yüzdesi olarak sağladığı gelirler,

-İş kolunun toplam kâr yüzdesi içindeki yarattığı kâr,

- Sermaye/varlık getirisi,
- Toplam aktifler, gelir ve kazançlar,
- Faaliyetin diğer grup faaliyetleri ile müşteri tabanı, coğrafi alanı, marka ve operasyonel açıdan etkileşimi,
- Bir finansman ya da likidite kaynağı olması durumunda, iş kolunun son bulmasının maliyetler ve kazançlar üzerindeki etkisi,
- Büyüme görünümü,
- Piyasa katılımcılarının iş alanını satın alma potansiyeli,
- Pazar potansiyeli ve franchise değeri,
- Mevcut kârların sürekliliği, büyüme potansiyeli ve franchise değeri ile açık bir şekilde bağlantılı olduğu durumlarda iş kolunun pazar payı ve sanayi pozisyonu dikkate alınabilmektedir (European Banking Authority, 2015, s. 18).

Söz konusu faaliyet alanları belirlenirken kurtarma ve çözümleme planlarında, faaliyetin kuruluşun hangi işletmesi tarafından sağlandığı da açıkça belirtilmelidir. Bu faaliyetler; ticari bankacılık, bireysel bankacılık, kurumsal bankacılık, piyasalardaki menkul kıymet ticareti, varlık yönetimi, kuruluşun gayrimenkul yatırımı ya da hazine araçları ve türev ürünler vb. üzerindeki rolüne ilişkin sınıflandırma yapılarak tanımlanmalıdır.

Temel faaliyet kollarının tanımlanması için, niceliksel ve niteliksel kriterler belirlenmelidir. Bu kriterlerin seçimi, her bir faaliyet kolunun nispi önemini belirlemek için kuruluşa özgü olarak yapılmalıdır.

Kurtarma planlarının hazırlanma sürecinde temel iş alanlarının önemine uygun olarak, Kurtarma Planlarının İçeriğine İlişkin Düzenleyici Teknik Standartlar, kurumların kurtarma planının stratejik analiz bölümünde temel iş alanlarını ve kritik fonksiyonları tanımlamasını ve söz konusu temel iş alanları ile kritik fonksiyonların bir stres durumunda sürdürülmesini sağlayacak önemli adımları belirlemesini gerektirmektedir. Kurumların, temel iş alanlarını ve kritik fonksiyonlarını tanımlamak için süreç ve ölçütlerin bir açıklamasını da sunmaları gerekmektedir.

Bu nedenle, mevcut kurtarma planları, (i) kurumların temel iş alanları olarak belirlediği iş alanlarının örneklerini, (ii) temel iş alanlarının tanımının belirlenmesi için kullanılan göstergelerin kaynağını, (iii) çözümleme otoritelerinin kritik fonksiyonları belirlerken kullanabileceği bilgileri ve (iv) kurumların kritik fonksiyonlarını ve sistemsel önemlerini algılama biçimlerini açıklayan bilgileri içermelidir.

2.6. Kritik Ekonomik Fonksiyonun Belirlenmesi

Bir finansal kuruluşun kritik fonksiyonları, gerek kurtarma planlarının oluşturulması gerekse çözümleme planlarının hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapılması aşamasında önemli bir veri olarak kullanılacağından bu fonksiyonların tanımlanması ve belirlenmesine yönelik usullerin belirlenmesi oldukça önemlidir.

“Kritik fonksiyonlar”, Direktifin 2.1.35 maddesi uyarınca, hizmetlerin veya operasyonların ikame edilebilirliğinin özel olarak dikkate alınması şartıyla, bir kuruluşun veya grubun boyutlarından, pazar payından, iç ve dış bağlarından, karmaşıklık düzeyinden veya sınır-ötesi faaliyetlerinden dolayı, bu faaliyetlerin Üye Devletlerin birinde veya birden fazlasında durmasının reel ekonomi açısından çok önemli olan hizmetlerin kesilmesine ya da finansal istikrarın bozulmasına sebep olabilecek nitelikte olan faaliyetler, hizmetler veya operasyonlar anlamına gelmektedir. Bu nedenle, kritik bir fonksiyon, kurumun ürün veya hizmetlerinin bir veya birkaçını destekleyebilir, ancak bu fonksiyonun kendi başına gelir üreten bir ürün veya hizmet olması gerekmemektedir (The World Bank Group, 2017, s. 35).

Bir diğer tanımla kritik fonksiyonlar, işletmenin tüm hizmet ve işlevlerini içeren ve işlevlerde tüm şirket, iştirakleri ve ortaklıkları açısından sorun olması halinde tüm sistemin istikrarı bakımından tehdit oluşturabilecek fonksiyonlar olarak tanımlanmaktadır (T.C. Ziraat Bankası A.Ş., 2017, s. 3).

Finansal istikrarın sağlanması ve reel ekonominin korunması amacıyla kritik ekonomik fonksiyonların sürekliliği, bankacılık çözümleme süreçlerinin ana hedeflerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, kritik fonksiyonların belirlenmesi,

Çözümleme planlamasının yapılması aşamasında oldukça önem teşkil etmektedir. Çözümleme planlamasında hissedarlar ve yatırımcılar için kayıpların en aza indirilmesi, vergi mükellefleri için maliyetlerin en aza indirilmesi gibi hususların yanında, işletmenin reel ekonomiye ve finansal sistemin geri kalanına sağladığı kritik ekonomik fonksiyonlarının sürekliliğini gözeterek çözümleme stratejisinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, çözümleme aşamasında belirlenecek kritik fonksiyon kurtarma aşamasında belirlenen fonksiyondan farklı olabilmektedir. Çözümleme otoritesi söz konusu fonksiyonları belirlerken kurtarma planına bağlı olmamakla birlikte söz konusu plan hakkında detaylı bilgilere sahip olmalıdır.

Kritik ekonomik fonksiyonun belirlenmesi aşamasında değerlendirilecek husus, bu fonksiyonun aniden gerçekleştirilememesi durumunda, fonksiyonun makul bir zaman diliminde başka bir finansal kurum tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği ve olumsuz senaryoda bu durumun finansal istikrara ve reel ekonomiye olan etkisini ölçmektir. Bu nedenle, kritik ekonomik fonksiyonları tanımlarken en önemli husus, bu fonksiyonun grubun ana iş kolunun bir parçasını oluşturup oluşturmadığı gözetilmeden, bunların dış etkilerinin dikkate alınmasıdır.

Fonksiyon, kurum veya grup tarafından üçüncü taraflara (müşterileri, karşı tarafları, vb. dahil olmak üzere) verilen yapılandırılmış bir dizi aktivite, hizmet veya işlem olarak tanımlanmaktadır. Kritik fonksiyonların örnekleri arasında KOBİ'lere kredi tahsisatı, mevduat alımı, finansal danışmanlık, takas, ödemeler vb. hizmetler yer almaktadır (European Banking Authority, 2015, s. 3).

“Kritik fonksiyon” kavramının, temel olarak, üçüncü taraflara verilen hizmetlerin, ilişkilerin veya operasyonların kurulması için gerekli olan temel hizmet kavramına bağlı olduğunu belirtmek gerekir. “Kritik hizmetler” olarak tanımlanan ikinci kavram ise, Direktif'te açıkça belirtilmese de, FSB tarafından ele alınmakta ve çözümleme planlamasında yüksek öneme sahip olduğu ve çözümlemenin önündeki engellerin değerlendirilmesi açısından vurgulanması gerektiği bildirilmektedir. Bahsi geçen hizmet kavramının tanımı, EBA tarafından Mart 2015'te yayınlanan “Technical Advice On Critical Functions And Core Business Lines” adlı belgede yer almaktadır.

“Faaliyetler”, “hizmetler” ve “operasyonlar” terimleri arasında net bir ayrım yapmak mümkün görünmemektedir. Bu tavsiye, Direktiften bu terimleri üçüncü şahıslarla gerçekleştirilen hizmet ve ilişkiler ile üçüncü taraflar için gerçekleştirilen operasyon ve faaliyetlerin içeriğini belirtmek için yorumlamaktadır.

‘Kritik hizmetler’, bir veya daha fazla kritik fonksiyon sağlamak için ihtiyaç duyulan grup içinde bir (özel hizmet) veya daha fazla iş birimi veya tüzel kişisi (paylaşılan hizmetler) için gerçekleştirilen temel işlemler/faaliyetler/hizmetlerdir. Bu kritik hizmetlerin bozulması ya da gerçekleştirilmemesi, reel ekonomi ve finansal piyasalar için gerekli olan fonksiyonların işleminde ciddi engeller oluşturabilmekte ya da performansını tamamen önleyebilmektedir. Kritik hizmetler olarak tanımlanan bu kavram, FSB tarafından “Kritik Fonksiyonların Tanımlanması ve Kritik Paylaşılan Hizmetler” başlıklı “kritik paylaşılan hizmetler” kavramını yansıtmaktadır.

Kritik hizmetler, grup içerisindeki bir veya daha fazla kuruluş (iç tüzel kişilik, iç birim vb.) tarafından yapılabilir veya harici bir hizmet sağlayıcı tarafından (dış hizmet) dışarıdan temin edilebilmektedir.

Kritik hizmetler, doğası gereği kritik fonksiyonlarla oldukça ilişkilidir ve bunların tanımlanması, kritik bir fonksiyonun tanımlanmasını takip eder. Bir temel işlem/faaliyet/hizmet, başka bir kurum tarafından kolaylıkla, kabul edilebilir bir maliyetle, makul bir zaman dilimi içinde ve karşılaştırılabilir bir ölçüde ikame edilebiliyorsa, söz konusu hizmet kritik bir hizmet olarak kabul edilmemelidir.

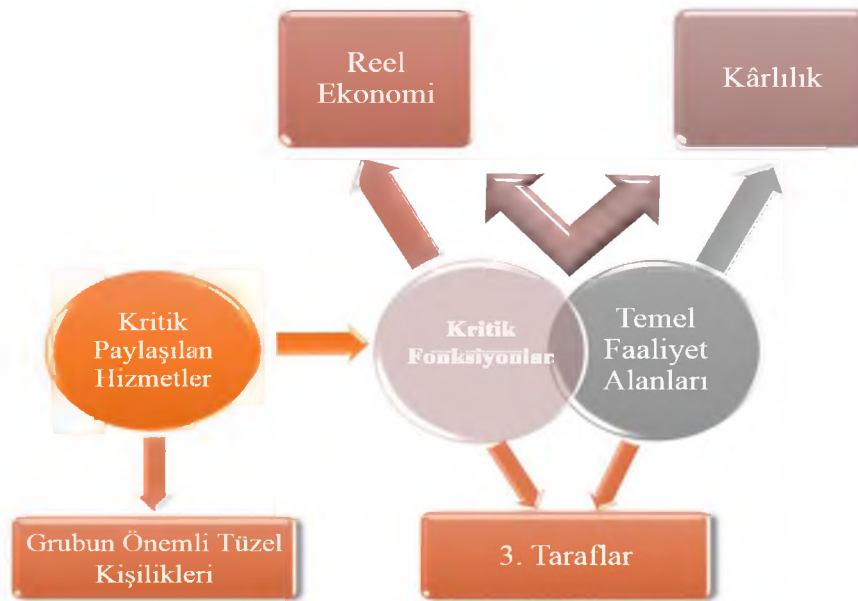
Bu çerçevede, kritik fonksiyonlar, kritik paylaşılan hizmetler ile tam anlamıyla aynı anlama gelmemekte, ancak finansal kuruluşun asıl faaliyet kollarıyla örtüşebilmektedir. Kritik paylaşılan hizmetlerin aksine, kritik fonksiyonlar üçüncü taraflar açısından anlamlıdır. Asıl faaliyet kolları ve kritik fonksiyonların ortak yönü üçüncü tarafları etkilemesi olup kritik fonksiyonlar gerçek ekonomide veya finansal sistem içerisinde yer almaktayken asıl faaliyet kolları gelir, kâr veya satış değeri ile ilgilidir (Single Resolution Board, 2016, s. 2). Şekil 5, 'kritik paylaşım hizmetleri', 'kritik fonksiyonlar' ve 'asıl faaliyet kolları' kavramları arasındaki başlıca ayrımları göstermektedir.

Kritik fonksiyonlar hakkında AB Yetki Devrine Dayanan Komisyon Tüzüğü'ne (European Commission, 2016) göre, bir fonksiyonun kritik kabul olarak kabul edilebilmesi için,

1. Fonksiyonun bir kurum tarafından kuruma veya gruba bağlı olmayan üçüncü tarafa sağlanmış olması gerekmektedir.

2. Bu fonksiyonun ani bir biçimde bozulması üçüncü taraflar üzerinde önemli bir olumsuz etki yaratma olasılığı olmalıdır. Fonksiyonun üçüncü taraflar, kurumlar ya da gruplarla sistemik bağlantısı olması dolayısıyla, fonksiyonun bozulması bulaşıcılık etkisine neden olacak veya piyasa katılımcılarının genel güvenini olumsuz yönde etkileyecektir (Single Resolution Board, 2016, s. 2).

Şekil 5. Kritik Fonksiyonlar, Temel Faaliyet Alanları, Kritik Paylaşılan Hizmetler

Kaynak: (Single Resolution Board, 2016, s. 3)

Direktifte kritik fonksiyonların tanımlanırken çözümleme otoritesi, (i) büyüklük, (ii) pazar payı, (iii) dış ve iç birbirine bağıllık, (iv) karmaşıklık ve (v) sınır ötesi faaliyetlere dair değerlendirme yapmalıdır.

Bir fonksiyonun kritik olup olmadığının değerlendirilmesi, zorunlu olarak, bu fonksiyonun gerçekleştirilememesinin gerçek ekonomi ve finansal piyasalarda

oluşturacağı potansiyel etkisinin analizini belirtmektedir. Tanımlama kriterlerine daha fazla detaylandırılması için, etki analizinin bir takım hususları ele alması gerekmektedir. Bunlar; (i) üçüncü taraflar ve piyasada bir bütün olarak etki, (ii) söz konusu piyasanın “yapısının” kendi başına (kendi dinamikleriyle) kendi işleyişiyle fonksiyonu icra edip edemeyeceğinin değerlendirilmesi.

1. Fonksiyonun ani bir şekilde durmasının üçüncü taraflar üzerindeki etkisinin analizi (“etki değerlendirmesi”);

-Bu fonksiyona dayanan üçüncü taraflar üzerindeki etki: Eğer fonksiyonun sağlanamaması, büyüklükleri veya birbirine bağılılıkları nedeniyle sistemik olmayan az sayıda karşı taraf üzerinde doğrudan olumsuz etki yaratıyorsa (değerlendirme) o zaman fonksiyon genellikle kritik kabul edilmemelidir.

Sistemik etkiler ve bağlantılılık: Eğer fonksiyonun sağlanmasında oluşacak başarısızlık, gerçek ekonomiye ve finansal piyasalara, yani bulaşma etkileri ve piyasa güvenine etkisi bakımından geniş ve maddi yan etkiler yaratıyorsa sistemik etki söz konusudur. Bununla birlikte, piyasalara olan etki, fonksiyonun sağlanmasında yaşanan aksaklık anında finansal piyasalardaki mevcut koşullara bağlı olarak farklılık gösterecektir:

- Bulaşıcı etkiler: Fonksiyonun başarısızlığının ilgili piyasayı bozup bozmadığı ve dolayısıyla bu piyasaya maruz kalan ve dolayısıyla kurumla bağlantılı olmayan ilgisiz katılımcıları etkileyip etkilemeyeceğiyle ilgilidir. Örneğin, kurumun belirli finansal enstrümanlar için piyasa yapıcı fonksiyonu başarısız olursa, bu durum varlık piyasasının likiditesinin bozulması anlamında ciddi bir etki doğurabilir. Likiditedeki ani düşüş, finansal varlıkların fiyatları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir, bu da diğer karşı tarafların likiditesini veya borçlarını “domino etkisi” altında tehlikeye atabilir.

- Piyasa güveni: Fonksiyondaki bozulmanın, müşteriler, hizmet sağlayıcılar ve kamu hizmetleri gibi geniş bir yelpazede ve piyasa katılımcıları (üçüncü taraflar) üzerinde bir zincirleme etki olup olmayacağıyla ilgilidir. Bu fonksiyonun piyasasının, diğer piyasaların/fonksiyonların işleyişi açısından çok önemli olup olmadığı ve hangi bağımlılıkların söz konusu olduğunun değerlendirilmesi gerekir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, bir fonksiyon telafi edilse dahi, piyasaların, perakende katılımcılar dahil, piyasa katılımcıları arasında genel bir güven kaybından etkilenme riski vardır. Bir “domino etkisi” olasılığını hesaba katmak oldukça önemlidir.

Üçüncü taraflar üzerinde oluşabilecek etkinin değerlendirilmesi için belirlenecek kriterler aşağıdaki unsurları içermelidir:

a. İşlemin doğası ve ulaşımı:

- Fonksiyonun türü,
- Küresel, ulusal veya bölgesel erişim,
- Hacim ve işlem sayısı,
- Müşteri ve karşı tarafın sayısı,
- Müşteri sayısı,
- Banka ortağı.

b. Kurumun bağlantılılık düzeyi (ilgili piyasa için uygun olan yerel/bölgesel ve ulusal düzeyde):

-Pazar payı: Pazar payı, işlemlerin değeri, sayısı veya pazarın bir parçası olarak müşteri sayısı gibi çeşitli açılardan analiz edilebilir.

-Diğer kurumlarla birbirine bağlılık: Birbirine bağlılığı değerlendirmek için, küresel ve diğer sistemik öneme sahip kurumların tanımlanması için kullanılan ölçütlerden faydalanılabilir.

-Karmaşıklık: Karmaşıklığı değerlendirmek için, küresel ve diğer sistemik öneme sahip kurumların tanımlanması için kullanılan ölçülebilir göstergelerden faydalanılabilir.

-Sınır ötesi faaliyetler. (European Banking Authority, 2015, s. 9)

c. Fonksiyonun etkilediği müşterilerin ve paydaşların tanımlanması:

-Perakende, kurumsal, bankalararası, merkezi takas kurumları, kamu kuruluşları vb.

d. Fonksiyonun piyasa, altyapı, müşteri ve kamu hizmetleri üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik analiz. Analizin içerdği unsurlar:

- İlgili piyasadaki likidite etkisi,
- Müşterilerin işlemlerine ve kısa vadeli likidite ihtiyacına olan etkisinin boyutu ve kapsamı,
- Karşı taraflara, müşterilere ve kamuya karşı duyarlılık,
- Müşterilerin vereceği tepkilerin kapasitesi ve hızı,
- İlgili pazarın diğer pazarların işleyişine olan bağlantılılığı,
- Likidite, operasyonlar, başka bir piyasa yapısına etkisi,
- Ana müşterilerle ilgili olan diğer karşı tarafların üzerindeki etkisi,
- Fonksiyonun diğer hizmetlerle ilişkisi.

Yukarıda sayılan değerlendirme kriterlerine az ya da daha çok bağlayıcı nicel ölçütlerin eklenme seçeneği mevcuttur. Avrupa Bankacılık Otoritesi tarafından yapılan mevcut kurtarma planları üzerinde yapılan çalışmada, pazar payı kurumların yaptıkları değerlendirmelerde önemli bir rol oynamıştır. Bununla birlikte, kurumlar tarafından hazırlanan kurtarma planlarında, belirlenen nicel ölçütlerde tutarlılık olmaması ve çoğu kurtarma planında kritik fonksiyonların belirlenmesi için önceden tanımlanmış standart bir pazar payı eşiklerinin farklılaştığı belirtilmiştir. Bu nedenle, pazar payı için eşik seviyeleri, özellikle pazarın niteliklerini ve yoğunlaşma derecesini yansıtan aynı fonksiyona sahip kurumlar arasında önemli ölçüde değişkenlik göstermiştir.

Genel olarak, bireysel mevduatlar gibi ekonomik fonksiyonlar için % 3 ile % 5 arasında bir pazar payının kritikliği belirlemek için uygun bir seviye olduğu düşünülmüştür. Bu tip bir fonksiyonun belirlenmesi için pazarın parçalanmış olup olmadığına dair yapısının da dikkate alınması gerekmektedir. Ödeme veya varlık yönetimi işlemleri gibi daha az görünür fonksiyonlar söz konusu olduğunda ise, minimum pazar payı seviyesi, bu fonksiyonların standartlaştırılmış doğasını ve bunların yerine geçebilirliğini yansıtan, genellikle daha yüksek bir seviyeye (% 10'dan fazla) ayarlanmıştır.

Ancak, farklı fonksiyon türleri için uygun ölçütler ayrıştırılsa bile, nicel ölçütleri belirtmenin oldukça zor olacağı göz önünde bulundurulduğunda, Avrupa Bankacılık Otoritesi yukarıda belirtilen kriterlerin değerlendirilmesinde spesifik nicel ölçütlerin yer almaması gerektiğini tavsiye etmektedir.

2. Özellikle yoğunlaşma ve ikame edilebilirlik (“arz yönlü analiz”) açısından, fonksiyonun sağlanması için piyasanın değerlendirilmesi,

- İkame edilebilirlik: Eğer fonksiyon ve bu fonksiyonun piyasadaki rolü (piyasaya yeni girebilecek olanlar dahil) diğer piyasa katılımcıları tarafından, benzer ve kabul edilebilir bir maliyetle ve makul bir zaman dilimi içinde, karşılaştırılabilir bir ölçüde kolaylıkla ikame edilebilirse, piyasa katılımcıları arasında genel bir güven kaybının oluşturduğu risk olmadığı sürece, söz konusu fonksiyon kritik sayılmayacaktır.

Ayrıca, ikame edilebilirliği değerlendirmenin zorluklarından biri, değerlendirmenin boyutunun tanımlanması işlemidir. Çünkü bir faaliyet, ulusal düzeyde ikame edilebilir iken, yerel düzeyde (örneğin, bölge, kent) ikame edilemeyen işlemleri kapsayabilir. Bu nedenle, değerlendirme seviyesi, çözümleme otoritesi tarafından, hizmet sağlayıcıların ve talebin analizine dayalı olarak mevcut ya da potansiyel pazarın analiz edilmesi suretiyle seçilmelidir.

Kurumlar tarafından “ikame edilebilirliği” değerlendirmek için en iyi ilave özel kriterler;

a. Ele alınan fonksiyon için piyasanın yapısı ve net ikame sağlayıcılarının mevcudiyeti tartışılmalıdır. Bu tartışma,

- Pazar için fonksiyonun yoğunlaşma yapısı, örneğin, piyasadaki katılımcı sayısı (pazar payları, kritik fonksiyonları gerçekleştirebilecek rakipler veya emsal grup katılımcıları dahil),

- Başarısız olan kurumun faaliyetlerine veya kritik fonksiyonlarına geniş ölçüde denk bir işlev sağlayan başka fonksiyonların ve pazarların olup olmadığının değerlendirilmesini içermektedir.

b. Tedarikçilerin kapasitelerinin tüm faaliyetlere veya müşterilere ulaştırılmasının yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

c. Diğer sağlayıcıların bu faaliyetlere katılma konusundaki istekliliğinin değerlendirilmesi ve mevcut ya da yeni pazar katılımcılarının bu işi cazip bulma nedenlerinin belirlenmesi (örneğin, ölçek ekonomileri, marjlar, çapraz satışlar) gerekmektedir. Bu notada, kabul edilebilir bir maliyetle kritik fonksiyonun yerine konması, ilgili fonksiyonun kârlılığına bağlıdır. Bununla birlikte, fonksiyonun üçüncü tarafların çıkarlarını arttırması için mutlaka kârlı olması gerekmemektedir. Örneğin, bu fonksiyonun isteklinin genel işini tamamlayacağı bir iş yapısına sahip olması durumu söz konusu olabilir.

d. Fonksiyonların yerine getirilmesi için gerekli şartlar ve pazara giriş engellerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda,

-Özellikle fonksiyon son derece spesifik ise, riskin ve karşı tarafların (durum tespiti, piyasa ve risk analizi) değerlendirilmesi de dahil olmak üzere bu fonksiyonu yerine getirmek için gereken organizasyonel düzenlemeler veya altyapı,

-İkame fonksiyon sağlayıcısının çalışanlarının bu fonksiyonu geliştirmesi için ihtiyaç duyduğu uzmanlık ve eğitim,

-Giriş engellerinin yapısı ve önemi,

-Marka, konum veya itibarın önemi,

- Aşağıdakileri içeren ikame maliyetleri;

-Kurum içindeki kritik fonksiyonun payının işgücü, sabit ve değişken maliyetlerle ilgili olarak tanımlanması (European Banking Authority, 2015, s. 12);

- İçsel bağıllık: Kritik fonksiyonun gerçekleştirilmesi için gerekli olan servisler,

- Dışsal bağıllık: Fonksiyonu gerçekleştirmek için diğer kurumlara olan bağımlılıklar,

- Karmaşıklık: Uzmanlık bilgisi, özel ekipman ve/veya tekniklerin, operasyonel ve organizasyonel yapı gerektirip gerektirmediği,

- Faaliyetlerin standartlaştırılmış veya alanlarına göre farklılaştırılmış olup olmadığı,

- Fonksiyonun gerçekleştirilmesinin sınır ötesi bağlantıları gerektirip gerektirmediği.

- Fonksiyonu sağlamak için düzenleyici çerçeve, özellikle de büyük risklerle ilgili gerekli olan yasal onaylar ve ihtiyaçlar,

- Rekabet Kurumları'ndan (Ulusal Rekabet Kurumu) potansiyel engellere yönelik olarak yapılan, özellikle piyasada ortaya çıkan pazar yoğunluğunun değerlendirilmesi sonucu konulan pazara giriş ile ilgili diğer yasal engeller değerlendirilmelidir.

e. Diğer rakiplerin ihtiyaç duyacağı beklenen süre ise; kurumların faaliyetlerini devralmak için beklenen süreyi ve önemli aksaklıkların önlenmesi için kritik fonksiyonun yerine geçecek faaliyetin gerçekleştirilmesi için kabul edilebilir süreyi ifade etmektedir. Yine, EBA tarafından hazırlık çalışmalarında değerlendirilen bazı kurtarma planlarında, fonksiyonun ikamesinin tamamlanması için (örneğin; 30 gün) belirli maksimum zaman çizelgeleri kullanmıştır. Bununla birlikte, EBA bir zaman çizelgesinin belirlenmesinde herhangi bir katma değer görmemekte ve bu ölçüt için hizmet türüne bağlı olarak belirli nicel ölçütlerin kullanılmamasını önermektedir. Aslında, zaman dilimi ve maliyet hususları hizmet türüne ve hizmetin kesilmesinin üçüncü taraflar üzerindeki etkisine bağlı olarak değişebilmektedir. Bununla birlikte, kurumların kurtarma planlarında beklenen zaman dilimini belirtmeleri tavsiye edilebilmektedir. Böylelikle belirlenen zaman dilimi, çözümleme planlarının hazırlanması aşamasında ve çözümleme otoritelerinin beklenen zaman dilimini değerlendirmesi sırasında kullanılabilir.

f. Hizmet kullanıcılarının, yeni hizmet sağlayıcısına ve hizmetin maliyetlerine, özellikle de piyasa katılımcılarının hizmet sağlayıcısını değiştirmeye zorlandıkları zaman maruz kaldıkları maliyete geçmesi için gereken süre tahmin edilmelidir.

g. Ürün veya hizmet sunumunda kesintinin piyasa katılımcılarını veya piyasa işleyişini önemli ölçüde etkileyeceği zaman aralığının tahmini yapılmalıdır (European Banking Authority, 2015, s. 13).

Otoritelerin kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlık süreçlerinde daha fazla tecrübe kazanmaları dolayısıyla, kritik ekonomik fonksiyonun tanımlanması için yapılacak testlerde tanımlanan spesifik göstergelerin (örneğin, pazar payı) bir araya getirilmesi ve analizlerinin yapılması daha pratik ve ölçülebilir olacaktır. Bu noktada çözümleme otoriteleri, kurumlar arasında karşılaştırılabilir bir dizi göstergeye sahip olacak ve böylelikle çözümleme planlarındaki bazı bilgilerin uyumlu hale getirilmesi sağlanacaktır.

AB Yetki Devrine Dayanan Komisyon Tüzüğü, kritik fonksiyonları tanımlamak için iki adımlı bir yaklaşım benimsemektedir. İlk adımda, kurumların kurtarma planlarını hazırlarken kendi değerlendirmelerini yapmaları gerekmektedir. İkinci adımda ise, çözümleme otoritelerinin kurumlar tarafından hazırlanan kurtarma planlarında kullanılan yaklaşımların tutarlı ve uyumlu olmalarını sağlamak için ciddi bir inceleme yapmaları gerekmektedir. Bu incelemeler yapılırken, çözümleme otoritelerinin, çözümleme planlarını hazırlarken kendi kritik görev değerlendirmesini üstlenmeleri gerekecektir. Ayrıca, bir kurum mali bir sıkıntıya düştüğünde yetkililer, çözümleme planlarında tanımlanan kritik işlevlerin yeni ve beklenmedik koşullar nedeniyle değişip değişmediğini de değerlendirmelidir.

"Kritik operasyonlar": Direktifin B ve C eklerinde, "temel iş alanı" kavramıyla ilgili olarak "kritik işlemlere" bazı atıflar yapılmaktadır. Örnek olarak, Ek B'ye göre, çözümleme otoriteleri, "kuruluşun bu operasyonları ve faaliyet alanlarına ilişkin önemli varlıkları (aktifleri) ve pasifleri de dâhil, kuruluşun kritik operasyonları ve temel faaliyet alanlarının tüzel kişilere göre hazırlanmış bir haritası"nı, (8) "kuruluşun kritik operasyonları ve temel faaliyet alanlarının bir haritalama ve eşleştirmesi de dâhil, kuruluşun ve onun tüzel kişilerinin bilanço dışı riskleri hakkında bir tanımlama" ve (11) "alım satım işlemlerinin kuruluşun tüzel kişilerine, kritik operasyonlarına ve temel faaliyet alanlarına haritalama ve eşleştirmesi de dâhil, kuruluşun önemli sayıda veya önemli değer ve tutarda alım satım işlemi yaptığı sistemlerin her biri hakkında bilgiler"i talep edebilmektedirler. Ayrıca, Ek C'ye göre, bir kurum ya da grubun çözümlenebilirliğini değerlendirirken çözümleme otoriteleri tarafından dikkate alınması gereken hususlar arasında (1) "kuruluşun temel faaliyet alanlarını ve kritik operasyonlarını tüzel kişilere hangi oranda ve düzeyde haritalandırabildiği", (2) "hukuki

ve kurumsal yapıların temel faaliyet alanları ve kritik operasyonlarla hangi oranda ve düzeyde eşleştirilebildiği ve uyumlu hale getirilebildiği ” yer almaktadır.

Bununla birlikte, “kritik operasyon” kavramı Direktifte tanımlanmakta ve “kritik işlemler” teriminin kritik fonksiyonlar kavramıyla aynı anlamda olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayım, yasama sürecinden gelen kanıtlarla desteklenmektedir (European Banking Authority, 2015). Kritik hizmetlerin belirlenmesi, kritik fonksiyonların reel ekonomi ve finansal piyasalar açısından tanımlanması sürecini takip etmelidir. Bir hizmetin kritikliğini analiz ederken aşağıdaki öğeler değerlendirilmelidir:

a. Belirli bir hizmetin başarısızlığının bir veya daha fazla kritik fonksiyon üzerindeki etkisi; bir hizmet yalnızca, başarısız olması veya bozulması dolayısıyla hizmetin alıcısı tarafından bir veya daha fazla özel kritik fonksiyonun faaliyetinin çökmesine yol açacak veya bu fonksiyonların devamlılığı üzerinde ciddi bir engel oluşturacaksa kritik olarak tanımlanmalıdır.

b. Hizmetin ikame edilebilirliği; kritik fonksiyonların olumsuz etkilenebileceği durumların bir değerlendirmesini ve iç veya dış hizmet sağlayıcıların bu hizmetleri karşılaştırılabilir ölçü, nitelik ve kalitede ve kabul edilebilir bir maliyet ile sunma istek ve becerileri dahil olmak üzere, kritik hizmetin ne kadar hızlı bir şekilde değiştirilebileceğini tanımlamaktadır.

Kritik hizmetler yalnızca bir iş birimi için (özel hizmetler) gerçekleştirilebilmekte veya birden fazla iş birimi ile paylaşılabilmektedir (paylaşılan hizmetler). Her kritik fonksiyonun üçüncü taraflara uygulanması için gerekli olduğu düşünülen temel kritik hizmetlerin açık bir şekilde tanımlanması ve anlaşılması gerekmektedir olup ek olarak, özel ve paylaşılan hizmetler arasındaki ayrım, çözümlenebilirlik değerlendirmesi sırasında çözümleme otoritelerinin bilgilenmesi açısından ve özellikle kritik fonksiyonlar ile ilgili hizmetler arasındaki karşılıklı bağlantının açık bir şekilde tanımlanması, kritik fonksiyonların sürdürülmesi nihai hedefi açısından oldukça önem taşımaktadır (European Banking Authority, 2015, s. 14).

Ayrıca, söz konusu kritik hizmetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygun bir şekilde dışarıdan farklı bir sağlayıcı tarafından tedarik edilmesi ya da hizmetin

başarısız olmasına neden olan etkenlerin ayrılmasının sağlanması gibi bir takım düzenlemeler yapılabilmektedir.

“Kritik fonksiyon” tanımında “fonksiyon” teriminin, üçüncü taraflara sağlanan faaliyetler, hizmetler ve faaliyetler anlamına geldiği ve kurumun iş ve organizasyonuna yönelik sadece içsel bir perspektiften belirlenmemesi gerektiği açıkça anlaşılmalıdır.

Direktif’in tanımına uygun olarak, kritikliğin sadece reel ekonomi üzerindeki doğrudan etkisi değil, aynı zamanda finansal piyasalar üzerindeki etkisinin de finansal piyasalardaki katılımcıların güvenini içerecek şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (European Banking Authority, 2015, s. 6).

Direktif’e göre, kritik fonksiyonların, kurtarma planlaması bağlamında kurumlar tarafından ve çözümleme planlaması ve çözümlenebilirlik değerlendirmesi sürecinde çözümleme otoriteleri tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Çözümleme otoritesinin ana bilgi kaynağı, çoğu durumda, kurumun ya da grubun kurtarma planlaması kapsamında gerçekleştirdiği stratejik analizden oluşmaktadır ve çözümleme planlanması için sunulacak bilgilerde, kurumun ya da grubun sistemik olarak önemli (veya kritik) fonksiyonlarının temellerini tanımlanacaktır.

Kritik fonksiyonların yeterli bir şekilde tespit edilebilmesi için, kurumların, kurtarma planlamasının bir parçası olarak gerekli olan stratejik analizde gerçekleştirdikleri öz-değerlendirme üzerinde durması beklenmekte olup bu değerlendirme reel ekonominin ve finansal piyasaların ve bir bütün olarak finansal istikrarın ne ölçüde olduğu, kurumun müşterilerine (veya diğer üçüncü taraflara) sağlanan hizmetlerin başarısızlıklarından veya önemli aksamalardan ne yönde etkileneceği hususlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, çözümleme otoriteleri ve yetkili makamlar, kurumun öz değerlendirmesinin eleştirel bir incelemesini yaptıklarında ve kurumlardan elde edilen bilgilerin kalitesini değerlendirdiklerinde, yapılan değerlendirmenin amacını yansıttığından özellikle emin olmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte, kurumlar, belirli bir fonksiyonun kritik olarak tanımlanmasının, piyasa katılımcılarını, fonksiyonun her koşulda yerine getirileceği ve işlevini yerine getiren kurumun başarısız olması durumunda dahi kayıpların telafi

edileceği varsayımına gtrmemeleri gerektiğini bilmelidir. Bir fonksiyonun kritik olarak tanımlanması, sistemik yıkımları ve değer kaybını en aza indirecek zmlleme stratejilerinin geliştirilmesi hususunda zmlleme yetkililerine yardımcı olmak amacını haizdir. Bu nedenle, kritik fonksiyonları tanımlamak için gerekli kriterler, zmlleme planlarını ve dolayısıyla zmlleme stratejilerini desteklemek için tasarlanmalıdır. Örneğin; kritik fonksiyonların tanımlanması, zmlleme yetkililerinin, zmlleme stratejisine uygun olarak kritik fonksiyonların birbirinden veya diğer (kritik olmayan) işlevlerden ayrılabilmesiyle sağlanacaktır. Kritik fonksiyonların tanımlanması aynı zamanda zmlenebilirliğe yönelik engelleri belirlemek ve gerekli önlemleri almak için de önemlidir. Sonuç olarak, tanımlama, çözümlenebilirliğin değerlendirmesi açısından yeterince ayrıntılı olmalıdır.

Uygulanabilir ekonomik fonksiyonların seçilmesi için Single Resolution Board tarafından bir kılavuz yayımlanmış ve kritik fonksiyonun seçilebilmesi için doldurulması gereken bir şablon hazırlayarak belirlenen süre içerisinde kuruluşların kendi kritik fonksiyonlarını belirlemeleri beklenmiştir.

FSB kriterleri uyarınca bir fonksiyonun kritik olup olmadığının belirlenmesi için üçlü bir analiz gerekmektedir.

- i. Fonksiyonun ani bir şekilde son bulmasının oluşturacağı etkinin analizi (“olumsuz dışsallıklar”),
- ii. Bu fonksiyon için piyasanın değerlendirilmesi (“arz yönlü analiz”),
- iii. Bu fonksiyonu yerine getiren belirli bir G-SIFI başarısızlığının etkisinin değerlendirilmesi (Financial Stability Board, 2012, s. 31).

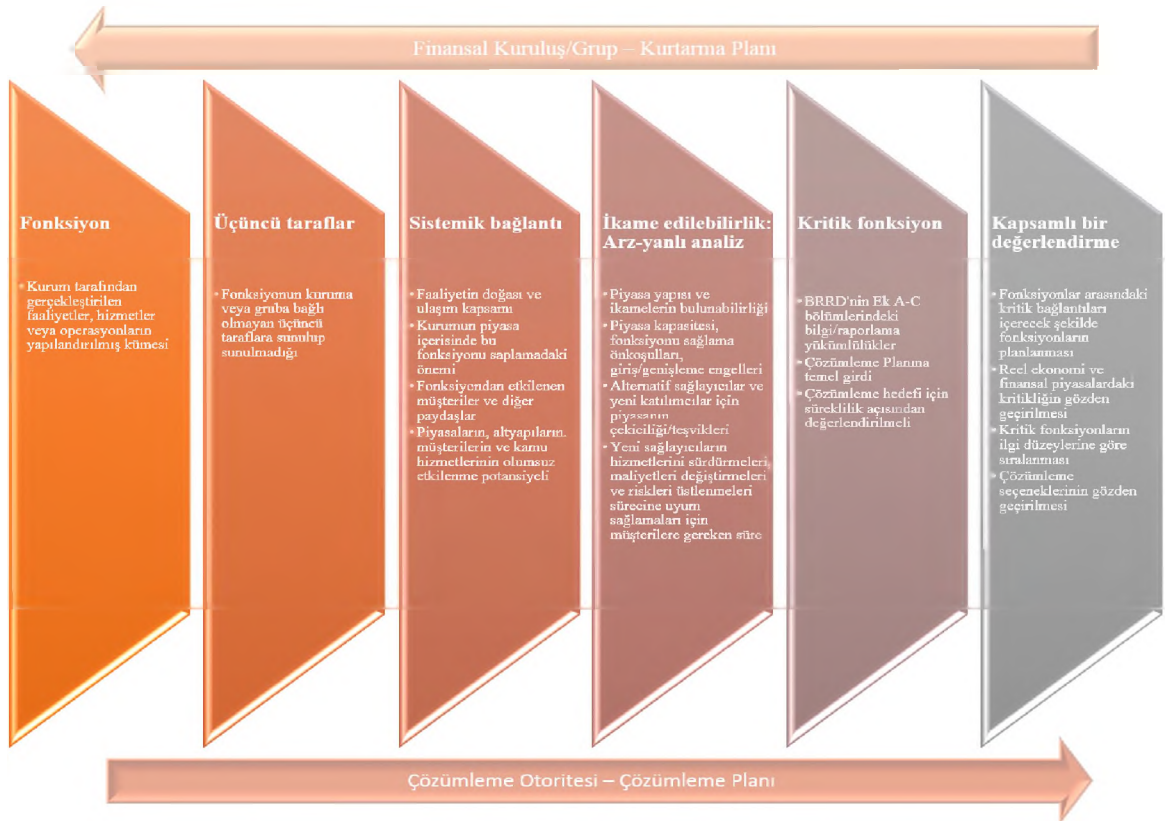
Söz konusu fonksiyonun bozulması önemli sayıda üçüncü taraf üzerinde olumsuz etki yaratıyorsa bu fonksiyon kritik olarak değerlendirilecektir.

Doğrudan etkiye ek olarak, fonksiyonun bozulmasının piyasa katılımcılarına bulaşıcı etkileri ve genel piyasa güveninin kaybı dahil olmak üzere sistematik yönleri de dikkate alınmalıdır. Bir fonksiyonun bozulmasının sistemik etkilerle sonuçlanmadığı durumlarda ve olumsuz etkinin ölçek içinde anlamlı olsa bile daha küçük bir karşı çevreyle sınırlı olduğu durumlarda, bu fonksiyon genellikle kritik olarak kabul edilmemektedir (Financial Stability Board, 2012, s. 31).

Söz konusu fonksiyonun kritikliği belirlenirken bu aktivitenin yapısı ve kapsamı hakkında bilgiler önem teşkil etmektedir. Bu çerçevede, aktivitenin içerdiği ürünler, hizmetler ve teslimat yolları, aktivitenin küresel, ulusal ya da bölgesel düzeyi ile müşteri ve paydaş bilgilerinin ve fonksiyonun bozulmasının, piyasalar ve altyapı üzerindeki etkileri ve hızının değerlendirilmesi gerekmektedir (Financial Stability Board, 2012, s. 31-32).

Ayrıca, fonksiyonun kritikliğinin bir değerlendirmesi yapılırken, tedarikçilerin sayısının ve yoğunluğunun arz tarafındaki analizini, potansiyel yeni piyasaya girebilecek kuruluşlar, kolayca ikame edilebilir ürünler, bu ürünleri ikame hızı, masrafları ve ikame engellerini ve diğer firmaların faaliyetlerini sağlamak için diğer şirketlerin istekliliğini içeren bilgiler mevcut olmalıdır (Financial Stability Board, 2012).

Şekil 6. Kritik Hizmetler

Kaynak: (The World Bank Group, 2017, s. 37)

2.7. İç Bağlantılılık

“Kurtarma planlarının içeriği üzerine RTS” uyarınca, kurtarma planlarının hazırlanması sürecinde önemli bağlantılar tespit edilmelidir. Söz konusu iç bağlantılar aşağıdaki tiplerde sınıflandırılmıştır:

- Yasal: Grup yönetim kurulu, kurumsal yönetim standartlarına uygun olarak özel ve şeffaf yönetim düzenlemelerine, özellikle kurul yönetmeliklerine ve ana sözleşme hükümlerine tabidir.

Bu kapsamda analiz başlıca iki alanı kapsamaktadır;

- Belirlenen önemli tüzel kişilik içinde ortak üst düzey yöneticilerin veya direktörlerin belirtilmesi ve grubun yönetim kurulu üyeleri ve işletme arasında ailevi, ticari, sözleşmesel veya şirket bakımından ilişkilerinin belirlenmesi,

- Grubun şirketleri arasında yasal olarak bağlayıcı anlaşmaların varlığı, örneğin; hiyerarşi anlaşmaları veya zararların ve/veya kârın transferi için anlaşmalar.

- Finansal: Grup içi riskler, önemli tüzel kişilikler olarak kabul edilen grup şirketleri arasındaki finansman ilişkileri ve sermaye akışları ile birlikte analiz edilir. Kurtarma planının yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan mevcut grup içi garantiler de dahil olmak üzere analiz edilmektedir.

- Operasyonel: Önemli tüzel kişilikler arasındaki operasyon düzeyindeki bağlantıların analizini ifade eder. Bu amaçla, bir veya daha fazla kritik ekonomik fonksiyonu yerine getirmek için gerekli olan temel iş alanlarından veya önemli tüzel kişiliklerden bir veya daha fazlası için gerçekleştirilen faaliyetler, hizmetler veya operasyonlar olarak ifade edilen paylaşılan hizmetler tanımlanmıştır. Örneğin, insan kaynakları, hukuk, muhasebe, güvenlik, bilgi teknolojileri birimlerinin grubun bir veya daha fazla şirketi için sağlıyor olması içsel bağlantılılığı artırmaktadır.

- İş: Önemli tüzel kişilikler arasındaki iş bağlantılarının analizini ifade eder. Bankacılık faaliyetleri ile ilgili olan ve Grup kuruluşları için önemli olan fonksiyonları içerir. Örneğin, grubun gayrimenkul geliştirme faaliyetlerine yönelik işlemler gerçekleştiren şirketi, grup tarafından satın alınan gayrimenkul varlıklarının aynı veya aynı ödeme yoluyla satın alınması için, grupta yer alan bankanın dağıtım kanallarını kullanabilmektedir.

2.8. Dış Bağlantılılık

Kurtarma planlarının bu bölümünde, grup şirketleri ile diğer piyasa oyuncuları arasındaki dış bağlantılar analiz edilmektedir. Dış bağlantılılığın değerlendirilmesi, bir kurumun sistemik yapısını belirlerken kurtarma planlarının kilit bir özelliğidir ve kurumun iflası halinde finansal istikrarda meydana gelebilecek potansiyel olumsuz etkileri tahmin etmek açısından önem taşımaktadır. Önemli kurumun diğer piyasa oyuncuları ile önemli bir dış bağlantısının olması bulaşma riskini artırmakta ve işletmenin faaliyet gösterdiği pazarda sistemik bir krizi tetikleyebilmektedir.

-Dış bağlantılılığın tanımlanabilmesi için aşağıdaki unsurların açıklanması gerekmektedir;

- (i) Ana taraflar için önemli risk ve yükümlülüklerin tanımı,
- (ii) Kurtarma planının kapsadığı kurum veya kuruluşların diğer finansal piyasa katılımcılarına sağladığı önemli finansal ürün ve hizmetlerin bir tanımı,
- (iii) Kurtarma planının kapsadığı taraf veya kuruluşlara üçüncü tarafların sağladığı önemli hizmetlerin bir tanımı (European Banking Authority, 2014, s. 15).

2.9. Yönetim Bilişim Sistemleri

Yönetim Bilişim Sistemleri (MIS), çözümleme planlarının operasyonel bir şekilde yürütülmesini sağlamak için zamanında, doğru biçimde ve eksiksiz olarak bilgi

edinilmesini kolaylaştırmak için kullanılan süreçler, uygulamalar ve birimler kümesi olarak tanımlanır (The World Bank Group, 2018, s. 34).

Bu nedenle, yönetim bilişim sistemlerinin, fizibilite noktasına ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirmek için gerekli bilgileri sağlayabilmesi ve hem stabilizasyon aşamasında hem de kurtarma aşamasında, çözümleme planının yürütülmesi için gerekli bilgileri sağlaması gerekmektedir (Goldman Sachs Bank USA, 2018, s. 8).

Kriz durumunda, bilgi ihtiyaçlarının artması, göstergelerin izlenmesi ve kurtarma seçeneklerinin değerlendirilmesi için diğer dönemlerden farklı bilgi türlerinin gerekebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (finansal bilgiler, riskler hakkında bilgi, likidite durumu, sermaye, ticari yönetim bilgileri, vb.).

Bu nedenle, yönetim bilişim sistemleri hem grubun genel iş stratejisinde hem de kurtarma ve/veya çözümleme planının etkinleştirilmesiyle sonuçlanabilecek bir kriz durumunda kilit bir unsurdur.

2.9.1. Veri Kalitesi ve Süreçlerin Belgelenmesine Yönelik Denetimler

Yönetim Bilişim Sistemleri tarafından sağlanan bilgilerin bütünlüğünü sağlamak ve bu bilgileri eksiksiz bir şekilde elde etmek için, bankanın tüm bilgi işlem süreçleri için bir köşe taşı olan sağlam bir veri kalite kontrol çerçevesine ihtiyaç vardır (The World Bank Group, 2018, s. 35-36). Bu bağlamda, teknoloji bölümü aşağıdaki kontrolleri oluşturmalıdır;

- Özütleme işlemlerinin kontrolleri: Kaynak dosyaların doğru işlenmesinin kontrolü.

- Yükleme işlemlerinin kontrolleri: Bilgileri veya kopyalama işlemlerini kaybetmeden, kaynak dosyalardan dosyaların doğru alındığının kontrolü.

- Veri içeriğinin kontrolleri: Format hatalarının ve aykırı değerlerin belirlenmesi, içeriği ve zorunlu olarak belirlenen verileri değerlendiren kontrollerin yapılması.

- Veri bütünlüğünün kontrolü: Hiçbir alanı boş bırakmayacak şekilde tüm alanlardaki içeriğin ve verilerin kontrol edilmesi.

- Verilerin doğruluklarına ilişkin kontroller: İçeriği ve zorunlu olarak belirlenen verileri değerlendiren kontroller.

- Hedef veri sertifikasyon kontrolleri: Dönüşüm kurallarının (işlenen verilerin kopyaları) uygulanması sonrasında kaynak verilerin tutarlılığını kontrol eder.
- Bütünlük kontrolleri: Tablolardaki anahtar alanlar arasındaki ilişkiyi değerlendirerek verilerin doğru, geçerli ve tutarlı olduğunu garanti eder.
- Veri tutarlılık kontrolleri: Bilgilerin, bankanın muhasebe kayıtları da dahil olmak üzere diğer kaynaklarla eşleştigiinden emin olmak için yapılır.
- Bilgi mantık kontrolleri: Raporlarda sunulan bilgilerin veri kaynağı ile çakıştığından emin olmak için kontroller.

2.9.2. Risk Veri Toplama Planını Geliştirme

Mevcut yönetmeliklere uyum sağlamak ve iç yönetimi geliştirmek amacıyla banka, bilgi yönetimi modelini ve veri kalitesini güçlendirmeyi hedefleyen iki girişimde bulunduğunu garanti etmelidir (The World Bank Group, 2018, s. 36). Söz konusu girişimler şunlardır:

- Veri Sorumlusu (CDO- Chief Data Officer) rolünün oluşturulması. CDO, kurumun kritik iş süreçlerinde rol oynayan verilere erişimin sağlanmasından sorumludur.
- Plan, bilgi ve veri kalitesi için yönetim çerçevesinin bir parçası olarak sistemlere, uygulamalara ve verilere yapılan iyileştirmeleri kapsamlı ve verilerin yönetimini ile kalitesini belirleyen rollerin, sorumlulukların, politikaların ve anahtar süreçlerin kapsamını tanımlayarak bunları formüle etmelidir.

2.10. Kurtarma Seçenekleri

Direktif, kurtarma planlarının yapısı hakkında detaylı şartlar getirmemekle birlikte, “Yetkilendirilmiş Yönetmelik” (delegated regulation), plana dahil edilmesi gereken minimum bir liste belirlemektedir. Yetkilendirilmiş Yönetmeliğin 6. maddesine göre, kurtarma planlarının stratejik analiz bölümü; kurtarma planının kapsadığı kurum veya kuruluşların bir tanımı ile kurtarma seçeneklerinin bir tanımını içermelidir. Bu kapsamda, Yetkilendirilmiş Yönetmeliğin 8(1). maddesi, tüm kurtarma seçeneklerinin

bir listesini ve her bir seçeneğin bir tanımını içeren kurtarma planlarını gerektirmektedir.

Direktifin 5(6). maddesine göre, kurtarma planları, kurtarma işlemlerinin zamanında gerçekleştirilmesini ve geniş kapsamlı kurtarma seçenekleri sağlamak için uygun koşulları ve prosedürleri içermelidir. Yetkilendirilmiş Yönetmeliğin 8(1). maddesi, kurtarma seçeneklerine ilişkin alt bölümün, finansal stres senaryolarına cevap vermek üzere tasarlanan ve makul olarak mali durumunu korumaya ya da geri kazandırmaya katkıda bulunması beklenen bir dizi kurtarma seçeneğinin belirlenmesi gerektiğini bildirmektedir. Yetkilendirilmiş Yönetmeliğin 17(1)(3)(b) maddesine göre, kurtarma planının kapsadığı kurum veya kuruluşlar aynı zamanda planın yeterince geniş kapsamlı bir kurtarma seçeneği içerecek şekilde hazırlanmasını da sağlamadılar (European Banking Authority, 2017, s. 10).

2.10.1. Kurtarma Seçeneklerinin Sınıflandırılması

Kurtarma planı hazırlanması gereken kuruluşların söz konusu planlarda yer alması gereken kurtarma seçeneklerini belirlemeleri gerekmektedir. Söz konusu seçenekler işlevlerine göre sermaye artırım seçenekleri, sermaye koruma seçenekleri, yükümlülüklerin yeniden yapılandırılmasına yönelik seçenekler, maliyet düşürme işlemlerine yönelik seçenekler, varlıkların ve kredi portföylerinin satışına ilişkin seçenekler, likiditenin iyileştirilmesine yönelik seçenekler, risk ağırlıklı varlıkların ve kaldıraç seçeneklerinin azaltılması, kurtarma seçeneklerinin uygulanması ve üst yönetimin uygulayabileceği eylemlere yönelik seçenekler olmak üzere EBA tarafından 2017 tarihinde yayımlanan “Kurtarma Seçenekleri Üzerine Karşılaştırmalı Rapor”da kategorize edilmiştir.

2.10.1.1. Sermaye Artırım Seçenekleri

- Hisse ihracı,
- Ayni sermaye artırımı,

- Kayıtlı sermayeden sermaye artırımını,
- Adi sermaye artışı,
- Rüçhan hakları ile sermaye ihracı,
- Rüçhan hakkı olmadan sermaye ihracı,
- Zorunlu dönüştürülebilir tahvil ihracı,
- AT1 sermaye ihracı,
- T2 sermaye ihracı,
- Hızlandırılmış ön talep toplama,
- Koşullu sermayenin silinmesi,
- Koşullu sermayenin dönüşümü,
- T2 sermayesinin T1 sermayesine dönüşümü,
- Ana şirket desteği,
- Grup içi kredi limiti,
- Grup içi sermaye artışı olarak sınıflandırılmıştır.

2.10.1.2. Sermaye Koruma Seçenekleri

- Hissedarlara temettü dağıtımı yapılmaması,
- AT1/T2 ihraçlarında kupon ödemesi yapılmaması,
- Kar dağıtımının yapılmaması olarak ayrıştırılmaktadır.

2.10.1.3. Yükümlülüklerin Yeniden Yapılandırılması

- Yükümlülüklerin yönetimi işlemleri
- T2 enstrüman alımı

- Öncelikli borçların geri alımı
- Organik kredi portföyünün azaltılması
- Ticaret portföyün azaltılması

2.10.1.4. Maliyet Düşürme İşlemleri

- Personel sayısının azaltılması,
- Çalışma süresinin azaltılması,
- Gönüllü yapılan yardımların azaltılması,
- Tesis ve ekipmanlara yapılacak yatırımların durdurulması ya da ertelenmesi,
- Bilgi teknolojilerine yapılacak yatırımların durdurulması ya da ertelenmesi,
- Pazarlama giderlerinin azaltılması,
- İkramiye ve prim ödemelerinin iptal edilmesi,
- Değişken ücretlerin azaltılması veya tamamen ödenmemesi,
- Değişken ödemelerin geri alınması olarak sınıflandırılmaktadır.

2.10.1.5. Varlıkların ve Kredi Portföylerinin Satışı

- Kaldıraçlı kredi portföylerinin satılması,
- Portföylerin satışı (ipotek, kredi defteri),
- Portföylerin menkul kıymetleştirilmesi,
- Sentetik menkul kıymetleştirme,
- Menkul kıymetleştirme, gerçek satış (açık piyasaya yönelik olarak),
- Banka içinde mevcut olan canlı kredi portföylerinin aktif devri,
- Varlık ve gayrimenkul satışları olarak ayrılmaktadır.

2.10.1.6. Likiditenin İyileştirilmesine Yönelik Kurtarma Seçenekleri

- İpotekli tahvillerin tutulması,
- Toplam fon dağılımının artırılması,
- Merkez bankası likidite imkanlarına teminatlar ile erişim sağlanması,
- Merkez bankası acil likidite olanaklarına erişim sağlanması,
- Merkez bankasının nitelikli olmayan yükümlülüklerin satılması,
- Daha fazla ticari senedin dönüştürülmesi,
- Yüksek kalitedeki likit varlıkların repo veya rehin edilmesi,
- İç menkul kıymetleştirmeyi rehin etme,
- Yüksek kaliteli olmayan likit varlıkları değiştirilmesi, satılması, repo veya takas yapılması,
- Elde tutulan ipotekli tahviller ve iç menkul kıymet ihracının sağlanması,
- Teminatlı tahvillerin ve yerleşiklerin konut ipoteklerine dayalı menkullerin ihraç edilmesi,
- Kredilendirme faaliyetlerinin azaltılması,
- İpoteksiz menkul kıymetlerin paraya çevrilmesi,
- Varlıkların finansmanının güvenceye alınması,
- Perakende, kurumsal ve varlıklı müşteri yükümlülüklerinin yeniden fiyatlandırılması,
- Uzun vadeli finansmanın artırılması,
- Teminat havuzunun artırılması,
- Merkez Bankasının kendi tahvillerini rehnetmesi,
- Acil likidite durum planının aktive edilmesi olarak sınıflandırılmıştır.

2.10.1.7. Risk Ağırlıklı Varlıkların (RWA) ve Kaldıraç Seçeneklerinin Azaltılması

- Portföy yönetiminden risk ağırlıklı varlıkların çıkarılması,
- Kredi ürünlerinden risk ağırlıklı varlıkların çıkarılması,
- Öz kaynak finansman grubundan risk ağırlıklı varlıkların çıkarılması,
- Sabit gelir finansmanından çıkarılması,
- Nakit özkaynak varlığından çıkarılması,
- Özkaynak türevlerinden çıkarılması,
- Stratejik özsermaye hisselerinin satılması,
- Varlıkların menkulleştirilmesi,
- Portföyün daraltılması,
- İşletmelerin azaltılması,

2.10.1.8. Kurtarma Seçeneklerinin Uygulanması

- İş kollarının satışı,
- İştiraklerin satışı,
- Önemli hisse senedi sahiplerinin hisselerinin satışı,
- Büyük iştiraklerde azınlık hisselerin satışı olarak sınıflandırılmaktadır.

2.10.1.9. Yönetimin Uygulayabileceği Eylemler

- Piyasa riskini azaltmak,

-Borç verme işlemlerini azaltmak,

-Marjı artırmak,

-Ücret gelirini artırmak,

-Maliyetleri azaltmak,

-Kendi hisselerinin geri alımını ve satışını/repo işlemlerini durdurmak olarak belirlenmiştir (European Banking Authority, 2017, s. 41).

Direktif'in 7. maddesine göre, kurtarma planları öngörülen senaryoları uygulamak amacına yönelik eylem ve tedbirleri düzenleyen bir kurtarma seçenekleri yelpazesini de içermelidir. Bu senaryoların her biri için, kurtarma tedbirlerinin uygulanmasının önünde bir engelin olup olmadığını ve özkaynakların derhal transfer edilmesinin veya borçların geri ödenmesinin veya varlıkların kullanılmasının önünde önemli pratik veya hukuki engellerin mevcut olup olmadığı da belirtilmelidir.

Öngörülen kriz senaryolarından en az birinde uygulanacak kurtarma seçenekleri belirlenir ve yapılan seçim, kantitatif faktörlere (sermaye, likidite, kazanç ve risk ağırlıklı varlıklar üzerindeki potansiyel etki) ve kalitatif faktörlere (uygulama karmaşıklığı, franchise üzerindeki potansiyel etki, tahmini uygulama süresi ve potansiyel yasal ve operasyonel engeller) dayanmaktadır. Bir kurtarma seçeneğinin kurtarma planına dahil edilmemesi ise gelecekte uygulanamayacağı anlamına gelmemektedir.

2.10.2. Denetleme ve Çözümleme Otoriteleri ile İletişim

Firmalar, yüksek stres seviyelerine maruz kaldıklarında veya tetikleyici etkenler meydana geldiğinde, denetleyici makamlarla ve gereken durumlarda çözümleme mercileri ile derhal iletişim kurmalıdır.

2.10.3. Çözümlemeye Hazırlık

Firma yüksek düzeyde stres yaşarsa ve tetikleyici etkenler meydana gelirse ve kurtarma tedbirleri başarısız olursa otoritelerin çözümleme eylemlerini uygulamaya hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

2.11. Kurtarma Planı Hazırlaması Gereken Kuruluşlar

Kurtarma planlarını hangi finansal kuruluşların hazırlaması gerektiğinin belirlenmesi de önem teşkil etmektedir. Ülkelerin finansal sistemlerinin yapılarına, derinliklerine ve kırılganlıklarına göre kurtarma planlarını hazırlayacak kuruluşlar değişiklik gösterebilmektedir.

FSB kriterlerine göre küresel sistemik öneme sahip bütün kuruluşların ve ev sahibi ülke otoritesinin, finansal sıkıntı yaşaması halinde sistemik öneme sahip olabileceğini öngördüğü kuruluşların kurtarma planı hazırlamaları zorunludur (Financial Stability Board, 2013, s. 3). Kurtarma planlarının hazırlanması ve gerektiğinde yürütülmesi görevi finansal kuruluşun üst yönetiminin sorumluluğunda olmakla birlikte, otoritenin bütün denetim sürecinin bir parçası olarak kuruluşun kurtarma planını, planın güvenilirliğini ve etkin bir şekilde uygulanıp uygulanamayacağını incelemesi gerekmektedir (Financial Stability Board, 2013, s. 3).

AB uygulamasında ise, Direktif'in 4. maddesinin 10. paragrafına göre; Avrupa Merkez Bankası'nın doğrudan denetimi altında olan ya da bir Üye Devletin finans sistemi içinde önemli bir payı bulunan kuruluşların, kendi kurtarma planlarını yapmaları gerekmektedir. Ayrıca, yine Direktif'te Üye Devletlerin konsolide denetime tabi olan bir grubun parçası olmayan her kuruluşun mali durumunda önemli bir bozulma olmasından sonra mali durumunu eski haline getirmek amacıyla alacağı tedbirleri düzenleyen bir kurtarma planı yapması ve bu planı güncel tutması gerektiği belirtilmiştir.

Bu kapsamda, AB'deki tüm bankalar, büyüklükleri ne olursa olsun, kurtarma planı hazırlamakla yükümlüdürler (International Monetary Fund, 2017, s. 14). Bu süreçte kurtarma planları bankalar tarafından hazırlanır ve denetim otoriteleri tarafından incelenmektedir.

Hazırlanan kurtarma planlarının düzenli olarak gözden geçirilmeleri gerekmektedir. Önemli kurumlar için hazırlanan planların en az yılda bir kere olmak üzere, kurumun yasal ve organizasyonel yapısında değişiklik olduğunda ya da denetim otoritesi tarafından talep edildiğinde güncellenmesi gerekmektedir. Tek Denetim Mekanizması denetimi altındaki bağlı şirket gruplarının kurtarma planları ise grubun ana şirketi tarafından grup için bir bütün olarak hazırlanmaktadır. Bağlı kuruluşlar Tek Denetim Mekanizması tarafından denetlenmiyorsa, ayrı kurtarma planları hazırlanır ve daha sonra grubun kurtarma planına konsolide edilir.

Şekil 7. Kurtarma Planının Geliştirilmesi

Kaynak: (The Office Of The Comptroller Of The Currency, 2017, s. 4).

2.12. Uluslararası Alandaki Uygulamalar

Kurtarma planlarının ülkelerin iç hukuk yollarında tanınarak yasal çerçeve oluşturma çalışmaları birçok ülkede hızla devam etmektedir. Avustralya, Kanada, Çin, AB Üye Ülkeleri, Hong Kong, Japonya, Meksika, Rusya, İsviçre, Singapur, Güney Afrika, ABD’de bankaların kurtarma planları hazırlamasına yönelik çalışmalar yapılmış ve bu planların hazırlanması bir zorunluluk olarak iç hukuk yollarında tanınmıştır (Financial Stability Board, 2016, s. 7). Planların hazırlanmasına yönelik zorunluluklar bazı ülkelerde sadece G-SIB’ler ve D-SIB’lere yönelik olsa da çoğu durumda tüm bankalar için düzenlenmiştir.

Fransa, Almanya, İtalya, Meksika, Hollanda, Rusya, Güney Afrika, İspanya, İsviçre ve Birleşik Krallık’ta kurtarma planları bir zorunluluk olarak yasalar ve tüzükler yoluyla tanınmaktayken, Avustralya, Kanada, Çin, Hong Kong, Japonya, Singapur, ABD’de söz konusu kurallar genel denetim yetkilerini kullanan denetim otoriteleri tarafından hazırlanan kılavuzlara dayanmaktadır (Financial Stability Board, 2016, s. 31).

Kurtarma planlarının hazırlanması zorunluğunun getirildiği bankaların kapsamı, yetki alanları arasında farklılık göstermektedir. Çin (bankacılık grupları), Fransa, Almanya, Hong Kong, İtalya, Meksika, Hollanda, Güney Afrika, İspanya ve İngiltere, tüm bankalara (orantılı olarak daha küçük bankalara) kurtarma planlaması gereksinimi uygulamaktadır. Rusya ve Kanada, sistemik olarak önemli olan yerel bankalara (D-SIB) kurtarma planlaması gerekliliklerini uygularken, Avustralya söz konusu gerekliliklerini birkaç orta ölçekli bankaya uygulamaktadır. Japonya, Singapur ve İsviçre ise kurtarma planlarının G-SIB’lar ve ayrıca (uygulanabilir olduğunda) diğer sistemik öneme sahip bankalar için hazırlanmasını gerektirmektedir. ABD’de, kurtarma planları geliştirme gerekliliği sadece G-SIB’lara uygulanmakla birlikte, aktif büyüklüğü 50 milyar ABD Dolar olan veya bir eşiği aşan diğer bankalar için, kurtarma planları geliştirilmesini denetim otoritesi tarafından beklemektedir (Financial Stability Board, 2016, s. 32).

Kurtarma planlarının genellikle yıllık olarak güncellenmesi beklenmektedir. Ayrıca, çoğu yetki alanında önemli değişiklikler olduğunda ve denetim otoritesinin talebi üzerine geçici güncellemelerin yapılması gerekmektedir.

Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hong Kong, İtalya, Japonya, Meksika, Hollanda, Rusya, Singapur, İspanya, İsviçre ve İngiltere’de denetim otoritesi kurtarma planlarını onaylamakta ya da gözden geçirmektedir. Avustralya, Güney Afrika, ABD’de bu konuda resmi bir gereklilik bulunmamakta, ancak denetim otoriteleri uygulamada söz konusu planları gözden geçirmektedir. Kurtarma planlarının gerekli olduğu tüm yetki bölgelerinde, otoriteler, bankaların bu planlarda değişiklik yapmalarını talep etme yetkisine sahiptir, ancak bazı ülkelerde kurtarma planlamasına özgü yasalardan ziyade söz konusu kurallar genel denetim yetkilerine dayanmaktadır (Financial Stability Board, 2016, s. 33).

Tablo 3. Uluslararası Alanda Kurtarma Planı Uygulamaları

Ülkeler	Kaynak	Kapsam	Güncellenme Sıklığı	Planın İçeriğine Dair Yasal Dayanak	Planlanan reformlar
Arjantin	-	-	-	-	Uygulama tanımlanmış D-SIB'ler için başlayacak, ancak henüz bir tarih belirlenmedi.
Avustralya	Denetim çerçevesi	-	-	Denetim rehberi	APRA şu anda bir kurtarma planlaması çerçevesi geliştiriyor
Brezilya	-	-	-	-	Yeni çözümleme çerçevesine dahil edildi
Kanada	Denetim çerçevesi	D-SIB'lar ve mevduat toplayan orta ölçekli kuruluşlar, duruma göre değerlendirilecek diğer kuruluşlar	En az yıllık, önemli değişiklikler sonrasında ve denetim otoritesinin gerekli görmesi üzerine	Denetim rehberi	OSFI, kurtarma planını denetim çerçevesinin resmi bir unsuru haline getirmeyi amaçlamaktadır.
Çin	Düzenleyici çerçeve	Banka grupları	En az yıllık	Düzenleyici rehber	Merkez Bankası ve ilgili düzenleyici kuruluşlar RRP gerekliliklerini hazırlıyor
Fransa	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, EBA rehberi	-
Almanya	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, EBA rehberi	-
Hong Kong	Denetim çerçevesi	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Düzenleyici rehber	-
Hindistan	-	-	-	-	Çözümleme rejimine dahil etmeyi planlıyor

Endonezya	-	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme kanununa dahil edildi
İtalya	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, EBA rehberi	-
Japonya	Denetim çerçevesi	G-SIBs ve gerekli görüldüğünde SIBs	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Düzenleyici rehber	-
Kore	-	-	-	-	Reform veya politika önerileri yayınlandı
Meksika	Kanun	Tüm ticari bankalar	En az yıllık, önemli değişiklikler sonrasında ve denetim otoritesinin gerekli görmesi üzerine	Kanun ve CNBV rehberi	-
Hollanda	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık, önemli değişiklikler sonrasında ve denetim otoritesinin gerekli görmesi üzerine	Kanun, EBA rehberi	-
Rusya	Kanun	D-SIBs ve denetim otoritesinin gerekli görmesi üzerine diğer bankalar	Belirtilmemiş	Bağlayıcı olmayan denetim kılavuzu	Bank of Russia bağlayıcı bir düzenleme hazırlıyor
Suudi Arabistan	-	-	-	-	SAMA, D-SIB kuralları yürürlüğe girdiğinde RRP sürecini başlatmayı planlıyor (2016)
Singapur	Denetim yasaları	D-SIBs ve MAS tarafından belirlenen diğer bankalar	Yıllık	Yasal bağlayıcı düzenleme	Kurtarma planını hazırlama ve değiştirmeye yönelik MAS'nin yetkilendirilmesine yönelik yasal değişiklik planlandı
Güney Afrika	Denetim yasaları	Tüm bankalar ve sistemik önemli gruplar	En az yıllık ve önemli değişiklikler olduğunda	Yasal bağlayıcı düzenleme	-
İspanya	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık ve önemli değişiklikler olduğunda	Kanun, EBA rehberi	-
İsviçre	Kanun	G-SIBs ve D-SIBs	Yıllık	Denetim rehberi	-
Türkiye	-	-	-	-	BDDK ve TMSF yasal düzenlemeleri hazırlıyor
Birleşik Krallık	Kanun	Tüm bankalar	En az yıllık, önemli değişiklikler sonrasında ve denetim otoritesinin gerekli görmesi üzerine	Kanun, PRA ve EBA rehberi	-
Amerika	Denetim yasaları	G-SIBs	En az yıllık	Bağlayıcı olmayan denetim kılavuzu	-

Kaynak: (Financial Stability Board, 2016, s. 51-52)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

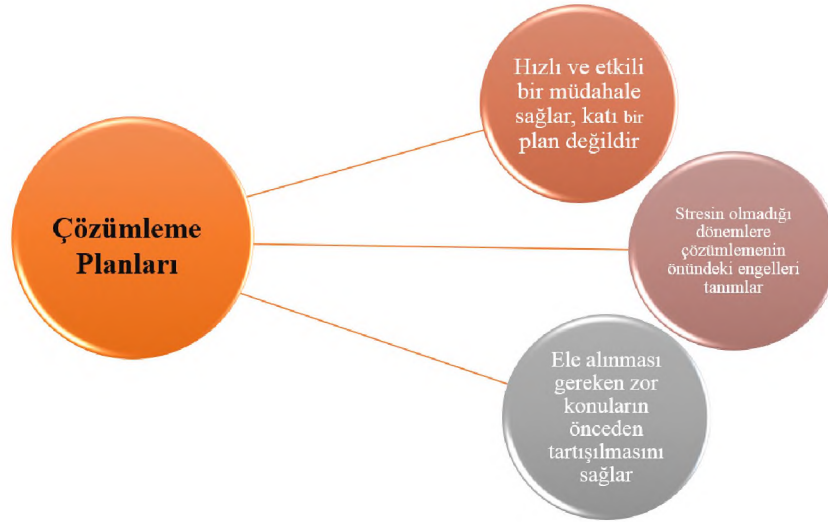
ÇÖZÜMLEME PLANLARI

Çözümleme planları, işletmenin başarısız olması durumunda çözümleme otoritelerinin uygulayacakları müdahalelerin planlanmasını sağlayan bir ön aşamadır.

Çözümleme planı, finansal sistemde ciddi bir bozulma olmadan ve vergi mükelleflerini kayıplara maruz bırakmadan, herhangi bir firmanın çözülmesini mümkün kılmak amacıyla sistemik olarak önemli firmanın işlevlerini korumak için çözümleme yetkilerinin etkili bir şekilde kullanılmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

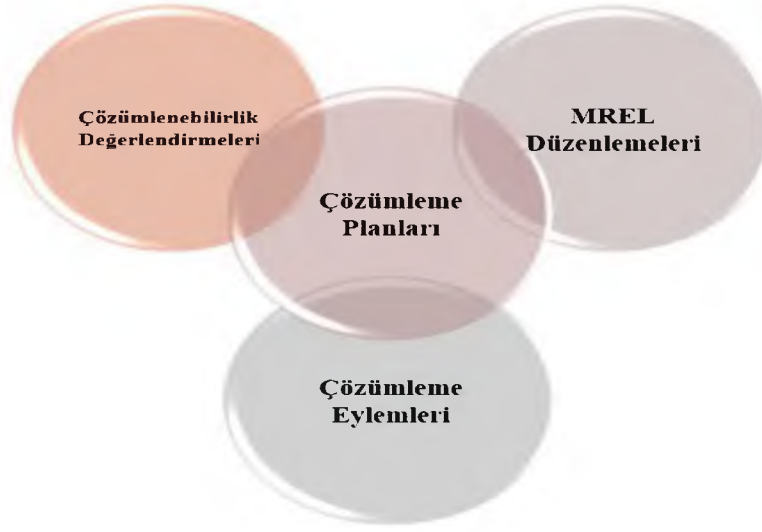
3.1. Çözümleme Planlarının Temel Özellikleri

Şekil 8. Çözümleme Planının Özellikleri

1. Hızlı ve öngörülü bir şekilde müdahale sağlar – katı bir plan değildir
2. Finansal sistemin stabil olduğu zamanlarda çözümleme aşamalarında karşılaşılabilecek zorlukları tanımlar
3. Karmaşık ve zorlu sorunların önceden tartışılmasını sağlar

Şekil 9. Direktif'e Göre Çözümleme Planlaması

Çözümleme planlaması çözümlenebilirlik değerlendirmeleri, çözümleme müdahaleleri ve toplam zarar karşılama kapasitesi (MREL-TLAC) gibi sermaye gereklilikleriyle birlikte düşünülmelidir. Söz konusu planlarda, çözümleme stratejisinin ne olacağı, firmanın kritik fonksiyonların nasıl korunacağı, çözümleme stratejisinin yürütülmesine karşılaşılabilecek sorunların ne olduğu ve belirlenen stratejinin finansmanı ve nasıl gerçekleştirileceği hususlarındaki sorulara yanıt aranmalıdır.

Çözümleme kararı alınması sonrasında devlet yardımı alınmasına tekrar gerek kalmadan etkili bir çözümleme işleminin yapılması için finansal kuruluştaki yeterli yükümlülüklerin olması gerekmektedir (PwC Global, 2017, s. 15). Bu sebeple, çözümleme otoritelerinin her kurum için özel olarak hazırladıkları çözümleme planlarında MREL ve TLAC önemli bir rol oynamaktadır.

3.2. Çözümleme Planlarının İçeriği

Operasyonel çözümleme planı çözümleme stratejisinde belirtilen stratejik yaklaşımın uygulanması için detaylı içeriklere sahip olmalıdır. Bunlardan birkaçı;

- Tercih edilen çözümleme stratejisi üzerine karar verme süreçleri,
- Stratejilerin uygulanmasını desteklemek için çözümleme yetkileri,

- Kritik fonksiyonlar ve kritik paylaşılan hizmetler,
- Çözümleme planlarının etkinleştirilmesi için gereken koşullar,
- Kapsam ve çözümlemeye tabi tüzel kişiler,
- Potansiyel çözümleme fonu kaynakları,
- Bilgi gereksinimleri,
- Gerekli değerlemelerin yapılmasına ilişkin kararlar,
- Yasal gereksinimlerin karşılanması ve üçüncü tarafların onayları,
- Danışmanların atanması,
- Ödeme, takas ve uzlaşmalar,
- Moratoryum ve borç ertelemeleri,
- Üçüncü taraf sözleşmelerinin ve grup içi hizmet seviyesi anlaşmalarının sürdürülmesi,
- Ev sahibi otoriteler ve diğer kurumlarla iletişim (Financial Stability Board, 2012, s. 20).

Şekil 10. EBA Düzenleyici Teknik Standart'a Göre Çözümleme Planlarının İçeriği

a) Özet: Çözümleme planlarının özet kısmı, kurum veya gruba ilişkin detaylı açıklamalar içermelidir.

b) Çözümleme stratejisi: Yalnız bir strateji seçilerek açıkça tanımlanmalı, ancak seçilen stratejinin uygulanabilir olmaması durumunda farklı stratejiler tanımlanmalıdır. Bu bölüm özellikle;

- Öngörülen farklı eylemleri,
- Eylemin uygulanacağı tüzel kişileri,
- Devam ettirilmesi ya da bırakılması gereken kritik ekonomik fonksiyonlar ile temel faaliyet alanlarını,

- İşlemlerin yürütüleceği zaman aralığını içermelidir.

c) Bilgi paylaşımının düzenlenmesi;

Bu kısımda aşağıdaki unsurlar yer almalıdır;

- Firmanın değerlemesi, yeniden satılabilme bilgileri ve benzer kazanım süreçleri,
- Kritik fonksiyonlar ile asıl faaliyet kollarının tüzel kişilere uyarlanması,
- Hangi bilgilerin otoriteler ile paylaşılacağını belirlenmesi,
- Güncel ve kullanışlı bilgi sağlanması için yapılacak gerekli düzenlemelerin bir açıklaması.

d) Operasyonel sürekliliği sağlamak için düzenlemeler;

Bu kısımda aşağıdaki unsurlar yer almalıdır;

- Sürdürülmesi gereken paylaşılan kritik sistemlerin tanımlanması,
- Firmanın iç ve dış bağımlılıkların tanımı,
- Finansal piyasa altyapılarına ve ödeme sistemlerine erişimin sürekliliğinin sağlanması için yapılacak düzenlemelerin bir açıklanması.

e) Finansman;

Finansmanın sağlanmasına yönelik çözümleme planlarında, finansman kaynakları ve çözümleme finansmanının kullanımı ile ilgili gerekli düzenlemelere yer verilmelidir.

Bu kısımda aşağıdaki unsurlar yer almalıdır;

- Finansman, fonlama ve likidite gerekliliklerinin tanımlanması,
- Potansiyel finansman kaynakları ve teminat gerekliliklerinin açıklaması,
- Merkez Bankası araçlarına erişim için başvuru şartları,
- Gruplar için, finansman paylaşımının düzenlenmesi.

f) İletişim

Çözümleme planlarında bu kısım kritik paydaş gruplarıyla iletişime yönelik hazırlanacak planlamayı kapsamalıdır.

Özellikle bu bölümde,

- Finansal kuruluşun yönetimi, sahipleri ve personeli dahil olmak üzere,
- Müşteri çevresi, medya ve genel halk,
- Mevduat sahipleri ve finansal karşı taraflar,
- Onay alınması gereken idari veya adli organlar ile iletişimine yönelik detaylı planlama yer almalıdır.

g) Çözümenebilirlik Değerlendirmeleri

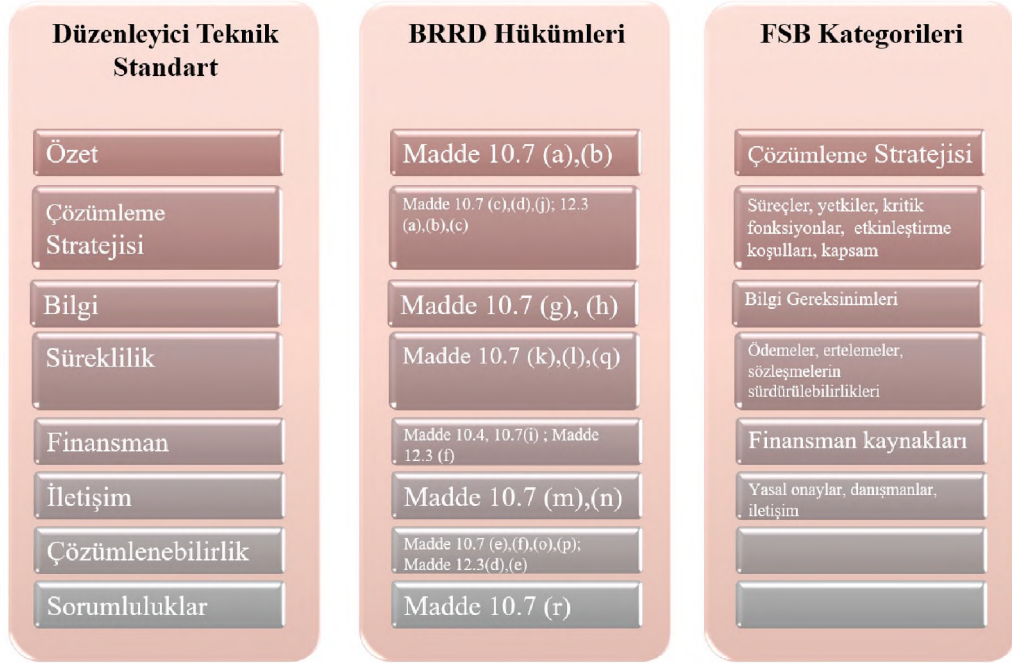
Çözümleme planlamasının son kısmında çözümenebilirlik değerlendirmelerine yer verilmelidir.

Bu kısımda, finansal kuruluşun şu anda çözümenebilir olup olmadığı, tasfiye işlemlerinin gerçekleştirilmesi varsayımında yapılacak bir özet değerlendirme, çözümleme aşamasında ortaya çıkabilecek engellerin ayrıntılı bir açıklaması ve bunları kaldırmaya yönelik uygulanabilecek eylemler, MREL için gereken herhangi bir değişikliğin ivedilikle değerlendirilmesine ilişkin bilgilerin yer alması gerekmektedir.

- İstisna ve Feragat hükümleri

Direktif madde 4'e göre tasfiye ve iflas hükümlerinin tüm ülkelerde aynı içerikte uyumlaştırmasının mümkün olmaması, finansal kriz dönemlerinde çözümüleme hızının farklılaşması ve finansal kuruluşunun kritik fonksiyonlarının devamının ve finansal istikrarın sağlanmasının temel amaç olması nedenleriyle çözümüleme planlarının hazırlanması sırasında istisna, feragat veya yükümlölüklerin hafifletilmesi gibi uygulamalara izin verilebilmektedir.

Şekil 11. Düzenleyici Teknik Standart, BRRD ve FSB'nin Çözümüleme Planlarına İlişkin Düzenlemeleri

Kaynak: (European Banking Authority, 2014, s. 7)

3.3. Çözümüleme Stratejisi

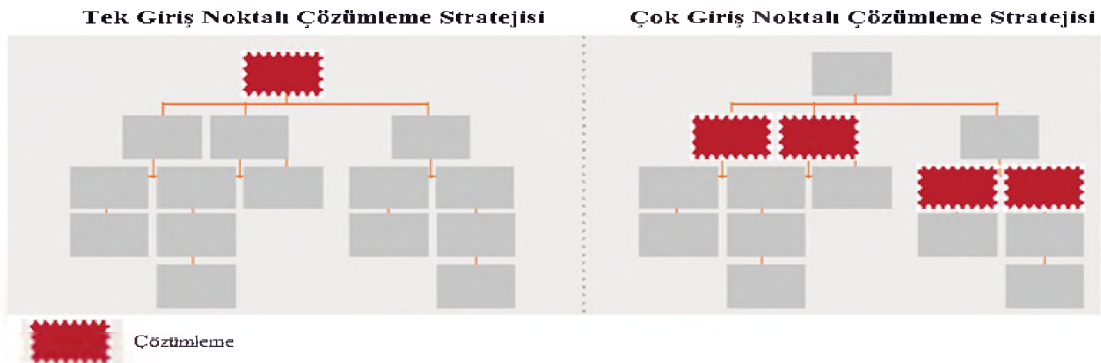
Çözümüleme stratejileri ve planları, otoritelerin uygulayacakları eylemleri kesin bir şekilde öngörmemekle birlikte ihtiyaç duyulması halinde çözümülemede kullanılacak muhtemel yaklaşımı ortaya koymaktadırlar. Çözümüleme işlemleri sırasında, finansal sistemin genel durumu da dahil olmak üzere, tüm koşulların göz önünde

bulundurulmasının gereği göz önüne alındığında, çözümleme stratejisinin ve planların önceden belli olması, çözümleme seçeneklerinin değişmesi ve söz konusu eylemlerin güncellenmesinin önünde bir engel değildir.

Bu kapsamda, çözümleme stratejileri, çözümleme yaklaşımının temel unsurlarını ortaya koymaktadır. Etkili çözümleme stratejileri, Temel Özellik 3'te belirtildiği gibi, bir firmanın bir işletmesini veya bir kısmını yeniden sermayelendirmek, yeniden yapılandırmak, devretmek veya yükümlülüklerini silmek için, sistemik istikrarı ve kritik öneme sahip fonksiyonları korumak amacıyla, bir veya daha fazla çözümleme yetkisinin vergi mükelleflerini herhangi bir kayba uğratmadan kullanılmasını ifade etmektedir.

Bu noktada, 2012'nin başlarında FSB, özellikle G-SIFI'lar için gerekli olan kurtarma ve çözümleme planlamalarının gereksinimleri üzerinde çalışmalara öncelik veren bir zaman çizelgesi oluşturmuştur. Bu hususta, hemen hemen tüm G-SIFI'lar için kurulmuş olan ve ilgili yetki alanlarındaki merkez ve ev sahibi otoriteleri oluşturan Kriz Yönetim Grupları (Crisis Management Groups-CMG'ler) tarafından yönlendirilen çalışmalarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Birçok Kriz Yönetim Grubu ilk olarak G-SIFI'ların kurtarma planlarının gözden geçirilmesi, ardından da yüksek düzeyde bir “çözümleme stratejisi” geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmıştır. Kriz Yönetim Gruplarının çözümleme planlaması genellikle tek giriş noktalı ve çok giriş noktalı olmak üzere iki yaklaşım etrafında toplanmış olup bu iki yaklaşım hem FSB hem de AB uygulamasında benimsenmiştir.

Şekil 12. Tek ve Çok Giriş Noktalı Çözümleme Stratejisi

Kaynak: (PwC Union, 2015, s. 25)

Herhangi bir çözümleme stratejisi ile planın etkili olması için, grubun iç organizasyonunun özelliklerini ve yetkili otoriteler arasındaki işbirliği anlaşmalarını içerecek şekilde belirli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu noktada Direktif bir grubun çözülmesi aşaması için “tek giriş noktalı” ve “çok giriş noktalı” çözümlemenin yapılmasına imkan tanıyarak çözümleme stratejisinin çözümleme planlarında belirtilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ancak, çözümlemenin etkinliği amacına uygun olarak çözümleme planlarında belirtilen stratejinin her zaman çözümleme aşamasında da aynen uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmek gerekmektedir. Ayrıca söz konusu tek veya çok giriş noktalı çözümleme işlemlerinin uygulanabilmesi için grubun uygun miktarda MREL bulundurması gerekmektedir.

FSB kriterleri de benzer şekilde bir çözümleme stratejisi yaklaşımı benimsemiştir. Bu kriterlere göre, bir çözümleme stratejisi, önerilen yaklaşıma göre çözümlemenin temel unsurlarını ortaya koymaktadır. Çözümlemenin başlaması ve operasyonel çözümleme planının ve faaliyete geçirilmesine ilişkin koşullar ve önerilen yaklaşım için finansman düzenlemelerinin kapsamı açıklığa kavuşturulmalıdır. Aynı zamanda çözümleme stratejisi kilit operasyonel konuların ve çözümlemenin ardından kabul edilebilecek yaklaşımların bir özetini de içermelidir. Strateji, başarısız olan kuruluşun kritik işlevlerini, devlet fonlarını ve genel olarak sistemik istikrarı koruyacak şekilde belirlenen çözümleme seçeneklerinin ve ilişkili çözümleme hedeflerine ulaşmayı sağlayacak olan temel seçeneklerin bir özetini sunmalıdır.

3.3.1. Tek Giriş Noktalı Yaklaşım

Tek giriş noktalı yaklaşımının çalışması için, işletme iştiraklerindeki mevcut kayıpları gidermesi amacıyla holding şirketinde yeterli kayıp emme kapasitesi bulunmalıdır.

Kullanılacak tek giriş noktalı yaklaşım için, grup yapısının içerisindeki herhangi bir önemli iştirakin başarısızlığı, genel olarak, likidite kaybı, düzenleyici eylemler ve ilişkili tetikleme olayları dolayısıyla, ana şirket düzeyinde bir çözümlemeyi

tetikleyebilmektedir. Böyle bir durumda ve diğer ön koşulların sağlanamadığı durumlarda, tek giriş noktası yaklaşımının uygulanması mümkün olmayabilmektedir.

Tek giriş noktalı yaklaşımının uygunluğunu belirlemek ve bu amaçla holding şirketinin zarar emme kapasitesi ve stratejide kullanılacak olan çözümleme araçlarına karar vermek için (örneğin, otofinansman (bail-in), köprü banka, devir), holding şirketi ve önemli iştirakleri için aşağıdaki bilgilerin belirlenmesi önemlidir:

- İmtiyazlı veya adi hisse senedi olmak üzere tüm ödenmemiş özkaynak payları,
- Tüm potansiyel şarta bağlı yükümlülükler (örneğin, garantiler) ve özkaynak haline dönüştürülebilecek veya silinebilecek araçlar,
- Tüm öncelikli, sermaye benzeri ve grup içi borçlanma araçları ve ödenmemiş toplam borç tutarı,
- Tüm teminatlı alacaklılar ile borçlarının tutarı, geri ödemeyi güvence altına alan teminatlar, bu teminatın yeri ve holding şirketinin çözümleme işlemlerine girmesine bağlı olan müteakıl temerrüt şartları,
- Çözümleme dahilinde otofinansman (bail-in) kapsamında olan borçlar için yetki alanı (örneğin, ilgili borç sözleşmelerini düzenleyen yargı yetkisi) (Financial Stability Board, 2012, s. 17).

3.3.2. Tek Giriş Noktalı Strateji

Bu çerçevede Tek giriş noktalı çözümleme stratejisi aşağıdaki unsurları açıkça tanımlamalı ve açıklamalıdır:

-Grup yapısı ve grup içi ilişkiler hakkında üst düzey bir genel bakış,

-Kullanılması muhtemel olan yaklaşım (geniş anlamda): Örneğin, bir köprü işletmenin kullanılacağı öngörülüyor mu ve holding şirketi seviyesinde uygulanacak bir çözümlemeyle birlikte otofinansman (bail-in) uygulanacak alacaklar var mı? İşletmenin bir kısmının ya da tamamının ilk çözümleme kararı sonrasında devredilmesi ya da yükümlülüklerinin silinmesi (wound down) öngörülüyor mu?

-Tek giriş noktalı yaklaşım kapsamındaki çözümleme önlemlerine tabi olacak özel tüzel kişilik veya tüzel kişiler,

-En üstteki işletme şirketini veya ana şirketi etkileyen gelişmeler ile faaliyet gösteren iştirakleri etkileyen hususlar arasında uygun ayrımların yapılarak planın uygulanmasına ilişkin koşullar,

- Çözümleme koşullarının karşılandığı noktada mevcut olabilecek muhtemel kayıp emme kapasitesi miktarı,

- Alacaklılar hiyerarşisindeki pozisyonlarına göre zararların karşılanması için mevduat garantisi kapsamı veya diğer koruma fonları dahil, tek giriş noktalı kapsamındaki çözümleme önlemlerine tabi kuruluşa finansman sağlanması için düzenlemeler ve

- Potansiyel fon kaynakları ve kaynakların operasyonel iştiraklerden grup içi işlemler yoluyla sağlanan kaynaklar ve karşı taraflara sağlanan teminatlar.

3.2.3. Çok Giriş Noktalı Yaklaşım

Çok giriş noktalı yaklaşımının etkili olabilmesi için, bankacılık grubunu iki veya daha fazla ayrı kuruluş veya alt grup olarak ayırmak mümkün olmalıdır. Firma organizasyonunun yapısına göre, aşağıdaki ön koşulların gerekli olması muhtemeldir:

- Hukuki yapı: Grup içindeki işletmeler farklı yetki alanlarında faaliyet gösterebilmektedirler. Bu çerçevede, grubun yabancı şubeleri varsa ve bu şubelerin çözümlenmeleri gerekirse, şubelerin boyutu, fonlama rolü, kritik fonksiyonları sağlaması açısından çözümleme eylemleri genellikle grubu etkileyebilecek düzeyde görülmemektedir.

- Yönetişim: Temel politikalar her ne kadar G-SIFT'ların kurumsal merkezinde tanımlansa da, yerel düzeyde, yeterli kaynaklarla yönetilen iştiraklerin, bağımsız bir yönetim kurulu ve ayrı bir yönetimi ve yerel denetim otoritelerine karşı sorumlu olan yerel iç kontrol birimleri bulunmaktadır.

- Finansman: Her bir şube/iştirak (veya bölgesel birlik), piyasalardaki bireysel ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu olduğundan kendi kararlarını vererek işlemlerini gerçekleştirmektedir. Grup içi herhangi bir fon, karşı tarafın risk limitlerine tabi olarak emsallerine uygun olarak sağlanmaktadır. Mütakabil temerrüt şartı ve grup içi garantilerin değişimi gibi uygulamalar benzer şekilde sınırlandırılmıştır. Ayrıca, bu hususlardaki başvurular, çözümleme işlemlerinin uygulanması üzerine yerel yasalar kapsamında askıya alınabilmektedir.

- Operasyonel işlemler: Kritik hizmetler, grubun farklı bölümlerinin sorunlu hale gelmesi ihtimaline karşı dayanıklı ve esnek bir şekilde korunan yapıları aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu sebeple, iştiraklerin yerel işlevselliğe sahip olarak kendi çalışanları ile bağımsız bir şekilde çalışabilmeleri gerekmektedir. Böylelikle, grubun bölümlerinden herhangi birinin başarısız olması durumunda, kalan bölümlerin hizmet seviyesi anlaşmalarının riske girme ihtimali minimuma indirgenmiş olacaktır.

- Bilgi paylaşımı: Mali tablolar da dahil olmak üzere kritik yönetim bilgileri, yerel alt kuruluşlarda veya birlik seviyesinde mevcuttur (birlikler için konsolide mali tabloların hazır bulundurulması mümkün olmamaktadır). Söz konusu tablolar, mevcut sermaye, sermaye benzeri borç, şartlı sermaye ve borç ile ilgili ayrıntılı bilgiler ile operasyonel bağlantılar hakkında bilgiler içermektedir. Firmalar, merkez veya herhangi bir ev sahibi ülkede sistemik olan tüm tüzel kişilikler için kurtarma veya operasyonel çözümleme planları ile ilgili olarak gerekli olması durumunda tüzel kişiliğe özgü bilgiler üretebilmelidir. Ek olarak, yönetim bilişim sistemleri, yerel kuruluş veya birlik seviyesinde kullanılabilmesi için kurumsal organizasyonun geri kalan kısmından kolayca ayrıştırılabilir olmalıdır.

3.2.4. Çok Giriş Noktalı Strateji

Çok giriş noktalı çözümleme stratejisinin aşağıdaki unsurları açıkça tanımlaması gerekmektedir;

- Grup yapısı ve grup içi ilişkiler hakkında üst düzey bir genel bakış,

-Çözümleme kararının alınmasının muhtemel olduğu noktalar için, çözümleme yetkilerinin uygulanacağı tüzel kişilikler için merkezi bir varsayım, (küresel bir çok giriş noktalı yaklaşımda her bir giriş noktasının altında, farklı yetki alanlarına tabi iştirakler ve şubeler bulunabilir ve bu “bloklar”ın her biri bölgesel veya ulusal bir tek giriş noktalı veya çok giriş noktalı yaklaşımına tabi olabilir. Bu şekilde bir tek noktalı ve çok noktalı yaklaşımın kombinasyonu, bir giriş noktasından daha fazlasını gerektirecektir ve bu nedenle de basit bir şekilde çok noktalı yaklaşım olarak adlandırılacaktır.)

-Her bir giriş noktasında (geniş anlamda) kullanılması muhtemel olan yaklaşım için merkezi bir varsayım, örneğin, çözümleme kapsamında otofinansman (bail-in), köprü kuruluş, işletmenin devri ve kapatılması,

-Herhangi bir bölgesel veya diğer blokların öngörüldüğü yerler dahil olmak üzere, her bir giriş noktasının kapsadığı işletmelerin bilgileri,

-Çözümleme şartlarının yerine getirilmesi durumunda, her bir giriş noktasında mevcut olması muhtemel olan kayıp emme kapasitesinin miktarı,

-Tespit edilen çeşitli giriş noktalarında çözümlemeye izin verecek uygun tetikleyicileri ayırt ederek planın uygulanmasına ilişkin koşullar,

-Var olan giriş noktaları arasındaki her türlü önemli bağımlılık, her bir giriş noktasından sorumlu otoriteler arasındaki koordinasyon yaklaşımı ve merkez otoritenin koordinasyon açısından rolü,

-Çeşitli yetki alanları dahilindeki çözümleme yetkisinin uygulanması için zamanlama ve önkoşullar (karşılıklı bağımlılıkların değerlendirilmesi, ‘ilk harekete geçirici konular ve finansal piyasalarla iletişim dahil) ve

-Uygun olan hallerde, çözümleme fonlarının veya mevduat sigorta fonlarının kullanılması dahil olmak üzere, çözümleme için potansiyel finansman kaynakları (Financial Stability Board, 2012, s. 19).

3.4. Kamu Yararı Testi

Kamu yararı testinin amacı, finansal kuruluşların mali sıkıntıya girmeleri durumunda tasfiye aracının uygulanıp uygulanmayacağını test etmektir. Eğer kuruluşun tasfiyesi mali sistem açısından herhangi bir olumsuz etki doğurmuyorsa diğer çözümleme araçlarının uygulanması yerine iflas/tasfiye rejimi benimsenebilmektedir. Ancak sadece kamu yararı söz konusu olduğunda iflas/tasfiye rejimi çözümleme kapsamında standart prosedür olarak benimsenmelidir. Böylelikle finansal kuruluşların çözülmesi sırasında düzenli bir iflas/tasfiye rejiminin uygulanmasından ziyade kamu yararı testi yapılarak sadece gerekli durumlarda bu rejimin uygulanması meşrulaştırılmış olacaktır (The World Bank Group, 2017, s. 7).

Özellikle, Direktif çözümleme araçları, yalnızca kamu yararına, finansal kuruluşun kritik işlevlerinin devam etmesini sağlamak için sistematik olarak önemli bankalara uygulanmaktadır (The World Bank Group, 2017, s. 6).

Direktif'in ülkeler arasında tam olarak uyumlulaştırılamaması kamu yararı testinin uygulanması açısından da farklılıkları beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar, potansiyel çıkar çatışması yönetimi, kamu yararı testinin uygulanması, çözümleme araçlarının seçimi ve sınır ötesi düzenlemeler arasındaki etkileşim gibi sebeplerle ortaya çıkmaktadır.

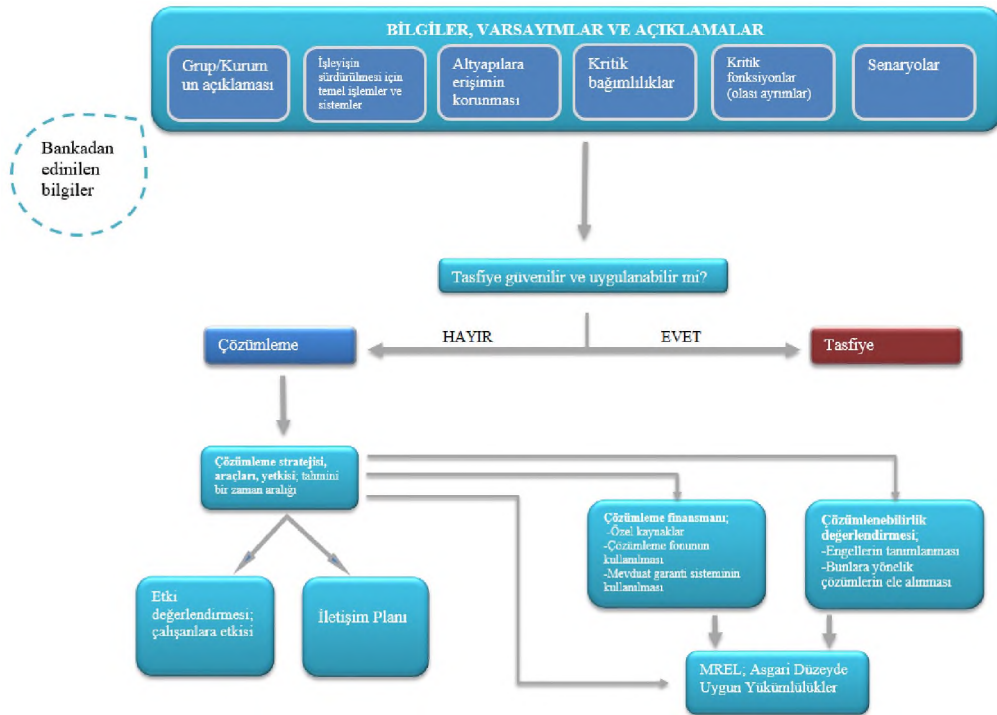
Söz konusu çözümleme araçları içerisindeki iş alanlarının satışı ve köprü banka aracı (örneğin, birkaç küçük bankanın bir köprü bankaya transfer edilmesine izin vermek) kamuya açık olmayan faizli bankalar için bir banka tasfiye/iflas rejiminin parçası olarak kullanılabilir (The World Bank Group, 2017, s. 6).

Kılavuz, FinSAC'ın** müşterilerine, ulusal çözümleme çerçevelerini uluslararası uygulamalarla ve AB müktesebatı ile reform ve uyum sürecinde yardımcı olmayı amaçlamaktadır (The World Bank Group, 2017, s. 6).

** Avrupa ve Orta Asya (ECA) bölgesindeki üye ülkelere politika, teknik tavsiyeler ve analitik hizmetler sunan Finans ve Pazar Küresel Uygulamalarının özel teknik birimi olan Dünya Bankası Finansal Sektör Danışma Merkezi (FinSAC)

Kamu yararı testine ihtiyaç duyulmaksızın çözümleme veya denetim otoritesi tarafından finansal kuruluşun yükümlülüklerini karşılayamaz duruma geldiği noktada^{††}, diğer bir anlatımla finansal kuruluşun faaliyetlerini sürdürdüğü ancak yüksek tutarda zararı bulunması veya sermaye ve/veya likidite desteği sağlanmadan ya da zarar yazılmadan faaliyetlerinin devam etmesinin mümkün olmadığı durumda (Akdağ, 2011), çözümleme dışında uygulanabilen sermaye araçları olan (WDCC) silme (write down) veya dönüştürme yetkisi kullanılabilir (The World Bank Group, 2017, s. 11).

Şekil 13. Çözümleme Planları ve Çözümleme Süreci

Kaynak: (The World Bank Group, 2017, s. 74)

Direktif'in 32. Maddesine göre, çözümleme eylemlerinin başlaması için üç temel durum gereklidir. Bunlar;

1. Kurumun başarısız veya muhtemelen başarısız olacak olması,
2. Alternatif özel sektör önlemlerinin başarısızlığı önleyememesi,

^{††} "at the point of non-viability" noktası

3. Çözümleme eyleminin kamu yararına olması ve en azından tasfiye kadar çözümleme hedeflerini karşılayacak durumda olması (The World Bank Group, 2017, s. 104),

Finansal kuruluşlara uygulanacak çözümleme eylemlerinin, finansal kuruluşun hissedarlarını ve alacaklılarını etkilemesi dikkate alındığında söz konusu uygulamaların kamu yararı ilkesine dayalı olarak yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bir finansal kurum çözümleme araçlarının uygulanmasını gerekli kılacak bir baskı yaşarsa, söz konusu çözümleme eylemlerinin uygulanması hissedarların ve alacaklıların temel haklarını muhtemel bir şekilde etkileyecektir. Bu sebeple, hissedarların ve alacaklıların temel haklarının olumsuz yönde etkilenmemesi için Direktif iki temel prensip benimsemiştir. Bu prensiplerden ilki, Direktif'in alacaklıların finansal kurumların tasfiye edilmesinden daha büyük bir zarara uğramamasını (no creditor worse off than in liquidation - NCWOL) garanti etmesidir. İkinci prensip ise, Direktif'in çözümleme eylemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik olarak getirdiği yükümlülüklerin kamu yararına uygun olmasıdır. Bu yükümlülük çözümleme otoritelerinin çözümleme önlemlerini almadan önce kamu yararı testi yapmalarını gerektirmektedir.

Direktif altındaki çözümleme araçları çok yönlü, kapsamlı ve genel olarak nitel amaçları hedeflemektedir. Bu amaçlar; kritik fonksiyonların sürekliliğinin sağlanması, finansal sistem üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin önlenmesi, olağandışı kamu mali harcamalarına, vergi mükelleflerinin desteğine dayanmaktan kaçınmak ya da bu harcamaları en aza indirmek ve en önemlisi de mevduatları, yatırımları ve diğer müşteri fonlarını ve varlıklarını korumaktır. Söz konusu amaçlar doğrultusunda, kamu yararı testinin hedefleri doğrultusunda otoriteler ayrıca, çözümleme araçlarını kullanıp kullanmama kararlarının ve hatta karar vermeme eylemlerinin etkilerini değerlendirmek durumunda kalacaklardır.

Kamu yararı testinde belirlenen şartları yerine getirme eşiği oldukça göreceli ve yoruma açıktır. Çözümleme otoriteleri, bu noktada, Direktif kapsamı dahilinde, kamu çıkarını oldukça soyut ve genel tanımlama hususunda takdir yetkilerini kullanarak,

uyguladıkları çözümlene eylemlerinin kamu yararı doğrultusunda gerçekleştirildiğini gösterme eğiliminde olabilmektedirler.

"Kamu yararı" tanımının somutlaştırılması ve uygulanması ile ilgili olarak, Direktif'in geniş bir yorumu altında, yalnızca küçük ölçekli bankaların, kritik önemli fonksiyonlarının olmaması ve finansal sistemi olumsuz yönde etkileyebilecek düzeyde olmamaları durumunda normal iflas prosedürünün yürütülmesi için uygun oldukları kabul edilmektedir. Bu nedenle, çözümlene eylemleri, temel hakların yapılabilecek müdahaleler ve çözümlene fonunun kullanılması kararlarının alınması ciddi özen gerektirmektedir (The World Bank Group, 2017, s. 108).

Bu kapsamda kamu yararı testi ile çözümlene planlarının örtüşmesi gerekmektedir. Örneğin kamu yararı testi ile bir finansal kuruluşun tasfiye edilmesinin finansal sistemi olumsuz yönde etkilemeyeceği sonucuna varılmışsa aynı şekilde çözümlene planlarında da finansal kuruluş için yükümlülüklerinin hafifletilmesi sağlanmalı ve fazla detaya gerek duyulmadan kuruluşun başarısızlığı durumunda tasfiye sürecinin başlatılacağı ile ilgili bilgiler yer almalıdır. Ayrıca Direktif öngörülmeyen durumlar için planların hazırlanma aşamasında kamu yararı amacı güderek esnekliklere olanak tanımaktadır (The World Bank Group, 2017, s. 108).

3.5. Grup Çözümlene Planlarının Hazırlanması

Prensip olarak Direktif'te, herhangi bir anlaşma bulunmadığı durumlarda, her bir çözümlene otoritesi kendi yetki alanına alanında çözümlene sürecinin başlatılıp başlatılmayacağı ve hangi çözümlene araçlarının uygulanacağına ilişkin karar verici niteliğe sahiptir.

Ancak, herhangi bir yetki alanında alınan çözümlene kararı, grubun diğer bölümlerini de etkileyebilmektedir. Bu etki grubun diğer bölümleri için de çözümlene eylemlerinin başlatılmasını gerektirecek kadar büyük olabilmektedir. Böyle bir durumun önlenmesi için Direktif konu ile ilgili bir takım düzenlemeler öngörmüştür. Direktif'e göre, ulusal çözümlene otoritesi yaklaşımakta olan çözümlene eylemini grup

düzeyindeki çözümleme otoritesine 24 saat içinde bildirmeli ve grup çözümleme otoritesi grup çözümleme planına karar vererek tüm denetleyici kurul üyeleriyle paylaşmalıdır. Grup çözümleme planları, ilgili ulusal çözümleme otoriteleri (veya SRB) tarafından AB ana ve/veya belirli grup birimleri ile ilgili olarak alınacak çözümleme eylemlerini özetlemektedir. Bununla birlikte, Direktif'te, grup çözümleme planının oluşturulması ve ortak bir sınır ötesi çözümleme stratejisinin uygulanması konusunda yasal bir kesinlik bulunmamaktadır. Grup çözümleme taslaklarının kararının kabulü ise garanti edilmemektedir (The World Bank Group, 2017, s. 109).

Uygulamada, eğer çözümleme işlemlerinin başlatılması gerekiyorsa, ev sahibi ve merkez ülke otoriteleri, bankacılık grubuyla ilgili faaliyetlerini nasıl koordine edecekleri konusunda birlikte planlama yaparlarsa, çözümleme planlarının başarılı olma olasılığı daha yüksek olacaktır. Başka bir deyişle, ev sahibi ve merkez ülke otoriteleri, söz konusu bankacılık grubunun çözümleme yaklaşımını açıklayan ve önceden belirlenen bir yol haritası geliştirirlerse, çözümlemenin daha uygulanabilir olması mümkün olacaktır. Nitekim, önceden kararlaştırılan bir yol olmaksızın, otoritelerin gerçekleştirmeleri gereken çözümlenebilirlik değerlendirmesinin makul bir şekilde nasıl işleyeceğini görmek güçtür. Söz konusu işlemler sadece bankacılık sektörünü değil tüm piyasayı etkileyebilecek düzeyde olduğundan yapılacak her bir uygulamanın her bir kuruluş ve piyasa düzeyinde planlanması oldukça önem arz etmektedir. Bu durum ayrıca yatırımcıların, banka çözümlemeye alındığında, otofinansman (bail-in) aracının uygulanabileceğini ve bu nedenle risk altında olduklarının farkına varmalarını sağlayacaktır. Dolayısıyla, söz konusu planların temel özelliklerinin yayımlanması yatırımcıların özel sektördeki bir probleme çözüm üretme istekliliğini artırabilir. Örneğin; eğer çözümleme kamu desteği uygulamasından ziyade otofinansman aracının uygulanması ile sonuçlanırsa, bu uygulamaya tabi olacak alacaklılar bankanın yeniden yapılandırılmasını müzakere etmek için daha istekli olacaklardır (Huertas, 2016, s. 6).

Direktif'e göre, kurtarma ve çözümleme planlaması için öngörülen grup muamelesi, şirketleri, konsolide bazda denetlenen tüm kuruluş gruplarına uygulanmalı ve onları kapsamalıdır. Kurtarma ve çözümleme planlarında, ilişkili grubun finansal, teknik ve ticari yapısı dikkate alınmalı ve hesaba katılmalıdır. Bir grubun parçası olan kuruluşlar için ayrı ve münferit kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması

halinde, ilişkili otoriteler, mümkünse ve mümkün olan oranda, grubun geri kalanına ilişkin hazırlanan kurtarma ve çözümleme planlarıyla uyumu ve tutarlılığı sağlamayı amaçlamalıdır.

3.6. Değerleme

Avrupa Parlamentosu ve 15 Mayıs 2014 tarihli Konsey'in 2014/59/AB sayılı Yönergesi, çözümleme otoritelerinin batmakta olan bankalara, kamu yararını korumak için müdahale etme yetkileri için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Otoritelerin bu yetkilerini vergi mükellefleri üzerine düşen maliyet riskini azaltacak şekilde kullanmaları ve mümkün olduğu yerde kuruluşun değerini korumak ve etkilenen hissedarların ve alacaklıların mülkiyet haklarına saygı göstermek üzere kullanmalarını sağlamak için, Direktif, otoritelerin kararlarına dayanak oluşturacak şekilde bağımsız değerlemelerin yapılmasını gerektirmektedir.

Bu değerlemeler birkaç farklı amaç için gerekmele birlikte çözümleme öncesinde değerlendirilmesinin nedenleri;

a) Çözümlemenin, sermaye araçlarının değerlerinin düşürülmesinin veya değiştirilmesinin koşullarının karşılanıp karşılanmadığının belirlenmesini bildirmek (Değerleme 1);

b) Uygun çözümleme işleminin seçilmesi, nihai olarak sermaye araçlarının değerinin düşürülmesi veya değiştirilmesini ve çözümleme araçlarının uygulanmasına ilişkin diğer kararları bildirmek (Değerleme 2).

c) Çözümlemekten sonra, işletmenin normal iflas işlemlerine girmesi varsayımında bu işletmenin hissedarlarının ve/veya alacaklıların daha iyi bir durumda olup olmayacaklarını belirlemek için bir değerlendirme gerekmektedir (Değerleme 3) (European Banking Authority, 2017, s. 3).

Farklı amaçlara sahip bu değerlemelerin yapılması sırasında, her bir değerlendirme farklı yaklaşımlar gerektirmektedir. Değerleme 1 için, teknik standart taslağı, çözümleme koşullarının sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesine dayalı muhasebe ve

ihtiyati kuralların çerçevesi ile tutarlı bir değerlendirme üretmenin önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, değerlendirme yapan birim, bu çerçevenin nasıl uygulandığına dair bağımsız, şüpheli bir muhakeme uygulamakla yükümlüdür (European Banking Authority, 2017, s. 3).

Değerleme 2 için standartlar ise muhasebe ve ihtiyati tedbirlerden sapmalar olsa dahi kayıpların tamamen belirlenmesini sağlamak için ekonomik değerin hesaplanmasının gereğini vurgulamaktadır. Bu hesaplama, çözümlenen kurumların ihtiyatlı bir şekilde yeniden sermayelendirilmesi ve bazı çözümleme eylemlerinin (örneğin, iş kolunun satışı) ekonomik değerlerinin belirginleştirilmesi için gereklidir. Değerleme 3 standartlarında değerlendirme, kurum çözümleme aşamasındayken (gone concern) yapılmayı gerektirmektedir (European Banking Authority, 2017, s. 3).

Direktif, söz konusu standartlar için bağımsız değerlemeleri esas almaktadır. Bunlar, Direktif'in 36(4). Maddesi kapsamında belirtilmiştir;

(i) Çözümleme şartlarının veya sermaye araçlarının değerinin azaltılması veya dönüştürülmesine ilişkin şartların yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesini bildirmesini,

(ii) Çözümleme otoritesinin bir işletmenin bu şartları yerine getirdiğini belirlemesi halinde, uygulanacak çözümleme eylemini, sermaye araçlarının nihai olarak silinmesine veya değiştirilmesine ve çözümleme araçlarının uygulanmasına ilişkin diğer kararların bildirilmesini,

ve madde 74 uyarınca:

(iii) bir işletmenin hissedarlarının ve/veya alacaklıların, şirketin normal iflas işlemlerine tabi tutulması varsayımında daha iyi durumda olup olmayacaklarını belirlemesini gerektirmektedir (European Banking Authority, 2017, s. 4).

Direktif, Avrupa Bankacılık Otoritesinin , (i) ve (ii) maddelerinde değerlemelerde esas alınması gereken kriterleri ortaya koymasını amaçlayan, madde (iii) noktasında ise değerlendirme metodolojisini tanımlayan düzenleyici teknik standartlar geliştirmesini içermektedir. Konu ile ilgili olarak, sırasıyla (i)-(ii) maddelerine ve madde (iii)'ye ilişkin taslakları kapsayan iki ayrı düzenleyici teknik standart (RTS-

Regulatory Technical Standards) hazırlanmıştır (European Banking Authority, 2017, s. 4).

Bu çerçevede, 36. madde (yukarıdaki (i) ve (ii) maddelerin) amaçlanan değerlemenin tek bir süreç ifade etmesine rağmen, yukarıda açıklanan amaçlar, otoriteler tarafından alınacak kararlara dayanak oluşturmak üzere tasarlanmış üç adımlı bir uygulama gerektirmektedir (European Banking Authority, 2017, s. 4).

Çözümleme işlemlerini gerektirecek bir tetikleyici unsur olup olmadığına ilişkin karar verilebilmesi amacıyla yapılacak değerlendirme (Değerleme 1), çözümleme otoritesi tarafından uygulanacak herhangi bir işlem öncesinde ilgili tarafın varlık ve yükümlülüklerinin değerini hesaplamayı ifade etmektedir. Aynı zamanda, bir kuruluşun yetkisinin devam etmesi için şartlarını yerine getirip getirmediğini belirlenmesine ilişkin standartlar, daha genel olarak, Direktif'in 32. Maddesi'nde çözümlemeye başlama koşullarının belirlenmesi için oluşturulan standartlara yakın olmalıdır.

Direktif'in 32. maddesi uyarınca, bir kurum aşağıdaki koşullardan birini veya birkaçını sağlıyorsa, batık ya da batmak üzere bir durumda olduğu kabul edilecektir;

(a) Kurumun faaliyetlerine devam edebilmesi için lisans koşullarını yetkili otorite tarafından lisansın geri çekilmesini haklı kılacak bir şekilde ihlal ettiği ya da yakın gelecekte ihlal edeceği yönündeki kararını destekleyen objektif unsurlar bulunmakta, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, kurum kendi fonlarının tamamını veya büyük bir bölümünü tüketecek zarara uğramış veya uğraması muhtemel ise,

(b) Kurumun varlıklarının, yükümlülüklerinden daha az olması ya da yakın gelecekte daha az olacağını destekleyen objektif unsurların olması,

(c) Kurum, borçlarını veya diğer yükümlülüklerini vadesinde karşılayamaması ya da yakın gelecekte karşılayamayacağını destekleyen objektif unsurların olması ve

(d) Bir Üye Devletin ekonomisinde meydana gelen ciddi bir bozulmayı gidermek ve finansal istikrarı korumak amacıyla olağandışı kamu finansal desteğinin aşağıdaki formların herhangi birisini aldığı haller haricinde, olağandışı kamu finansal desteğine ihtiyaç duyulması:

(i) Merkez bankalarının kendi koşullarına göre sağladıkları likidite kredilerini teminat altına almak amacıyla yönelik bir Devlet garantisi veya teminatı;

(ii) Yeni ihraç edilen tahvil ve bonolara ilişkin bir Devlet garantisi veya teminatı ya da

(iii) Kamu desteğinin verildiği sırada bu paragrafın (a), (b) veya (c) paragraflarında atıf yapılan durumların ya da madde 59(3)'de atıf yapılan durumların mevcut olmadığı hallerde, kuruluşa bir avantaj veya getiri sağlamayan fiyatlar ve koşullarla sermaye enstrümanlarının satın alınması veya özkaynak enjeksiyonu.

Bahsi geçen (d) maddesindeki önlemler ihtiyati ve geçici bir nitelikte olmalı, ciddi ekonomik bozulmalardan kaynaklanan sonuçların giderilmesi için orantılı olmalı ve kurumun maruz kaldığı veya yakın gelecekte oluşması muhtemel kayıpları telafi etmek için kullanılması gerekmektedir.

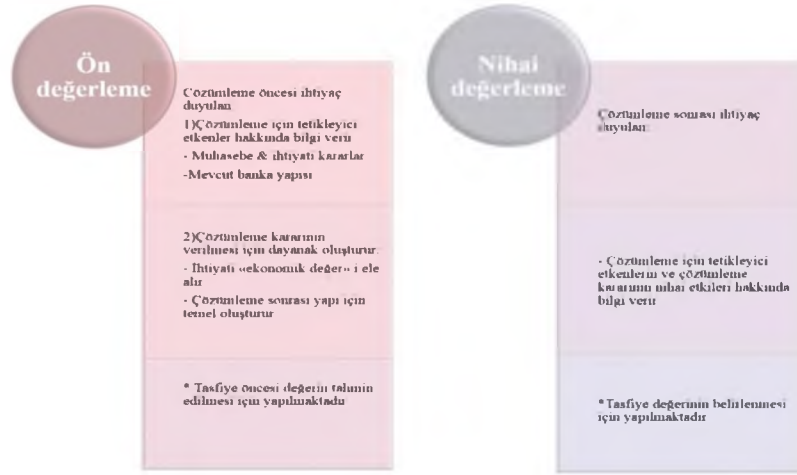
Bununla birlikte, yukarıda (ii) noktasında (Değerleme 2) belirtilen çözümleme kararının açıklanması durumunda, çözümleme otoritesinin kendi çözümleme stratejisini uygulamak için alabileceği kararların (varsayımsal olarak) etkisi dikkate alınmalıdır (European Banking Authority, 2017, s. 4).

Bu değerlemeler, çözümleme eylemleri uygulanmadan önce yapılmaktadır. Bununla birlikte, bu değerlemelerin Direktif'in mevcut 36. maddesinin tüm şartlarını yerine getirmenin mümkün olmadığı durumlarda geçici bir şekilde yapılabileceğini dikkate almak gerekmektedir. Bu durumda, çözümleme sırasında kesin ve nihai bir değerlendirme yapılmalıdır. Düzenleyici Teknik Standartlar'ın hükümleri hem nihai değerlendirme hem de mümkün olduğu sürece geçici değerlendirme ve ilgili değerlendirme tamponuna uygulanır (European Banking Authority, 2017, s. 5).

Son olarak, üçüncü adım (Değerleme 3, ya da ön değerlendirme olarak da nitelendirilebilir Değerleme 1 ve 2'ye kıyasla) çözümlemeden sonra gerçekleşmekte ve Değerleme 2'yi temel alan kararlara karşı olarak paydaşların ve alacaklıların haklarının korunması için Direktif'in yasal güvenlik önlemlerinin uygulanmasını bildirmektedir. 36.(8) maddesi gereğince, çözümleme öncesinde uygulanabilmesi için, Düzenleyici Teknik Standartların esasları ile tutarlı bir şekilde yürütülen tasfiye işlemlerinin

değerlemesine ilişkin bir ön değerlendirme yapılmasının gerekli olduğuna dikkat edilmelidir (European Banking Authority, 2017, s. 5).

Şekil 14. Direktif'in Gerektirdiği Değerlemeler

Kaynak: (European Banking Authority, 2017, s. 5)

3.6.1. Geçici Değerleme

Direktif'in 36. Maddesine göre; ilgili sermaye enstrümanlarını zarar yazma veya dönüştürme yetkisini kullanmadan veya bir çözümleme kararı veya tedbiri almadan önce, çözümleme otoriteleri, Madde 1(1) (b), (c) veya (d)^{††} de atıf yapılan ilgili kuruluş veya tüzel kişi ve çözümleme otoritesi de dâhil olmak üzere kamu otoritelerinden bağımsız olan bir kişi tarafından, Madde 1(1) (b), (c) veya (d)'de atıf yapılan ilgili kuruluşun veya grup şirketinin aktif ve pasifleri hakkında adil, basiretli ve gerçekçi bir değerlemenin (kıymet takdirinin) yapılmasını sağlayacaklardır. 36. maddenin 13. paragrafına ve madde 85'e tabi olarak, 36. maddede öngörülen koşulların tümünün karşılandığı durumlarda, bu değerlendirme sonucunda tespit edilen kıymet kesin sayılacaktır.

^{††} (b) finansal kuruluşun bir kredi kuruluşunun veya yatırım firmasının ya da aşağıda (c) veya (d) paragrafında atıf yapılan bir şirketin bir iştiraki olduğu ve (AB) No. 575/2013 sayılı Yönetmeliğin 6 ilâ 17. Maddelerinin hükümlerine uygun olarak konsolide bazda ana şirketin gözetimi ve denetimi altında olduğu durumlarda, Birlik'te kurulmuş bulunan finansal kuruluşlar;

(c) Birlik'te kurulmuş bulunan finansal holding şirketleri, karma finansal holding şirketleri ve karma faaliyet alanlarına sahip holding şirketleri;

(d) bir Üye Devletteki ana finansal holding şirketleri, Birlik ana finansal holding şirketleri, bir Üye Devletteki ana karma finansal holding şirketleri ve Birlik ana karma finansal holding şirketleri

Ancak, 36. maddesine göre bağımsız bir değerlendirme yapılmasının mümkün olmaması halinde, çözümleme otoriteleri, 36. maddenin 9. paragrafına uygun olarak, ilgili kuruluşun^{§§} veya tüzel kişinin aktif ve pasifleri hakkında geçici bir değerlendirme (kıymet takdiri) yapabilmektedirler.

Mevcut koşulların gerektirdiği bir aciliyet dolayısıyla, geçici değerlendirme yapabilmenin koşulları;

1. Değerlemenin, ilgili kuruluşun mali durumu hakkında bir rapor ve güncellenmiş bir bilançosu^{***}, aktif ve varlıkların muhasebe değeri hakkında bir analizi ile bir tahmini^{†††} ve ilgili cari iflas kanunlarına göre ilgili krediler ve öncelik seviyeleri hakkında bilgilerle birlikte, ilgili kuruluşun veya tüzel kişinin defter ve kayıtlarında gösterilen bilanço borçları, bilanço dışı borçları ve pasiflerde bakiye borçlar listesini^{†††} içeren veri ve bilgilerle takviye edilememesi,

2. Değerlemenin, alacaklıların ilgili cari iflas ve ödeme aczi kanunlarına göre belirlenen öncelik seviyelerine uygun sınıflandırmasını ya da ilgili kuruluşun veya tüzel kişi normal iflas takibi usullerine göre tasfiye edilseydi her hissedar ve alacaklı sınıfının almayı ve görmeyi bekleyebileceği muamele hakkında yapılan bir tahmini gösterecek şekilde^{§§§} yapılmasının mümkün olmadığı durumlar.

Söz konusu geçici değerlendirme, ilgili kuruluşun aktif ve pasiflerinin değerini tespit ve takdir edecek şekilde^{****} ve mevcut koşullarda makul ölçüler içerisinde pratik ve gerekli ise ilgili kuruluşun veya grup şirketinin aktif ve pasifleri hakkında adil, basiretli ve gerçekçi^{††††} bir şekilde ve yukarıda 2 madde halinde belirtilen Direktif'in 36. Maddesinin 6 ve 8. paragraflarının koşullarına uygun yapılacaktır.

3.6.2. Ölçüm İşlemlerinin Yapılması

^{§§} Direktif Madde 1(1) (b), (c) veya (d)'de belirtilen

^{***} Direktif Madde 36 (6) (1) gereğince

^{†††} Direktif Madde 36 (6) (2) gereğince

^{†††} Direktif Madde 36 (6) (3) gereğince

^{§§§} Direktif Madde 36 (8) gereğince

^{****} Direktif Madde 32 ve 33'ün çözümleme koşullarına uygun

^{††††} Direktif Madde 36 (1) gereğince

Direktifin 51. maddesinde açıklandığı üzere, koşulların bir şirketin çözümlenmesi, sermaye araçlarının değer düşüklüğüne uğraması veya dönüştürülmesine karar verilmesinin bildirilmesi, işletmenin varlık ve yükümlülüklerinin adil ve gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Böyle bir değerlendirme esas olarak işletmenin varlıklarının toplam değerinin yükümlülüklerini aştığını ve lisans izni için gerekli koşullarının yerine getirilip getirilmediğini belirlemeyi amaçlar. Lisans izni için gerekli şartlar, işletmenin geçerli sermaye yükümlülüklerini yerine getirmesi hususunu içermektedir. Söz konusu karar alma işlemlerine yardımcı olması için Değerleme 1, işletmenin finansal tablolarının hazırlanmasına ilişkin muhasebe ilkelerine ve kurumun sermaye yükümlülüklerinin hesaplanmasıyla ilgili ihtiyati düzenlemelere yakından bağlı olmalıdır.

Değerleme, kanıtlarla yeterince desteklenmeli ve işletmenin finansal durumunu adil ve gerçekçi bir şekilde ortaya koyan mevcut denetim rehberi, muhasebe standartları veya düzenleyici gerekliliklerin genel kabul görmüş diğer yorumları ve kaynakları ile tutarlı olmalıdır.

Değerleme 2, çözümleme otoritesinin, bir işletmenin çözümleme şartlarını karşılaması, sermaye araçlarının değer düşüklüğüne uğraması veya dönüştürülmesini önceden tespit ettiği durumları kapsamaktadır. Bu durum, muhasebe ilkeleri ve düzenleyici gerekliliklerin artık geçerli olmamasına neden olabilir. Her halükarda, herhangi bir çözümleme stratejisini, kapsamını ve özelliklerini açıklamaya yönelik yapılan değerlemeler, değerlendirme sürecinde bilinen ilgili tüm durumları yansıtmalıdır. Örneğin, iş kollarının satışa çıkarılması, ticari koşullar üzerine işletmenin bir değerlemesini gerektirmektedir.

Son olarak, yapılacak nihai değerlendirme işlemi, hissedarların ve alacaklıların, normal iflas sürecindeki bir tasfiyeden beklenenden daha kötü bir durumda olmamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Buna göre, böyle bir durumda, hissedarların veya alacaklıların ödeme almadıkları durumu belirleyen varsayımlar, yalnızca ilgili ulusal iflas prosedürleri uyarınca makul bir şekilde beklenen nakit akışlarının uygun indirgenmiş değerini belirleme amacına yöneliktir.

3.6.3. 1. ve 2. Değerlemeye İlişkin Kriterler

Ön değerlendirme metodolojileri için kriterler, muhasebe ve düzenleyici bilgileri gözden geçirme, bu işlemlerin yapılması esnasındaki zorlukları belirlemeye yönelik özellikle 1. değerlendirme ile ilgili olarak yöntemleri ifade etmektedir. Ayrıca, karşılaşılabilecek fırsatlar ve riskler bağlamında işletmenin finansal durumunu adil bir şekilde yansıtmak için şirketin varlık ve yükümlülüklerinden beklenen nakit akışlarının miktar ve zamanlamasının ve uygulanabilir iskonto oranlarının tahmin edilmesi de ön değerlendirme yöntemleri arasında yer almaktadır. Bu amaçla, değerlendirme yapan şirket, değerlendirme tarihine uygun herhangi bir konu ile bağlantılı bilgiyi kullanabilir (European Banking Authority, 2017, s. 6).

Değerleme sürecinin ilk adımı, çözümleme koşullarının oluşup oluşmadığı, sermaye araçlarının değer düşüklüğüne uğramasının veya dönüştürülmesinin gerekip gerekmediğinin belirlenmesini içermektedir. Bu amaca uygun metodolojilerin esaslarını belirlerken, Düzenleyici Teknik Standartlar'daki ölçütler sadece işletmenin 'batık ya da bataabilecek durumda' olup olmadığının belirlenmesine atıfta bulunmaktadır. Sermaye araçlarının değer düşüklüğüne uğraması, dönüştürülmesi veya çözümleme için diğer koşulların sağlanıp sağlamadığının belirlenmesi, çözümlemenin kamu yararına olup olmadığının, alternatif bir özel sektör önlemi veya denetim faaliyetinin işletmenin batmasının önleyebilecek olasılıkların değerlendirilmesini gerektirir. Söz konusu değerlendirme çalışması, kapsamının ötesine geçen önlem veya eylemlerin ileriye yönelik bir etki değerlendirmesi gerektirir (European Banking Authority, 2017, s. 7).

Değerleme şirketi, genel değerlendirme belirsizliğine en çok neden olan alanlara (örneğin; kredi, kredi portföyleri veya elden çıkarılan varlıkları) öncelik vermeli ve kuruluşun işletme modeli veya varlık seçim kriterleri gibi temel varsayımları etkileyebilecek düzeydeki genel faktörleri göz önüne almalıdır. Değerleme şirketinin, Düzenleyici Teknik Standartlar'da tanımlanan kriterlere en uygun değerlendirme metodolojisini belirlemesi gerekmektedir. Bu Standartlar, daha çok işletmenin risk yönetimi çerçevesinin niteliğine, mevcut bilgi ve verilerin kalitesine bağlı olup işletmenin içsel modelleriyle bağlantılı olmayabilmektedirler.

Çözümleme otoritesi, işletmenin çözümleme şartlarını yerine getirdiği sonucuna varırsa, Değerleme 2, alınacak uygun çözümleme eyleminin ne olacağına kararı verir ve bu işlem uyarınca, payların iptali veya azaltılması, uygun borçların silinmesi veya dönüştürülmesi, devredilecek pay, varlık, hak, yükümlülüklerin belirlenmesi ve ödenmesi düşünülen değerlerin kapsamını belirlemeye yönelik işlemleri gerektirmektedir.

Bu amaçlar için, Düzenleyici Teknik Standartlar'daki kriterler, çözümleme otoritesi tarafından uygun görülen gerekli eylemler sonucunda oluşabilecek olası nakit akışlarının değişimlerini yakalayan farklı değerlendirmelere ve bunlarla sınırlı olmamak üzere işletmenin çözümleme planında açıklanan çözümleme stratejilerine kılavuzluk etmeyi amaçlar.

Yapılacak bu tür değerlendirme, işletmenin makul bir şekilde bekleyebileceği nakit akışlarının bugünkü değerine dayanılarak yapılır ve değerlendirme şirketi, ölçülmekte olan varlık veya yükümlülüklerin temel özelliklerini belirlemek için bağımsız uzmanların vereceği kararlar doğrultusunda söz konusu işlemleri yürütür. Bununla birlikte, nakit akış miktarının ve zamanlamasının tahmini, seçilen çözümleme aracından ve çözümleme eylemlerinin özelliklerinden önemli ölçüde etkilenir. Bu bağlamda, çözümleme otoritesinin uygulamaları, işletmenin varlık ve yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde önemli bir girdi olarak kullanılmalıdır (European Banking Authority, 2017, s. 7).

İşletmenin faaliyetlerinin bir kısmını veya tamamını devam ettirme, varlıkların ya da bir faaliyetin daha sonraki bir aşamada değerini en üst düzeye çıkarmak amacı ile elden çıkarılması ya da karar verilmesi gereken çözümleme stratejisinin bir parçası olarak, gelecekteki nakit akışlarını potansiyel olarak etkilenebileceği özellikle çözümleme eylemlerinden kaynaklanan herhangi bir faktörün, dikkate alınması gerekmektedir.

Bu değerler, mevcut varlıklar ve yükümlülüklerle ilgili sözleşmeye dayalı nakit akışlarının yanı sıra franchise değeri^{†††} unsurlarını içerebilir. Bununla birlikte,

^{†††} Franchise değeri, varlıkların ve borçların veya işletmelerin bakımı ve yenilenmesinden kaynaklanabilecek makul ölçüde beklenen nakit akışlarının net bugünkü değeri anlamına gelir ve

işletmenin varlıklarını değerlendirebilecek durumda değilse veya söz konusu varlıkların satılması çözümlemenin uygulanması için gerekli veya uygunsa, elde çıkarma işlemleri için belirlenen süre içerisinde beklenen elden çıkarma/satış değerleri beklenen nakit akışının belirlenmesi işlemleri için ana unsur olarak ele alınmalıdır. Bu tür değerlerin, mevcut varlıklar ve borçlarla ilgili sözleşme nakit akışlarıyla sınırlanması daha olasıdır.

Çözümleme, sermaye araçlarının veya diğer yükümlülüklerin dönüştürülmesini öngördüğünde, Değerleme 2, bu işlemler sonrasındaki devredilen veya bedelsiz olarak ihraç edilen yeni hisselerin öz sermaye değerinin tahminini de sağlayacaktır. Bu husus, çözümleme otoritesinin, özkaynağın hangi oranda dönüştürüleceğini belirlemesi ve sahip oldukları borçlanma araçları dönüştürülen alacaklıların, temel mülkiyet hakları çerçevesinde ve Direktif 73. maddenin sağladığı "alacaklının tasfiyeden daha kötü durumda olmaması" güvencesiyle tutarlı olarak korunmasını sağlayacaktır. Söz konusu özkaynak değeri^{§§§§}, genel kabul görmüş değerlendirme metodolojileri çerçevesinde hisse senetleri için piyasa fiyatının tahmini ve dönüşüm oranının veya oranların belirlenmesi için bir veri olarak kullanılacaktır (European Banking Authority, 2017, s. 8).

36. maddenin genel gerekliliklerinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, ön değerlendirme öncesi her iki adım da Direktif'in 36(9) maddesine uygun olarak geçici bir ilke benimsenebilir. Değerleme 2'nin amaçları çerçevesinde, Düzenleyici Teknik Standartlar'da yer alan ve gerekçelendirilen genel kriterlere göre değerlendirme gerçekleştirdikten sonra, yapılacak değerlendirme adil, ihtiyatlı ve gerçekçi olmalı ve kayıp miktarına yakın bir tampon değerlemeye dahil edilmeli, aksi takdirde bu tutar değerlendirme yapan şirket tarafından belirlenmeli gerekçelendirilmelidir (European Banking Authority, 2017, s. 8). Değerleme yapılırken, uygulanması muhtemel çözümleme eylemlerinin bir sonucu olarak beklenen nakit akışlarını etkileyebilecek faktörlerin belirlenmesi gerekecektir. Tampon, değerlendirme sonucunda beklenen veya

değerleme şirketi tarafından değerlendirilen farklı çözümleme eylemlerinden kaynaklananlar da dahil olmak üzere ilgili tüm iş fırsatlarının etkisini içerir. Franchise değeri, değerlendirme tarihinde mevcut olan varlık ve yükümlülüklerin sözleşme şart ve koşullarından kaynaklanan değerden daha yüksek veya düşük olabilir.

§§§§ Özkaynak değeri, genel kabul görmüş değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasından kaynaklanan, devredilen veya ihraç edilen hisse senetleri için tahmini bir piyasa fiyatı anlamına gelir. Varlık veya işin niteliğine bağlı olarak, özkaynak değeri franchise değerini içerebilir.

gerçekleşen muhtemel kayıpları karşılamayı amaçlamaktadır. Bu noktada geçici değerlemenin doğal bir parçası olarak kayıp miktarının kesin olarak tahmin edilmesi mümkün değildir. Değerlemedeki olası sapmaları belirlemek tamponun amacı değildir.

Bu süreçte, değerlendirme aralıkları ve değerlemenin belirsiz kaldığı yerler tartışılmalı ve uygun gerekçe ile kullanılan temel metodolojiler ve varsayımlar desteklenmelidir. Değerleme ayrıca, bankanın yayınlanmış finansal raporlarının değerlemesi gibi diğer ilgili değerlemelerden farklılaşıyorsa bu farkların nedenleri hakkında açıklamalar içerebilir ve değerlendirme yapan kurumun takdirine göre, çözümleme otoritesinin karar vermesine yardımcı olabilecek ilave bilgiler sunabilir.

3.6.4. 3. Değerlemeye İlişkin Kriterler

Direktif, hissedarlar ile alacaklıların temel mülkiyet haklarını korumak için açık bir güvence öngörmektedir. Direktif'in 73. maddesi, üye devletlerin, çözümleme araçlarından etkilenen hissedarlar ile alacaklıların, çözümleme eylemleri neticesinde haklarının tamamen silinmesi ya da dönüştürülmesine bakılmaksızın, şirketin normal iflas işlemleri kapsamında tasfiye edilmesi durumunda etkilenecekleri zarardan daha az olmak üzere çözümleme uygulamalarından etkilenmelerini gerektirir.

Bahsi geçen güvenlik önlemlerini etkili kılmak için, Düzenleyici Teknik Standartlar aşağıda açıklanan hususları belirleyen bir metodoloji sunmuştur;

a) Çözümleme otoritesinin çözümleme stratejisini uygulamaya karar verdiği sırada, hissedarlar ve alacaklıların alacakları muamele, iflas süreci kapsamında çözümlemeye alındığındaki durumları,

b) Hissedarların ve alacaklıların çözümlemede karşılaştıkları fiili durum ve

c) Gerçek durumları ile müdahale sonrası durumları arasındaki farkın belirlenmesi.

Başka bir deyişle, uygulama, çözümleme kararı tarihi itibarıyla mevcut olan her sınıf hissedar ve alacaklı için içinde bulundukları güncel durumu belirlemeye yönelik işlemlerdir. 1. ve 2. değerlemede olduğu gibi, 3. değerlemede de temel varsayımlar,

hassaslıklar, belirsizlikler, bilgi eksiklikleri veya karşılaşılan diğer sorunların belirlenmesi hususlarında desteklenmelidir (European Banking Authority, 2017, s. 9).

3.6.4. Bilgi Kaynakları

Değerleme, değerleme tarihi ile ilgili olarak değerleme yapan firma tarafından uygun kabul edilen tüm bilgilere dayanmalıdır. İşletmenin finansal tablolarına, ilgili denetim raporlarına ve değerleme tarihine olabildiğince yakın tarihli mevzuata uygun raporlamaya verilerini içerebilmektedir. Söz konusu veriler;

(a) İşletme tarafından değerleme tarihine kadar mümkün olduğunca yakın zamanda hazırlanan güncel finansal tablolar ve düzenleyici raporlar,

(b) Finansal tablo ve mevzuat kapsamında hazırlanan raporlamalar için işletme tarafından kullanılan temel metodolojileri, varsayımları ve hükümlerin açıklaması,

(c) İşletmenin kayıtlarında bulunan veriler,

(d) İlgili piyasa verileri,

(e) Değerleme yapan firmanın yönetim ve denetçilerle yaptığı tartışmalardan çıkardığı sonuçlar,

(f) Mümkünse, 2014/59/AB sayılı Direktifin 27(1) maddesinin (h) paragrafı uyarınca edinilen bilgiler dahil olmak üzere işletmenin finansal durumunun denetim değerlendirmeleri,

(g) Firmanın varlıklarıyla ilgili olarak, varlığın endüstri çapında kalitesinin ve stres testi sonuçlarının değerlendirilmesi,

(h) İşletmenin özel koşullarının belirlenmesi için emsallerinin değerlemesi,

(i) Artık geçerli olmayan faktörleri ve tarihsel bilgiyi etkilemeyen diğer unsurları göz ardı eden tarihi bilgiler,

(j) İşletmenin özellikli koşullarını yansıtacak şekilde uyarlanmış trend analizleri (European Banking Authority, 2017, s. 17).

3.6.5. Genel İlkeler

2014/59/AB sayılı Direktifin 36(4) maddesinin (a) paragrafında belirtilen değerlemeler, adil ve gerçekçi varsayımlara dayanmalı ve uygun senaryo kapsamında olası kayıpların tamamen belirlenmesini sağlamaya çalışmalıdır. Bu değerlemenin işlevsel olduğu durumlarda, bir kurumun 2014/59/AB sayılı Direktifinin 32(1)(a) maddesinde atıfta bulunulduğu gibi bir kurumun 'başarısız veya başarısızlığa uğraması' muhtemel olduğu durum yetkili otorite veya çözümleme otoritesine bildirilmelidir. Çeşitli varlık ve yükümlülük türlerinin adil ve gerçekçi ölçümü için elverişli ölçütleri ortaya koyan mevcut denetim rehberi veya diğer genel kabul görmüş kaynaklara dayanarak, değerlendirme şirketi, finansal raporlama yükümlülüklerinin ya da yasal sermaye ve sermaye gereksinimlerinin hesaplanması için yapılacak değerlemede esas alınan varsayımlara, verilere, metotlara ve kararlara itiraz edebilir ve bunları göz ardı edebilir (European Banking Authority, 2017, s. 18).

Değerleme firması, varlığın risk yönetimi çerçevesinin niteliğini ve mevcut veri ve bilginin kalitesini hesaba katarak kendisinin uygun gördüğü iç modellere dayanan en uygun değerlendirme metodolojilerini belirlemesi gerekir (European Banking Authority, 2017, s. 18).

3.6.6. Değerlemede Özel Önem Verilmesi Gereken Noktalar

Değerleme firması, genel olarak değerlemede önemli etkileri olabilecek belirsiz anlara odaklanmalıdır. Bu alanlar için, değerlendirme firması, madde 2(3)'te de belirtildiği şekilde, en iyi nokta tahminleri ve uygun değer aralıklarını kullanarak en uygun değerlendirme sonuçlarına ulaşmalıdır. Bu alanlar şunları içermelidir:

- Kredi veya kredi portföyleri, bir karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getirme gücüne, istekliliğine veya teşvike bağlı olarak beklenen nakit akışları, temerrüt oranlarıyla ilgili varsayımlar tarafından şekillenen söz konusu beklentiler üzerinden

tahmin edilen temerrüt, kayıp olasılıkları ya da bir kredi portföyünün kayıp modelleri ile kanıtlanan enstrümanların özellikleri,

- Mülkiyeti elden çıkarılan varlıklar, ilgili teminat veya borcun tahsil vadesinden sonraki varlığın gerçeğe uygun değeri ve bu değer vade sonrasında beklenen değişiminden etkilenen nakit akışları (European Banking Authority, 2017, s. 19),

- Gerçeğe uygun değerden ölçülen araçlar, piyasaya veya modele göre ayarlanan muhasebe veya ihtiyati gerekliliklere uygun olarak belirlenen değer, şartlar dikkate alındığında artık uygulanabilir veya geçerli olmadığı durumlar,

- Değer düşüklüğü testinin makul düzeyde ulaşılabilir nakit akışı, iskonto oranları ve nakit üreten birimlerin çevresi de dahil olmak üzere subjektif yetki alanına bağlı olabilecek firma değeri (goodwill) ve gayri maddi varlıklar,

- Yasal anlaşmazlıklar ve düzenleyici eylemler, tutarları ve/veya zamanlamaları ile ilgili olarak değişken derecelerde belirsizliğe tabi beklenen nakit akışları ve

- Emeklilik varlık ve yükümlülükleri ile ertelenmiş vergi kalemleri dahil olmak üzere uygun görülen kalemler.

3.6.7. Nihai Değerlemede Fayda Maliyet Analizi/Etki Değerlendirmesi

Bir kurumun varlık ve yükümlülüklerinin adil, doğru ve gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesi, çözümleme yetkileri ve araçlarının etkin ve verimli bir şekilde uygulanmasının sağlanmasında kilit rol oynamaktadır. Ayrıca, zararlarının karşılaması durumunda pay sahiplerinin ve alacaklılarının adil ve yeterli bir şekilde muamele görmesini sağlamak da çok önemlidir. Değerlemeyle ilgili metodolojiyi belirleyen ortak bir AB çerçevesinin eksikliğinin ortaya çıkardığı problemler;

- Çözümleme araçlarını uygularken AB bankaları ve paydaşları arasında eşit olmayan düzenleyici bir alan oluşması,

- Değerleme kuralları ile ilgili belirsizlikler ve hissedarların muamelelerinin değerlendirilmesi nedeniyle çözümleme araçlarının uygulanması sırasında yasal riskleri artırması ve

- Sınır ötesi kurumların çözömlenmesini daha karmaşık hale getirmesi olarak sıralanmaktadır.

Bununla birlikte, Direktif'in etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için ortak bir AB çerçevesi değerlendirmesine ihtiyaç duyulursa, bu tür bir çerçevenin, amacın metodolojiyi doğru bir şekilde belirtmek için uygun olduğu muhasebe ve ödeme yeterliliğine ilişkin kurallarının bulunduğu bir bağlamda da tanımlanması gerekir. Söz konusu kuralların bir kurumun bilançosunun değerinin belirlenmesi aşamasında önem teşkil etmektedir. Bu nedenle, değerleme metodolojisi ile ilgili bir AB çerçevesi tanımlanırken, bu Düzenleyici Teknik Standartlar ayrıca mevcut muhasebe ve ödeme gücü ile tutarlı kalmalı ve potansiyel sapmaları gerektiği gibi açıklamalıdır.

Çözömlleme amacıyla izlenecek değerleme metodolojisini belirleyen ortak bir AB çerçevesi bulunmamaktadır. Üye Devletlerin çoğu, muhasebe ve ihtiyati çerçevelerde tanımlanmış kurallara veya piyasa değerleme uygulamaları doğrultusunda dışarıdan uzmanlar tarafından hazırlanan değerlemelere dayanan bir kombinasyon kullanmaktadırlar.

Düzenleyici Teknik Standartlar'da ele alınan politika seçeneklerinin doğası göz önüne alındığında, mevcut fayda maliyet analizi niteliksel özellikler taşımaktadır.

3.6.8. Değerleme Günü

Taslak hazırlanırken değerleme gününün belirlenmesine yönelik 2 ayrı seçenek üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki; çözümleme kararının verildiği tarih, diğeri ise işlemlerin etkin olduğu tarihtir. Değerleme günü olarak çözümleme kararının verildiği tarih belirlenmiştir.

Çözömlleme kararı sonrasında oluşabilecek "alacaklının tasfiyeden daha kötü durumda olmaması" ilkesi kapsamındaki tazminat taleplerinin karşılanmasına yönelik

potansiyel iddialardaki spekülâtif ve potansiyel manipûlatif davranışlar için herhangi bir piyasa teşvikini sınırlamak amacıyla bu gün değerleme tarihi olarak belirlenmiştir. Söz konusu değerleme günü, çözümleme kararının alındığı tarihe kadar ilgili bilgileri (ve piyasa fiyatlarını kapsayan) dikkate alan değerlemenin gerçekleştirilmesi için açık ve şeffaf bir tarihtir.

Çözümleme eylemlerinin etkinliğini göz önünde bulundurduğunda, hissedarların eşit olmayan muamele riski çeşitli unsurlara bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, çözümleme eylemlerinin uygulandığı farklı üye devletlerdeki hissedarlar ve alacaklılar arasında oluşabilecek farklılıkların teknik faktörler sebebiyle gecikmesi ve çözümleme kararlarının uygulanması için gerekli olan sürenin değişkenlik göstermesi ve çözümleme kararları ile bu kararın uygulanması arasındaki dönemde oluşabilecek belirsizlik, ahlaki tehlike ve piyasa manipülasyonu riski, potansiyel olarak AB çözümleme çerçevesinin etkinliğini ve verimliliğini azaltması ihtimalleri göz önünde bulundurulmuş ve çözümleme kararının verildiği tarihin değerleme günü olarak belirlenmiştir.

3.6.9. Beklenen Nakit Akışların Tahmin Edilmesi Ve İndirgenmesi İle İlgili Özel Faktörler

Nakit akışlarını tahmin etmek amacıyla, değerleme şirketi, ölçülmekte olan varlık veya yükümlülüklerin temel özelliklerinin belirlenmek amacıyla uzmanlaşmış muhakeme gücünü kullanır. Değerleme uzmanı, ayrıca, incelenen çözümleme eyleminde öngörüldüğü gibi, varlık ve yükümlülüklerin sürekliliğinin, potansiyel yenilenmesinin, yeniden finanse edilmesinin veya elden çıkarılmasının, nakit akışlarını nasıl etkilediğini belirlemek için bilirkişi kararını (expert judgement) uygular.

Çözümleme eyleminin, varlık, yükümlülüklerin sürdürülmesi ve işletmenin devamlılığını öngördüğü hallerde, değerlemeci, gelecekteki nakit akışlarının potansiyel olarak etkilenebileceği faktörleri dikkate alabilir. Bu faktörler;

a) Değerleme tarihinden itibaren geçerli olan değerlerle karşılaştırıldığında, uzun vadeli tarihsel eğilimler ve işletmenin kurtarılması için varlığın beklenen elde tutma süresiyle tutarlı varsayım veya beklentilerdeki değişiklikler ve

b) Hisse senetlerinin özkaynak değerinin dönüştürülmesi sonrası değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, değerleme uzmanının uygun gördüğü ve bu Yönetmelikle tutarlı olarak kabul edilen ek veya alternatif değerleme tabanları veya metodolojilerden oluşmaktadır.

Elden çıkarılması (run-off) öngörülen varlık ve yükümlülükler ile işletmeler açısından, değerlemeci, çalışma fayda ve maliyetin hesaplanmasına yönelik çalışmaları dikkate almalıdır.

Bir işletmenin durumu, varlıklarını elinde tutmasını veya işletmenin devamlılığını engelliyorsa veya çözümleme otoritesi çözümleme hedeflerinin gerçekleştirilmesi için satış kararının gerekli görüyorsa, beklenen nakit akışları, belirli bir satış döneminde beklenen satış değerlerine (disposal values) atıfta bulunulmalıdır.

Değerlemeci, aşağıdakiler dahil olmak üzere, elden çıkarma değerlerini ve elden çıkarmaya ilişkin dönemleri etkileyebilecek faktörleri dikkate almalıdır. Bu faktörler;

(a) İş modelindeki ve tarafların bu işlemlere ilişkin finansal yapılarındaki farklılıkları dikkate alacak şekilde yeterli şekilde düzenlenmiş benzer işlemlerde gözlenen elden çıkarma değerleri ve elden çıkarma süreleri,

(b) İlgili taraflara veya piyasa katılımcılarına özgü belirli bir devrin avantajları veya dezavantajları,

(c) Sadece bir potansiyel alıcıyla veya piyasa katılımcılarıyla alakalı olabilecek bir varlığın veya işletmenin belirli nitelikleri ve

(d) Beklenen satışların, işletmenin satış değeri üzerindeki muhtemel etkisidir.

İşletmenin satışının veya köprü kuruluş aracının kullanımının amacına yönelik olarak işletmelerin değerini belirlerken, değerleyici, satış değeri için makul beklentileri dikkate alabilir. Franchise değerinin tahmini; açık bir portföyün yeniden finanse edilmesi veya çözümleme eylemleri bağlamında işin devamı veya sürdürülmesi, varlıkların yenilenmesi hususları içermelidir.

Değerleme yapan firma, ilgili nakit akışlarını, işletmenin elden çıkarılması ya da devamlılığı ile ilgili olasılıklar temelinde tahmin edecektir. Bu hüküm, varlık ayrıştırma aracı veya iş aracının (business tool) satışı için geçerli değildir.

Olağan iflas işlemleri kapsamında tasfiye edilmesi muhtemel olan bir varlık grubunun veya bir işletmenin parçası için, değerleyici, benzer durum ve nitelikteki varlıkların dahil olduğu elden çıkarma değerlerini ve sürelerini dikkate alabilir.

3.6.10. Ölçüm Esaslarının Belirlenmesi

Uygun ölçüm için esaslar belirlenirken, değerleyici Madde 10(1) 'e göre incelenecek çözümleme eylemlerinin kapsamını dikkate alacaktır.

Değerleyici, uygun bir oranla indirgenen, incelenen çözümleme eylemi veya eylemlerinin kabul edilmesini müteakip, mevcut varlık ve yükümlülüklerden adil, ihtiyatlı ve gerçekçi varsayımlar temelinde işletmenin beklediği nakit akışlarını belirleyecektir.

Nakit akışları, risk profillerindeki farklılıklar göz önünde bulundurularak, varlık ve yükümlülüklerden portföy veya işletmelere kadar, uygun bir toplulaştırma yapılarak belirlenecektir.

Madde 10(1) 'de bahsi geçen çözümleme eylemlerinin, varlık ve yükümlülüklerin, çözümleme halinde olmaya devam eden kuruluş tarafından muhafaza edilmesini gerektirmesi durumunda, değerleyici, uygun değeri ölçüt olarak kullanır. Elde tutma değeri, adil, ihtiyatlı ve gerçekçi kabul edilirse, piyasa koşullarının normalleşmesini bekleyebilir.

Elde tutma değeri, varlıkların 2014/59/AB Direktifinin 42. Maddesi uyarınca bir varlık yönetim aracına aktarıldığı veya söz konusu Direktifin 40. Maddesi uyarınca bir köprü kuruluş ya da 2014/59/EU sayılı Direktif'in 38. Maddesi uyarınca bir iş satışının yapıldığı bir ölçümün temeli olarak kullanılmayacaktır.

Madde 10(1)'te bahsi geçen çözümleme faaliyetlerinin varlıkların satışını öngördüğü durumlarda, beklenen nakit akışları beklenen elden çıkarma değeri için öngörülen elden çıkarma değerlerine karşılık gelecektir.

İskonto oranları, elden çıkarma stratejisi ve işletmenin çözümleme sonrası finansal duruma uygun olarak ölçülen varlığa veya yükümlülüğe uygun olarak nakit akışlarının zamanlaması, risk profili, finansman maliyetleri ve piyasa koşulları dikkate alınarak belirlenecektir.

3.7. Çözümleme Planı Hazırlaması Gereken Kuruluşlar

Çözümleme planlarının hangi finansal kuruluşlar için hazırlaması gerektiği ülkelerin iç hukuklarında açıkça belirlenmesi gerekmektedir. Bu husus, ülkelerin finansal sistemlerinin yapılarına, derinliklerine ve kırılganlıklarına göre çözümleme planlarını hazırlayacak kuruluşlar değişiklik gösterebilmektedir.

FSB, Temel Özellikler'in 1.3 maddesinde çözümleme rejiminin tüm yurtdışı küresel sistemik önemi haiz finansal kuruluşların ve ev sahibi ülke otoritesinin, finansal sıkıntı yaşaması halinde sistemik öneme sahip olabileceğini öngördüğü kuruluşların, (gruplar için grup çözümleme planını kapsayan) çözümleme planı olmasını, düzenli çözümlenebilirlik değerlendirmelerine tabi olmasını ve G-SIFT'arın finansal kuruluş bazlı sınır-ötesi işbirliği anlaşmalarına tabi olmasını gerektirmiştir.

AB müktesebatında ise tüm bankaların, büyüklüklerine bakılmaksızın, çözümleme planlamasına dair gerekliliklere tabi olduğu belirtilmiştir. Çözümleme planlarının otoriteler tarafından hazırlanması ve firmanın çözümlenmesine yönelik önlemleri içermesi gerekmektedir. Planlar, operasyonların sona ermesi için senaryolar ve ev sahibi/merkez ülkelerdeki kritik ekonomik hizmetleri sürdürme eylemlerini içermektedir. Söz konusu kritik hizmetler, ödeme hizmetlerine ve sigortalı mevduata sürekli erişimin yanı sıra ana iş kollarının ve operasyonların korunmasını içerebilmektedir (International Monetary Fund, 2017, s. 14).

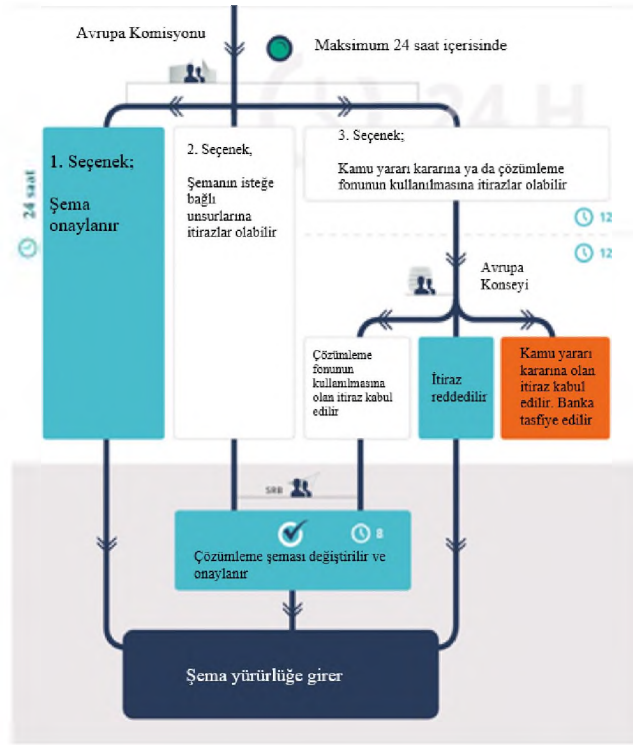
Birlik bazında önemli kuruluşlar için, Single Resolution Board (SRB), çözümleme planlarının hazırlanmasından sorumludur. Çözümleme planların içeriği,

Avrupa Bankacılık Otoritesi tarafından hazırlanan çözümleme planlarına ilişkin Düzenleyici Teknik Standartların (RTS) son taslağı ile belirlenmiştir. Çözümenebilirliğin değerlendirilmesi ise her kurum için tercih edilen çözümleme stratejisinin bir tanımını içermektedir.

SRB, doğrudan ECB tarafından denetlenen tüm bankalar ve katılımcı Üye Devletler arasında kurulan tüm sınır ötesi bankalar için çözümleme planı hazırlama ve çözümleme kararı almakla sorumlu makamdır. Ulusal çözümleme otoriteleri, SRF çözümleme uygulamalarında bulunmadığı müddetçe, SRB'nin kararlarını uygulamadan ve çözümleme planlamasından ve çözümlemekten sorumlulardır. Bu kapsamda, çözümleme eylemlerinin SRB tarafından uygulanması durumunda kararın sonuçlarından SRB sorumlu olacaktır. AB Üye Devletleri'nde kurulmuş olan sınır ötesi bankalar için çözümleme birlikleri (veya eşdeğer gruplar veya birlikler) kurulmuştur. Çözümleme planlaması ile ilgili kararlar (örneğin, grup çözümleme planı, çözümenebilirlik değerlendirmesi ve çözümlemeye yönelik engellerin ele alınmasına yönelik işlemler) ortak bir karar süreci ile yapılmaktadır.

Şekil 15. Banka Çözümleme Süreci - SRM

Kaynak: (Single Resolution Board, t.y.)

3.8. Çözümleme Planlarına İlişkin Yaptırımlar

Çözümleme planı hazırlaması gereken kurumların kanuni süreler içinde kendilerinden istenilen bilgi paylaşımlarını yapmamaları ya da eksik yapmaları durumunda söz konusu kurumlara bir takım yaptırımlar uygulanabilmektedir. ABD’de çözümleme planlarının hazırlanma zorunluluğu Dodd Frank Act’ın 165. Maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Dodd-Frank Yasası’nın 165(d) bölümü, banka holding şirketlerinin toplam 50 milyar dolar veya daha fazla konsolide aktifli olan banka holding şirketlerinin ya da Federal Reserve (FED) tarafından denetlenmesi için Financial Stability Oversight Council (FSOC/Konsey) tarafından düzenlenen banka dışı finans şirketlerinin FED ve Federal Deposit Insurance Corporation’a periyodik olarak çözümleme planları sunmaları gerekmektedir.

“Living wills” olarak bilinen her plan (**Federal Reserve System, 2018**), şirketin önemli finansal sıkıntı yaşamaması veya şirketin başarısızlığı durumunda iflasın hızlı bir şekilde yapılması veya düzenli bir şekilde çözümlenmesi için şirket stratejisini tanımlamaktadır. Söz konusu sözleşmeye göre, yönetim kurulu tarafından denetlenen banka dışı bir finans şirketi veya bir banka holding şirketi, gerekli çözümleme planlarını zamanında yeniden göndermezse, çözümleme planındaki eksiklikleri gideren bir plan yeniden sunulana kadar Yönetim Kurulu ve Kurum müştereken daha sıkı sermaye, kaldıraç veya likidite gereklilikleri veya şirketin, ya da onun iştiraklerinin büyüme, faaliyet ya da işlemlerine ilişkin kısıtlamalar getirebilmektedir.

Yönetim Kurulu ve FDIC, Konsey ile istişare halinde, Yönetim Kurulu ya da banka holding şirketi tarafından yönetilen bir banka dışı finans şirketini veya bir bankayı****, şirketin başarısızlığı durumunda, çözümleme faaliyetlerini kolaylaştırmak için Yönetim Kurulunun ve FDIC tarafından belirlenen varlık veya faaliyetlerini ayrıştırabilir ve müştereken yönetebilir. Her durumda,

(i) Yönetim Kurulu ve FDIC, şirket üzerinde müştereken daha sıkı şartlar getirmiş ve

(ii) Şirket, söz konusu şartların uygulanması tarihini izleyen 2 yıllık süre içerisinde, gerekli olan revizyonlarla çözümleme planını yeniden gönderene kadar başarısızlığa uğramıştır.

Bu kapsamda, ABD’de 2015 yılında FED ve FDIC tarafından Dodd-Frank Bankacılık Reformu’nun şartlarını sağlamayan, Bank of America, JP Morgan Chase, Wells Fargo, Bank of New York Mellon ve State Street’in çözümlenme planlarının kabul edilmediği açıklanmış ve kuruluşların söz konusu planlar üzerinde revizyon yapmaları istenmiştir (**Federal Deposit Insurance Corporation, 2016**).

3.9. Uluslararası Alandaki Uygulamalar

**** 165. Maddenin a paragrafında belirtilen bir banka

Çözümleme planlarına ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerine yönelik çalışmalar kurtarma planlarına ilişkin yapılan düzenlemelere kıyasla daha yavaş ilerlemektedir. Kanada, Çin, AB Üye Devletleri, Japonya, Meksika, Singapur, İsviçre, ABD’de çözümleme planları zorunluluk olarak tanınmış ancak bu zorunluluk çoğu ülkede sadece G-SIB’ler için getirilmiştir (Financial Stability Board, 2016, s. 7). Çözümleme planını uygulamaya koyan ülkelerde benzer şekilde çözümlenebilirlik değerlendirilmelerinin yapılması da düzenlenmiştir.

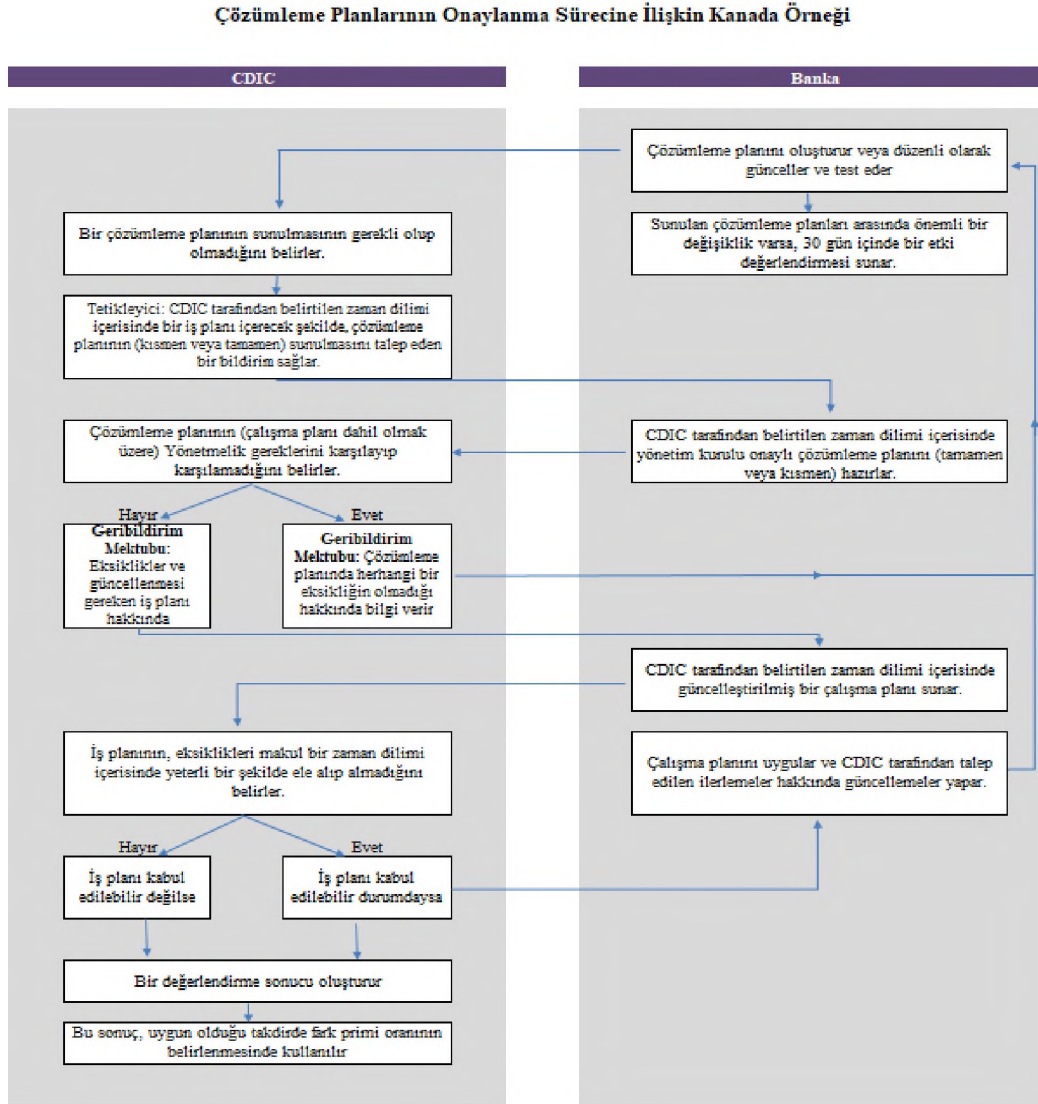
Fransa, Almanya, İtalya, Meksika, Hollanda, İspanya, İsviçre ve İngiltere’de çözümleme planlarına ilişkin yasal bir gereklilikler bulunmaktayken, Kanada, Çin, Japonya, Singapur ve ABD söz konusu gereklilik pratikte sağlanmıştır (Financial Stability Board, 2016, s. 33).

Çözümleme planlaması zorunluluğunun getirildiği bankaların kapsamı yetki alanına göre değişmektedir. AB ve Meksika’da, tüm bankalar için çözümleme planlaması gerekli iken, Çin’deki çözümleme planları sadece G-SIB’lar için hazırlanmaktadır. Kanada, Japonya, Singapur, İsviçre ve ABD’de, G-SIB’ların yanı sıra diğer sistemik olarak önemli bankalar için de söz konusu planlar hazırlanmaktadır (Financial Stability Board, 2016, s. 33).

Çözümleme planlarının hazırlandığı tüm yetki alanlarında, planlar sorumlu otoriteler tarafından geliştirilirken, bankaların bu görevdeki yetkililere yardımcı olmak için gerekli bilgi ve analizleri sağlaması beklenmektedir. Örneğin, Birleşik Krallık’ta bankaların otoritelere, yasal yapıları, kritik fonksiyonları ve banka için tercih edilen çözümleme stratejisine uygun ek detaylı bilgileri içeren standartlaştırılmış temel bir bilgi seti sunmaları gerekmektedir.

Çözümleme planları hazırlanan ülkelerin neredeyse tamamında, çözümleme planlarının çözümleme otoritelerindeki üst düzey yetkililer tarafından gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Bu ülkelerin çoğunda, en az yılda bir kez söz konusu gözden geçirme işleminin yapılması gerekmekte ve bankanın yapısında, işleyişinde ya da mali durumunda maddi bir değişiklik gerçekleşirse planların yine güncellenmesi gerekmektedir.

Şekil 16. Çözümleme Planlarının Onaylanma Sürecine İlişkin Kanada Örneği

Kaynak: (Canada Deposit Insurance Corporation, 2018)

Avustralya, Brezilya, Çin, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, Kore, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika ve Türkiye’de kurtarma ve çözümleme planları ve/ veya çözümlenebilirlik değerlendirmelerini gerektiren yetkileri tanımayı planlamaktadır (Financial Stability Board, 2016, s. 18). Bu ülkelerden Avustralya, Brezilya, Çin, Hong Kong, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika ve Türkiye otoritelerinin bir bankanın çözümlenebilirliğini artıracak değişiklik talep etmesine izin veren reformlara ilişkin düzenlemeler yapacaklarını belirtmişlerdir (Financial Stability Board, 2016, s. 18).

Şekil 17. Uluslararası Alanda Çözümleme Planı Uygulamaları

Ülkeler	Kapsam	Güncellenme Sıklığı	Planın İçeriğine Dair Yasal Dayanak	Planlanan reformlar
Arjantin	-	-	-	Uygulama tanımlanmış D-SIB'ler için başlayacak, ancak henüz bir tarih belirlenmedi.
Avustralya	-	-	-	APRA şu anda bir çözümleme planlaması çerçevesi geliştiriyor
Brezilya	-	-	-	BCB, çözümleme planları hazırlamayı planlıyor
Kanada	D-SIB'lar ve CDIC tarafından gerekli görülen diğer kuruluşlar	Yıllık	Hayır	-
Çin	G-SIBs	En az yıllık	Mevzuat dahilinde	Merkez Bankası ve ilgili düzenleyici kuruluşlar RRP gerekliliklerini hazırlıyor
Fransa	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-
Almanya	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-
Hong Kong	-	-	-	Endüstri danışmanlığı almayı planlıyor ve daha sonra aşamalı olarak en önemli kurumlardan başlamak üzere çözümleme planı gerekliliklerini sağlamayı planlıyor
Hindistan	-	-	-	Çözümleme rejimine dahil etmeyi planlıyor
Endonezya	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme kanununa dahil edildi
İtalya	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-

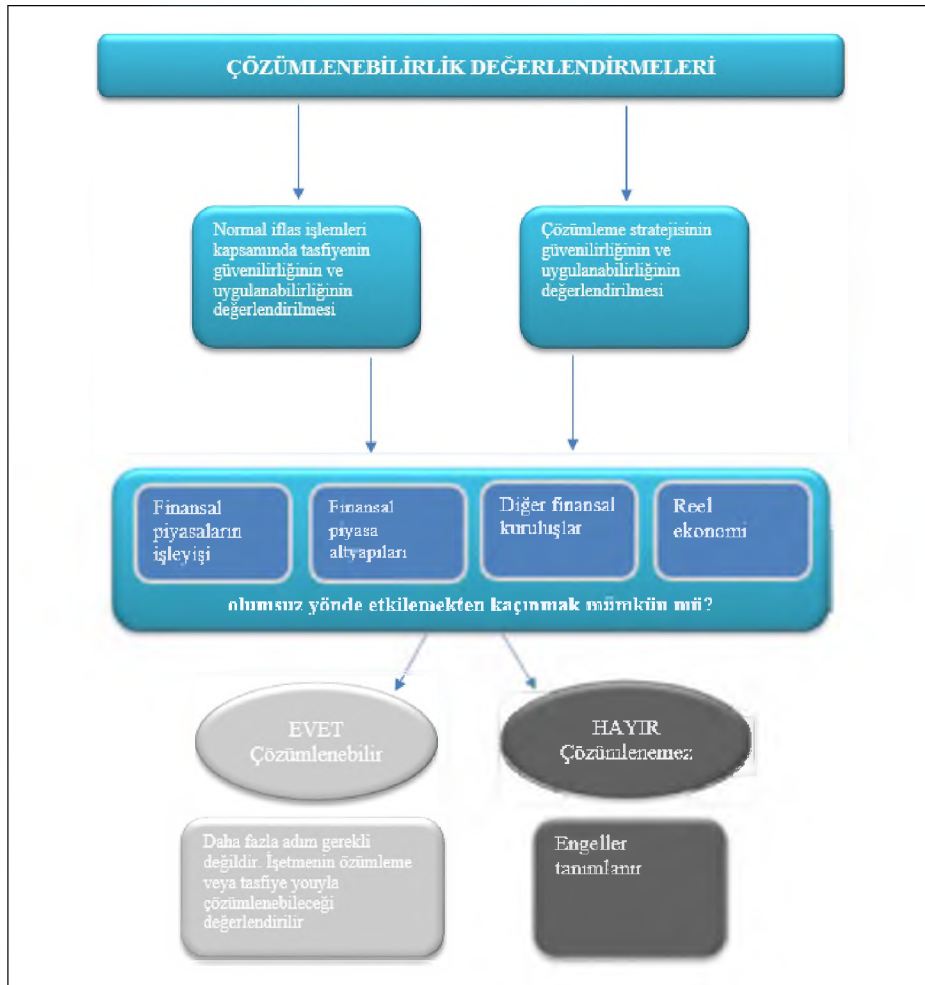
Japonya	G-SIBs ve gerekli görüldüğünde SIBs	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	-	-
Kore	-	-	-	Reform veya politika önerileri yayınlandı
Meksika	Tüm ticari bankalar	Belirtilmemiş	Kanun	-
Hollanda	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-
Rusya	D-SIBs		Kılavuz hazırlanıyor	Taslak düzenleme hazırlık aşamasında
Suudi Arabistan	-	-	-	SAMA, D-SIB kuralları yürürlüğe girdiğinde RRP sürecini başlatmayı planlıyor (2016)
Singapur	D-SIBs	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kılavuz mevcut	Çözümleme planları için bankalardan bilgi edinmeye yönelik açık yetkiler ile ilgili mevzuat değişikliği planlanıyor
Güney Afrika	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme yasasına dahil edildi
İspanya	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-
İsviçre	G-SIBs ve D-SIBs	Belirtilmemiş	Hayır	-
Türkiye	-	-	-	BDDK ve TMSF yasal düzenlemeleri hazırlıyor
Birleşik Krallık	Tüm bankalar	En az yıllık ve firmada önemli değişikliklerin olması sonrasında	Kanun, BRRD, SRM, EBA mevzuatı	-
Amerika	Uygulamada yapılıyor	G-SIBs	Sürekli olarak	-

Kaynak: (Financial Stability Board, 2016, s. 53-54)

3.10. Çözümlebilirlik Değerlendirmeleri

Bir bankanın çözümülenmesine dair işlemlerinin oldukça karmaşık bir süreci beraberinde getirdiği muhakkaktır. Bu nedenle, çözümleme otoritelerinin, çözümleme işlemlerine başlamadan önce sağlam bir çözümleme planlaması yapması, bir çözümleme kararı alması halinde hedeflere ulaşması bakımından daha başarılı bir süreç yaşanması olasılığını artıracaktır. Söz konusu planlama süreci dahilinde, geliştirilen çözümleme planlarının titiz bir değerlendirmesi yapılmalı ve bankanın çözümleme hedeflerine uygun bir şekilde çözülüp çözülmemeyeceğini incelemelidir.

Şekil 18. Çözümlebilirlik Değerlendirmesinin Süreci

Kaynak: (The World Bank Group, 2017, s. 80)

Şekil 19. Engellerin Tanımlanmasına İlişkin Ölçütler

Engelleri Tanımlamak İçin Ölçütler			
Zorluk Derecesi	Finansal Ölçütler	Yapısal Ölçütler	Ek Bilgi Gereksinimi
Düşük	Yeni iş kolları ya da ürünlerin satışının geliştirilmesinin önlenmesi ya da kısıtlanması	Grup içi finansman düzenlemelerini gözden geçirilmesi ve kritik fonksiyonların korunması için hizmet sözleşmelerinin hazırlanması	Ek bilgi gereksinimleri gerektirir
Orta	Bireysel ya da toplu riskleri sınırlama, mevcut ya da olası faaliyetlerin sınırlandırılması ya da durdurulması ve belirli varlıkların elden çıkarılmasını gerektirir	Bir ana holding şirketi veya ayrı bir holding kurulmasını gerektirir	
Yüksek	MREL'i karşılamak için adımların atılmasını ve uygun yükümlülüklerin çıkarılması gerekmektedir	Yasal veya operasyonel yapıda değişiklikler yapılmasını gerektirir	

Kaynak: (The World Bank Group, 2017, s. 80)

Ayrıca, çözümleme işlemlerinin birden fazla çözümleme otoritesi tarafından gerçekleştirilmesi gereken durumlar var ise, çözümleme planı, bir kriz zamanının baskısı altında kurulması zor olan işbirliği ve koordinasyon mekanizmalarını önceden belirlenmesini ve sürecin daha hızlı ve öngörülebilir bir şekilde atlatılmasını sağlayacaktır (European Banking Authority, 2014, s. 5).

Finansal İstikrar Kurulu, sistemik önemli bankaların çözümleme planlarının hazırlanması için standartlar oluşturmuş ve bu çerçevede bankaların çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapım sürecini de gerekli kılmıştır. Ancak gereklilikler, ulusal bankacılık çözümleme yasalarını tamamlayıcı niteliğe sahip reformlardır. Çözümleme otoritelerinin çözümleme planlarını hazırlaması, Avrupa Birliği içerisindeki kurum ile grupların en az yıllık olarak çözümlenebilirlik değerlendirmelerini güncellemesi için gereksinimler, Banka Kurtarma ve Çözümleme Direktifi tarafından ortaya atılmıştır. Bu gereklilikler, finansal hizmetler etkili bir şekilde onarılması için belirtilen bir ön koşuldur ve çözümleme otoriteleri için yararlı bir araç olarak kullanılmak üzere daha fazla ayrıntılı düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır (European Banking Authority, 2014, s. 5).

Çözümlenebilirlik değerlendirmeleri, bir kurumun çözümlenebilirliğinin açıkça tanımlanmış bir çözümleme stratejisi temelinde tutarlı bir şekilde değerlendirilebileceğini gösterir. Çözümleme stratejisinin öncelikle tanımlandığı sonrasında ise fizibilite ve güvenilirliğinin ilave bilgi talepleri temel alınarak daha ayrıntılı olarak değerlendirildiği aşamalı bir süreç, çözümleme otoritesi ile değerlendirilmekte olan kurum veya grubun kaynakları hakkındaki taleplerin orantılı olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, Avrupa Bankacılık Otoritesi, Düzenleyici Teknik Standartların çözümlenebilirliğin değerlendirilmesi sürecinin uyumlaştırılmasını sağlamayı hedeflemektedir (European Banking Authority, 2014, s. 5).

Çözümlebilirliğin değerlendirilmesi, çözümleme planı ile eş zamanı olarak hazırlanmalı ve güncellenmeli, bu kapsamda değerlendirmenin sonuçları planın bir parçasını oluşturmalıdır.

Bu değerlendirmenin yapılması sürekli yinelenen bir süreci gerektirme ve önceden belirlenmiş bir tercih edilen çözümleme stratejisinin temelinde mümkün olmaktadır. Değerlendirme sürecinin sonunda çözümleme otoriteleri tercih edilen stratejiyi iyileştirebilir veya tamamen farklı bir stratejinin uygun olduğuna karar verebilirler.

Bu kapsamda, otoritelerin çözümleme çerçevesinin etkinliği ve güvenilirliğine ilişkin aşağıdaki kriterlerin hedeflenmesi beklenmektedir;

-Kritik fonksiyonların devamlılığının sağlanması,

-Mali istikrar bozulmasının önüne geçmek,

-Kamu kaynaklarının korunması,

-Gereksiz değer kayıplarının önlenmesi,

-Mudilerin, müşteri fonlarının ve müşteri varlıklarının korunması (European Banking Authority, 2014, s. 21).

Eğer finansal kuruluş çözümlenebilir değilse, çözümleme otoriteleri, gerekli çözümleme araçları ve yetkileri ile donatılmış olsalar dahi, yeterli bir zaman çerçevesinde bir finansal kurumun çözümleme işlemlerini tamamlayamayacaklardır (European Banking Authority, 2014, s. 21).

Diğer taraftan, çözümlenebilirliğin içeriğinin ve ölçüsünün belirlenmesi gerekmekte ve bu çerçevede çözümlenebilirlik değerlendirmesinde engellerin tanımlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Sınır ötesi gruplar söz konusu olduğunda ise, uygulamaların uyumlaştırılması, grup çözümlemesi için koordineli bir yaklaşımın benimsenmesi, grubun çözümlenebilirlik değerlendirmesi ve grup çözümleme planına ilişkin ortak kararların ve uyumlu önlemlerin alınmasını kolaylaştıracaktır (European Banking Authority, 2014, s. 21).

Çözümlenebilirlik değerlendirmeleri boyunca, yapı ve işlemler, finansal kaynaklar, bilgi, sınır ötesi sorunlar ve yasal sorunlarla ilgili konular çerçevesinde engellerin belirlenmesi gerekmektedir.

Yapılan değerlendirmenin sonuçları, çözümleme için oluşabilecek herhangi bir engelin, kurum, grup ya da çözümleme otoritesi tarafından bu engelleri ele almak ya da kaldırmak için talep edilen tüm önlemlerin ayrıntılı bir gerekçesini içermelidir.

Çözümleme stratejileri ve operasyonel planlar da dahil olmak üzere, tüm G-SIFI çözümleme gereksinimlerinin uygulanması, düzenli olarak çözümlenebilirliğin değerlendirilmesi yoluyla çözümleme otoriteleri ve Kriz Yönetimi Grupları tarafından değerlendirilmelidir. Bu süreç, G-SIFI çözümleme gereksinimlerinin kurumlar arasında

uygulanmasına ilişkin yeterli ve tutarlı raporlamayı sağlamalıdır (Financial Stability Board, 2012, s.13).

Çözümenebilirliğin değerlendirilmesi için Düzenleyici Teknik Standart Taslağı, aşamalı bir yaklaşım önermektedir. Bu aşamada, çözümleme otoriteleri, önce normal iflas prosedürleri uyarınca tasfiyenin mümkün ve güvenilir olup olmadığını değerlendirmelidir. Değilse, tercih ettiği çözümleme stratejisini tanımlamalı ve daha sonra bu stratejinin fizibilite ve güvenilirliğini değerlendirmelidir. Tercih edilen söz konusu çözümleme stratejisi, tek giriş noktalı veya çok giriş noktalı strateji olarak tasarlanabilir ve Düzenleyici Teknik Standart taslağı, bu seçenekler arasındaki seçimle ilgili kriterleri tanımlar (European Banking Authority, 2014, s. 3).

Çözümenebilirliğin değerlendirilmesiyle ilgili Düzenleyici Teknik Standart taslağı, bu aşamalardan her biri ile ilgili değerlendirme konuları ve ölçütlerin kategorize edilmesini önermektedir:

- Tasfiyenin fizibilite ve güvenilirliğini değerlendiren ölçütler,
- Uygun bir çözümleme stratejisinin belirlenmesine ilişkin ölçütler,
- Çözümleme stratejisinin fizibilitesini değerlendirmek için aşağıda belirtilen unsurlara ilişkin ölçütler;

- a) Yapı ve işlemler
- b) Mali kaynaklar
- c) Bilgi
- d) Sınır ötesi sorunlar
- e) Yasal meseleler

- Çözümleme stratejisinin güvenilirliğini değerlendiren ölçütler (European Banking Authority, 2014, s. 4).

Düzenleyici Teknik Standart taslağı, çözümleme otoritelerine, bazı yükümlülüklerin otopfinansman (bail-in) ile tahsil edilip edilemeyeceği veya bu yükümlülüklerin kaybın absorbe edilmesine ve yeniden sermayelendirilmesine daha

fazla katkıda bulunup bulunmayacağını değerlendirilmesini istemektedir. Bu konu, Avrupa Bankacılık Otoritesinin MREL belirleme kriterlerine ilişkin istişare belgesinde tanımlandığı üzere, firmanın kendi fonları ve uygun yükümlülükleri için minimum şartları (MREL) belirlemeye yönelik önemli bir verileri kapsamaktadır (European Banking Authority, 2014, s. 4).

3.10.1. Gruplar İçin Çözümenebilirliğin Değerlendirilmesi

Direktif'in 16. Maddesine göre, Üye Devletler, grup düzeyindeki çözümleme otoritelerinin, bağlı kuruluşların çözümleme otoriteleri ile birlikte, konsolide denetleyiciye, söz konusu bağlı kuruluşların yetkili otoritelerine ve önemli şubelerin bulunduğu yerdeki yetkili çözümleme otoritesine danıştıktan sonra,

(a) Madde 100 uyarınca kurulan finansman düzenlemelerinin kullanılmasının yanı sıra olağanüstü kamu mali desteği,

(b) Merkez Bankası acil durum likiditesi yardımı,

(c) Standart dışı teminatlandırma ve faiz oranları altında sağlanan herhangi bir merkez bankası likiditesi yardımı hususlarının herhangi birini üstlenmeden grupların hangi ölçüde çözümlenebileceğini değerlendirir.

Çözümleme otoriteleri tarafından normal iflas usulleri altında mali sistem üzerinde oluşabilecek önemli derecede olumsuz etkilerden mümkün olan azami ölçülerde kaçınılacak şekilde ve kritik fonksiyonların grup tarafından sürekliliğinin sağlanması mümkünse, grup şirketlerini tasfiye etmek ya da çözümleme araç ve yetkilerini uygulayarak grup şirketlerini çözümlemek mümkün ve güvenilirse söz konusu grup çözümlenebilir sayılacaktır. Direktif'e göre grupların çözümlenebilirliğinin değerlendirilmesi oluşturulacak "Çözümleme Heyetleri" (Resolution Colleges) tarafından gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda üye olmayan devletler için sınır ötesi işbirliği anlaşmaları yaparak grup şirketlerinin çözümlenebilirliğinin değerlendirilmesi amaçlarını haiz heyetlerin kurulmasının kararlaştırılması önem arz etmektedir.

Çözümleme otoriteleri, kurumun özellikleri dolayısıyla veya bu özelliklerin üçüncü ülkelerde dış koşullarla etkileşiminden ortaya çıkabilecek engelleri kaldırmak veya azaltmak için önlemler almayı düşünmelidir. Çözümleme planlarının içeriği ve belirli (tercih edilen veya farklı) bir çözümleme stratejisinin çözümlemeye alınan kuruluşun kritik fonksiyonlarının sürekliliğinin uzun vadede sağlanıp sağlanamayacağını da göz önüne alacak şekilde çözümlenebilirliğinin değerlendirilmesi için düzenleyici teknik standartta belirtilen fizibilite ve güvenilirlik üzerindeki etkileri ile ilgili olarak engeller değerlendirilmelidir (European Banking Authority, 2014, s. 9).

Üye Devletler, Direktif Madde 15 ve 16'ya uygun olarak, bir kurumun Çözümlenebilirlik Değerlendirmesine istinaden yetkili otoriteye danıştıktan sonra bir çözümleme otoritesinin, söz konusu kurumun çözümlenmesinde önemli engeller olduğunu belirlemesi durumunda, bu kararın ilgili kuruluşa, yetkili otoriteye ve önemli şubelerin bulunduğu yerdeki çözümleme otoritelerine yazılı olarak bildirilmesini sağlamalıdır.

Böyle bir bildirimin alındığı tarihten itibaren dört ay içinde, kurum çözümleme otoritesine, bildirimde tanımlanan esas engellerin giderilmesi veya kaldırılması için olası önlemleri önermelidir. Çözümleme otoritesi, yetkili otoriteye danıştıktan sonra, bu önlemlerin söz konusu engelleri etkili bir şekilde giderip gideremeyeceğini değerlendirir.

Çözümleme otoritesi, kurum tarafından önerilen önlemlerin söz konusu engelleri etkili bir şekilde azaltmadığına veya kaldırmadığına karar verirse, yetkili otorite aracılığıyla doğrudan veya dolaylı olarak kurumun alternatif önlemler almasını gerekli kılabilir ve bu önlemlere uymasını sağlayacak planlamayı bir ay içinde kuruma yazılı olarak bildirmelidir.

Alternatif önlemlerin belirlenmesinde, çözümleme otoritesi, kurum tarafından önerilen önlemlerin çözümlenebilirlik engellerini neden kaldıramayacağını ve önerilen alternatif önlemlerin bu engellerin kaldırılmasında daha orantılı olduğunu göstermelidir. Çözümleme otoritesi, bu engellerin çözümlenmesinin finansal istikrar, kurumun işleyişi ve ekonomiye katkıda bulunma gücü üzerindeki etkisini göz önüne almalıdır.

3.10.2. Çözümleme Aşamasında Oluşabilecek Engellerin Belirlenmesi

Direktif'in 17(5) maddesine göre, çözümleme otoriteleri tarafından alınacak önlemler, öncelikle tercih edilen çözümleme stratejisi^{††††} ile ilgili olarak çözümlemede oluşabilecek engellerin kaldırılmasını amaçlamalıdır. Tercih edilen seçeneğin kritik fonksiyonları sürdürerek finansal istikrarın korunması amacına ulaşamaması veya özellikle çapraz bağlı anlaşmalara ilişkin olarak başarılı bir şekilde uygulanmasının beklenememesi durumunda, çözümleme otoritesinin belirli durumlarda alternatif stratejileri göz önünde bulundurarak, özellikle sınır ötesi gruplarla ilgili, alternatif seçeneklerin uygulanmasına engel teşkil eden unsurları dikkate almalı ve gerektiğinde kaldırmalıdır. Bununla birlikte, alternatif seçeneklerin önündeki engelleri kaldırmak için gereken önlemler, yalnızca tercih edilen seçeneğin uygulanabilirliğini ve güvenilirliğini etkilemediği takdirde uygulanmalıdır (European Banking Authority, 2014, s. 11).

Çözümleme otoritesi, bu engellerin çözülmesinin finansal istikrar, kurumun işleyişi ve ekonomiye katkıda bulunma gücü üzerindeki etkisini göz önüne bulundurarak aşağıdaki önlemlerden herhangi birini almaya yetkilidir;

a) Kurumun herhangi bir grup içi finansman anlaşmasını ya da bu anlaşmaların eksikliğini gözden geçirmesini isteme ya da kritik fonksiyonların sağlanmasını kapsayacak şekilde grup içi veya üçüncü şahıslar için hizmet anlaşmaları hazırlamasını talep etme,

Bu maddede yer alan gereklilik, çözümleme otoritesinin çözümleme araçlarını uygularken söz konusu anlaşmaları incelemesi çözümleme hedeflerine ulaşmak açısından oldukça zor olacağından bu işlemleri çözümlemeye alınan kurumdan isteyebilmesini içermektedir. Bu kapsamda, çözümleme otoriteleri, düzenlenmemiş bağlı kuruluşlar dahil olmak üzere grup içindeki tüzel kişiler tarafından ve üçüncü taraflar tarafından sunulan işlevlerin veya hizmetlerin devamlılığını sağlamak için kurumun yazılı hizmet düzeyi anlaşmaları veya geçiş destek düzenlemeleri

^{††††} Çözümleme stratejisi, bir kurum veya grubu çözümlemek için uygulanacak bir dizi çözümleme eylemi olarak tanımlanmaktadır.

hazırlamasını ve diğer uygun önlemleri hazırlamasını kurumdan talep etmelidir. Bu önlemler,

- Yazılı bir hizmet anlaşması mevcut değilse,

- Hizmet anlaşmalarının dokümantasyon seviyesi yetersizse,

- Hizmet anlaşmalarının, çözümleme otoritesi tarafından uygulanan çözümleme eylemleri nedeniyle karşı tarafça feshedilememeleri garanti edilemiyorsa uygulanabilmektedir.

Çözümleme otoriteleri, grubun veya kurumun dağılmasını ya da yeniden yapılandırılmasını öngören bir çözümleme stratejisi uygulanması gerektiğinde önemli tüzel kişiliklerin operasyonel olarak bağımsız olmasını sağlamak için bu önlemi uygulamalıdır.

Bu önlem uygulanırsa, çözümleme otoriteleri, grup içi finansman anlaşmalarının ve hizmet anlaşmalarının kısa bir zaman diliminde erişilebilir ve uygulanabilir olmasını sağlamalıdır. İlgili çözümleme stratejisi (kısmi) bir devir aracını kullanmayı öngörürse, çözümleme otoriteleri, çözümleme eylemleri ve yasal prosedürler dolayısıyla anlaşmaya varma zorunluluğunu düşünmelidir (European Banking Authority, 2014, s. 11).

b)Kuruluştan maruz kaldığı maksimum münferit ve toplam risklerini sınırlandırmasını isteme,

2014/59/AB sayılı Direktif'in 17(5) Maddesinin (b) paragrafı ile ilgili olarak ise,

Grup içinde tüzel kişilerin ayrıştırılmasını içeren bir çözümleme stratejisini uygulamanın gerekli olduğu durumlarda, çözümleme otoriteleri, kurumun, grup içi tüzel kişilikler (veya alt gruplar) arasında dahili finansal bağıllık sebebiyle grup içi riske maruz kalma oranlarını sınırlamak zorundadırlar. Grup içindeki bir şirketin diğer bir şirketin çözümlenebilirliğini olumsuz etkileme ihtimali olması durumunda, grup içi şirketlerin ayrı ayrı çözümlenmeleri gerekecektir.

c) Kurumdan çözümlemenin amaçlarıyla ilgili özellikli veya düzenli ek bilgi taleplerini yerine getirmesini talep etme,

Çözümleme otoriteleri, çözümleme stratejisi altında öngörülen çözümleme araçlarını daha etkin bir şekilde uygulayabilmek veya etkili bir çözümleme planı oluşturmak için kurumdan özel ve düzenli ek bilgi taleplerinde bulunmalıdır.

Çözümleme otoriteleri, kuruluşlara, çözümleme stratejisinin uygulanmasına ilişkin her bir tüzel kişilik için mevcut mali tablolar, sermaye ve sermaye benzeri borçlar hakkındaki bilgiler de dahil olmak üzere, işletmenin durumunu yönetimle (yönetim bilgisi) özellikle de bir MPE yaklaşımı altında çözümlemeye giriş noktası olarak öngörülyorsa, finansal istikrarı olumsuz yönde etkilemesi muhtemel tüm tüzel kişiliklerden özel bilgi talep edebilmelidir.

Bir kurum, grup içi karmaşık operasyonel hizmetlere sahipse çözümleme otoriteleri, bu hizmetlerin yapısını tam olarak netleştirebilmek için gerekli bilgileri talep etme yetkisine sahip olmalıdır.

Bu önlemin uygulanması, çözümleme otoriteleri, çözümleme stratejisi kapsamında gerekli olan zaman çerçevesinde kurumların güncel bilgi üretmesini sağlamalı ve kurumun bilgi sistemleri, çözümleme stratejisini geliştirmek ve uygulamak için gerekli tüm verileri sağlamalıdır. Böyle bir bilgi sistemi Direktif madde 36 ve 74’de öngörülenler de dahil olmak üzere, çözümleme öncesi ve çözümleme sırasında güvenilir bir değerlendirmeyi desteklemek için de gereklidir. Kurumlar, özellikle, çözümleme otoriteleri tarafından tespit edilen bilgilerin teminini sağlamalıdır:

- Kritik fonksiyonlar,
- Çözümleme sürecinde kayıpları en çok karşılayacak alacaklılar veya alacak türleri,
- Kritik fonksiyonlar ya da sigortalı ve sigortasız mevduatlar gibi çözümleme stratejisinin uygulanmasına yönelik olarak özel önem taşıyan borçların alacaklıları,
- Kritik fonksiyonların devam etmesini sağlamak üzere grubun risk yönetimi için gerekli olan pozisyonlar, hizmetler ve fonksiyonlar.

d)Kuruluştan belirli mal ve varlıklarını elinden çıkartmasını isteme,

Çözümleme yetkilileri, çözümleme stratejisinin, kurumun varlıklarının satışını gerektirmesi halinde ve bu satışın çözümleme araçlarının kullanımı veya uygulanması üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olması veya çözümlemeyi zorlaştırması ihtimalini dikkate alarak, çözümleme öncesinde kurumların varlıklarını elden çıkarmayı düşünmelidir. Elden çıkarılacak varlıkların, çözümleme stratejisinde belirtilen zaman dilimi içerisinde değil çözümleme sırasında satılması durumunda varlıkların satış fiyatları, değer kaybedecek ve oluşan belirsizlikler ve finansal piyasaların kırılganlığı fiyat baskılarına yol açabilecektir.

Ayrıca, çözümleme yetkilileri, kurumun mevcut varlık yapısının, çözümleme stratejisinin uygulanabilirliği veya güvenilirliği üzerinde olumsuz etkileri olması durumunda bu önlemi uygulamayı düşünmelidir. Çözümleme stratejisi, kritik fonksiyonların sürdürülmesi amacıyla likidite oluşturmak için varlıkların tasfiyesine öngörüyorsa, çözümleme otoriteleri, stres altında ya da çözümleme noktasında varlıkların likiditeye dönüştürülmesinin zor olacağını da dikkate alarak kurumun bu kapsamdaki varlıklarının elden çıkarılmasını değerlendirmelidir. Bu önlem, 2014/59/AB Direktifin 36. maddesinde öngörülen değerlemenin fizibilitesini önemli ölçüde azaltan varlıklar dahilinde dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede, çözümleme otoritelerinin, söz konusu tedbiri uygularken, ilgili varlıkların elden çıkarılmasının piyasaya olan etkisini de dikkate alması gerekmektedir.

(e) Kurumun mevcut veya öngörülen spesifik faaliyetlerini sınırlandırmasını veya sona erdirmesini sağlama,

Çözümleme otoriteleri, kurumun, borsada kısa vadeli alım-satım veya hedging işlemlerinin pazarlanması, kaydedilmesi, finanse edilmesi ve risk yönetimi ile ilgili karmaşık uygulamalarının çözümleme stratejisinin fizibilitesini veya kredibilitesini zayıflatması halinde, bu uygulamaların grup içindeki yerleriyle ilişkili olarak sınırlandırılmasını gerekli görebilmektedir.

Çözümleme otoriteleri, kurumların fonksiyonlarının genel bir değerlendirmesine dayalı olarak, kurumların diğer kurumlara veya mali piyasalardaki diğer katılımcılara verdiği hizmetlerin kısıtlanmasının gerekip gerekmediğine ve gerekirse, bu hizmetlerin

Çözümleme aşamasında devam etmemesinin, hizmetten faydalananların istikrarını tehdit edip etmeyeceğine karar vermelidir.

Yasal gereklilikler veya denetim kararları uyarınca, belirli faaliyetlerin özel bir işletmeye ayrılması gerektiğinde, çözümleme otoriteleri faaliyetlerin ayrıştırılması sonrasında grubun her bir kısmı için çözümleme araçlarının uygulanmasının güvenilirliğinin ve fizibilitesinin sağlanması için kurumun belirli ek faaliyetler gerçekleştirmesini engellemeyi değerlendirmelidir.

(f) Yeni/mevcut iş kollarının geliştirilmesini, yeni/mevcut ürünlerin satışının kısıtlanmasını veya önlenmesini sağlama,

Çözümleme otoriteleri, çözümleme araçlarının kullanımını bozacak ya da bu araçların uygulanmasını önlemek amacıyla yapılandırılmış ürünlere kısıtlamaların uygulanmasına yönelik yetkilere sahip olmalıdır.

(g) Kritik fonksiyonların çözümleme araçlarının uygulanması suretiyle diğer işlevlerden yasal ve operasyonel olarak ayrılmasını sağlamak için kurumun veya herhangi bir grubun, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrolündeki bir grup şirketinin yasal ya da operasyonel yapısında değışiklikler yapmasını sağlama,

Eğer özümleme otoritesi, kurumun veya grubun yasal ve operasyonel yapısını, çözümleme aşamasında kritik fonksiyonların sürekliliğinin sağlanması ya da varlık ve yükümlölüklerin değerinin azaltılması ya da silinmesine yönelik çözümleme stratejilerinin uygulanması açısından çok karmaşık veya birbirine bağılı olarak değerlendirirse, bu tedbirin uygulanması düşünölmelidir.

Bir MPE stratejisinin etkili bir şekilde uygulanması ve belirli alt grupların veya kurumların birbirinden ayrılması gerekiyorsa, çözümleme otoritelerinin, grupların bölgesel blokları veya temel iş kollarını kapsayan tüzel kişileri organize etmesi gerekir. Bu işlem, özellikle merkezi riskten korunma ve risk yönetimi, alım-satım, likidite yönetimi ve teminat yönetimi veya diğer kilit hazine ve finans fonksiyonlarına uygulanmalıdır. Çözümleme stratejisine uygun olarak, çözümleme otoriteleri kapsamlı çapraz varlık kayıtlarını ve riskten korunma uygulamalarını önlemeli ve ayrı ayrı özömlenecek olan işletmelerin yeterli derecede bağımsız kayıtlara ve risk yönetimine

sahip olmasını sağlamalıdır. Çözümleme otoriteleri, kurumların her bir alt grup veya kurumda etkin bir şekilde bağımsız yönetim ve kontrol düzenlemelerine sahip olmalarına yönelik adımlar atmalıdır.

Yasal gereklilikler veya denetim kararları uyarınca, belirli faaliyetlerin yapısal olarak ayrılması gerektiğinde, çözümleme otoriteleri, ayrılmayı sonrasında grubun her bir bölümünde çözümleme araçlarının kullanımının güvenilirliğini ve uygulanabilirliğini sağlamak için gerekirse ek faaliyetlerin ayrılmasına karar verebilir.

Çözümleme stratejisi, kurumun ya da grubun ayrılmasını veya satış/devir yoluyla mülkiyet değişikliğinin sağlanmasını öngörüyorsa, çözümleme otoriteleri, kurumun kritik fonksiyonlarını düzenlemesini ve bu fonksiyonların sürdürülebilirliği için gerekli olan altyapı ve paylaşılan hizmetlere erişimin sağlanmasına yönelik kuruma sorumluluklar yükleyebilmelidir. Yine çözümleme stratejisinin güvenilirliği ve uygulanabilirliği için gerekli olan durumlarda, çözümleme otoriteleri, her alt gruptaki ana tüzel kişilik ile temel iş kollarının, bilgi teknolojileri, personel veya diğer kritik paylaşılan hizmetlere olan bağımlılıklarını azaltmak veya önlemek için kurumların yönetim bilişim sistemlerini de içerecek şekilde operasyonel yapısını değiştirmelerini gerekli kılmalıdır. Bu kapsama, yeterli derecede yönetim ve kontrol düzenlemelerinin yürürlükte olması ayrıca iç ve dış hizmet sağlayıcıların hizmetlerini sunmaya devam edebilmeleri için gerekli finansal kaynakların mevcut olması sağlanmalıdır.

Çözümlemeyi izleyen aşamada kritik paylaşılan hizmetlerin sağlanması gerektiğinde, çözümleme otoriteleri, kurumların bu hizmetleri gerçekleştirebilmek için ayrı operasyonel iştirakleri kullanmasını zorunlu kılabilmektedir. Bu önlemin uygulanması halinde, çözümleme otoritelerinin söz konusu operasyonel işlemleri gerçekleştirmek için kullanılacak iştiraklerden aşağıdaki hususları talep etme konusunda yetkili olmalıdırlar:

- Söz konusu hizmetlerin sağlanması için iştirakin faaliyetlerini kısıtlamak, ayrıca, risk ve faaliyetlerle ilgili uygun kısıtlamaları uygulamak,

- Uygun bir zaman dilimi içinde iştirakin operasyonel maliyetlerini karşılaması için yeterli sermayeye sahip olmasını talep etmek,

- İlgili fonksiyonların dış kaynak kullanımı için gerekli şartları karşılamasını talep etmek,

- İştiraklerin hizmetlerini, çözümleme altında güçlü grup içi hizmet seviyesi sözleşmeleri kapsamında gerçekleştirmesini sağlamak.

(h) Kurum veya ana firmadan üye devlet veya birlik içindeki ana finansal holding şirketinde bir üst finansal holding şirketi kurmayı talep etme,

(i) Madde 1(1)'in (b), (c) veya (d) paragrafında belirtilen bir kurum ya da kuruluşun 45. maddenin gereklerini yerine getirmek için uygun yükümlülükler çıkarmasını talep etme,

(j) Madde 1(1) 'in (b), (c) ya da (d) paragrafında belirtilen bir kurum ya da kuruluşun, 45 inci maddeye göre kendi fonları ve uygun yükümlülükleri için asgari şartı yerine getirmek için diğer adımları atmasını talep etme,

(k) Gerekli durumlarda kurumun çözümlenmesini kolaylaştırmak ve grubun mali olmayan kısmını olumsuz etkileyen belirtilen çözümleme araçlarının ve yetkilerinin uygulanmasını engellemek için Kurumun karma faaliyete sahip bir holding şirketinin iştiraki olması durumunda, karma faaliyete sahip holding şirketinden, kurumun kontrolünü sağlamak için ayrı bir finansal holding şirketi kurmasını talep etme.

Çözümleme otoritesinin, çözümleme aşamasında oluşabilecek engelleri gidermeye yönelik alacağı önlemlere ilişkin kararlar belirli kriterler dahilinde alınmalıdır. Söz konusu kriterler Direktif'in 17. maddesinin 6. paragrafında belirlenmiştir. Bunlar,

(a) Söz konusu değerlendirme veya kararların nedenleri detaylı bir şekilde açıklanmalı,

(b) Değerlendirme veya kararların 4. paragrafta belirtilen orantılı uygulama gerekliliğine uygun olduğunu nedenleriyle birlikte açıklamalı ve

(c) Söz konusu kararlar temyiz hakkına tabi olmalıdır.

3.10.3. Uluslararası Alandaki Uygulamalar

Çözümleme planları ile çözümlenebilirlik değerlendirmeleri içsel olarak oldukça bağlantılı süreçleri ifade etmektedirler. Etkin bir çözümleme planlamasında çözümlenebilirlik değerlendirmeleri hem çözümleme planlarının belirlenmesi hem de fizibilitelerinin test edilmesi açısından tekrarlanan bir süreci ifade etmektedir.

Otoritelerin çözümlenebilirlik değerlendirmelerini üstlendikleri yetki alanlarında, Çin, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, İspanya ve İngiltere yasal zorunluluk getirmekte iken, Kanada, Japonya, Singapur, İsviçre ve ABD’de otoriteler mevcut genel yetkileri dahilinde süreci yürütmektedirler. AB müktesebatı dışında çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin nasıl yapılacağına ilişkin açık bir kılavuz yayımlayan ülke bulunmamaktadır.

Şekil 20. Uluslararası Alanda Çözümenebilirlik Değerlendirmeleri Uygulamaları

Ülkeler	Planın İçeriğine Dair Yasal Dayanak	Kapsam	Güncellenme Sıklığı	Sorumlu Otorite	Değerlendirmeye İlişkin Rehber	Planlanan reformlar
Avustralya	-	-	-	-	-	Oluşturulan çözümleme planlamasına ilişkin çerçeveye dahil
Brezilya	-	-	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme yasasına dahil
Kanada	Resmi bir gereklilik bulunmakta ama deneme amacıyla değerlendirme yapılıyor	Tüm SIBs için gerekli olması hedefleniyor	Yıllık yapılması hedefleniyor	CDIC	Taslak aşamasında	-
Çin	Düzenleyici çerçeve	G-SIBs	Yıllık yapılması hedefleniyor	PBC ve CBRC (Kriz yönetimi grubu aracılığıyla)	Henüz mevcut değil	-
Fransa	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	ACPR ve SBR	Evet	-
Almanya	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	FMSA ve SRB	Evet	-
Hong Kong	-	-	-	-	-	Yasama meclisindeki çözümleme yasasına dahil edildi
Hindistan	-	-	-	-	-	Çözümleme yasasına dahil edilmesi planlanıyor
Endonezya	-	-	-	-	-	Çözümleme planlamasının parçası olarak hazırlanan çözümleme yasasına dahil edildi
İtalya	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	Bank of Italy ve SRB	Evet	-
Japonya	Düzenleyici rehber	GSIBs ve gerekli görülen diğer SIBs	Yıllık	JFSA	Henüz mevcut değil	-

Kore	-	-	-	-	-	Reformlar ya da teklif önerileri yayımlandı
Meksika	Kanun	Tüm bankalar	Belirlenmedi	IPAB ve CNBV	Hayır	-
Hollanda	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	DNB ve SRB	Evet	-
Suudi Arabistan	-	-	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme yasasına dahil edildi
Singapur	İdari	D-SIBs ve MAS tarafından belirlenen diğer bankalar	Yıllık	MAS	Hayır	-
Güney Afrika	-	-	-	-	-	Hazırlanmakta olan çözümleme yasasına dahil edildi
İspanya	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	Bank of Spain ve SRB	Evet	-
İsviçre	Hayır, ancak kanun üstü kapalı bir gereklilik getirir	G-SIBs	G-SIBs için yıllık, diğer bankalar için ise gerekli görülmesi halinde	FINMA	Hayır	-
Türkiye	-	-	-	-	-	TMSF ve BDDK yasal değişiklikleri hazırlıyor
Birleşik Krallık	Kanun	Tüm bankalar	Yıllık	Bank of England	Evet	-
Amerika	-	G-SIBs	Yıllık	FDIC	Hayır	-

Kaynak: (Financial Stability Board, 2016, s. 55-56)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

4.1. Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Krizlerin Görünümü

Sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan gelişmeler ve devamında serbest bir piyasa ekonomisinin kendisini göstermeye başlamasıyla ülke ekonomilerinin iç içe geçtiği görülmektedir. Entegre piyasalar sebebiyle krizlerin yayılma hızları artmış ve oluşan sistemik krizler uzun yıllar gelişen ve gelişmekte olan ülkeleri derinden etkilemiştir.

Türkiye de söz konusu entegrasyondan payını almış ve daha ABD'deki borsaların çökmesi ve banka iflaslarıyla oluşan Büyük Buhran döneminden itibaren sistemik krizlerden etkilenmeye başlamıştır. Bu dönemde ABD'de başlayan kriz Türkiye'de tek şubeli bankaların çoğunun kapanmasına yol açmıştır (Raf Temizliği Proje Grubu, 2011, s. 34). Sonrasında Türkiye, 1978 yılında borç krizi, 1982 ve 2000 yıllarında bankacılık krizi ve 2001 yılında döviz krizi yaşamıştır (Luc Laeven, Systemic Banking Crises: A New Database, 2008, s. 55).

Sistemik krizlerin bu denli derin etkilerinin olması ülkeleri önlemler almaya sevk etmiş ve Türkiye'de de 25 Şubat 1930 yılında 1576 numaralı "Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu" çıkarılmış, 11 Haziran 1930 yılında Türk Merkez Bankası Kanunu kabul edilmiş, 3 Ekim 1930 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Osmanlı Bankasının görevlerini devralarak kurulmuş, 30 Mayıs 1933 yılında ise mevduatın korunması, banka sahibi olma koşulları, kredi sınırları ve bankaların denetimine ilişkin bankacılık sektöründeki düzenlemeleri içeren 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Takip eden dönemde, 1936 yılında tasarruf mevduatı sahiplerinin imtiyazlı alacaklı olarak kabul edilmesine ilişkin ve ödemelerin tasfiye sonucu beklenmeksizin yapılmasına dair hükümler getirilmiş ve 1960 yılında Bankalar Tasfiye Fonunun kurulması ve prim toplanmasına başlanılmasını konu edinen düzenlemeler yapılmıştır (Raf Temizliği Proje Grubu, 2011, s. 34).

1970'lerde meydana gelen petrol krizleri, sonrasında yaşanan Irak ambargosu ve Körfez Savaşları nedeniyle petrol fiyatlarındaki ani yükselişler, Türkiye'yi de

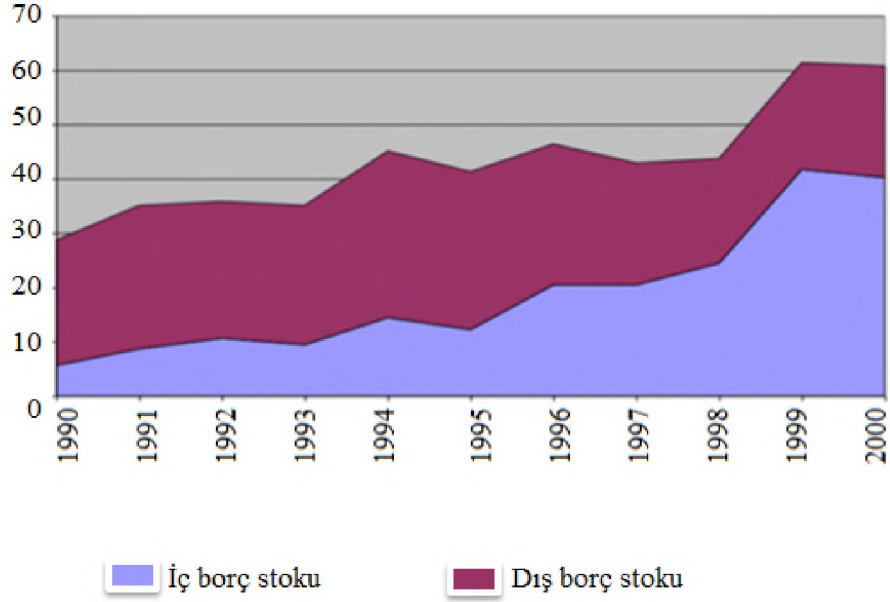
etkileyerek ticaret hadlerini aleyhe çevirmiş, ihraç pazarlarında durgunluklar baş göstermiş, küresel reel faizlerde meydana gelen hızlı yükselişler sebebiyle yabancı sermayenin ülkeden çıkması ülkemizde bir takım krizlere sebep olmuştur. Yaşanan ekonomik krizler sonucunda IMF patentli istikrar politikaları uygulanmaya konulmuştur. 24 Ocak 1980’de ise Türkiye’nin kapitalistleşmesi ve liberal ekonomiye geçiş sürecinde bir kırılma noktası olarak “24 Ocak Kararları” adıyla literatüre geçen ekonomide yapısal bir dönüşüm yapılmasını içeren istikrar paketi hazırlanmıştır.

1980’li yıllara gelindiğinde bankacılık sektörünün uluslararası piyasalarla entegre olduğu görülmektedir. Söz konusu dışa açılım sürecinde Türkiye’deki bankalar özkaynak yetersizliği, zayıf aktif kalitesi, yetersiz iç kontrol sistemleri gibi yapısal sorunlar yaşamışlar ve bankalar temel fonksiyonlarını yerine getirmekten uzaklaşmışlardır (Taşkın, 2011, s. 290).

24 Ocak 1980 istikrar kararlarına rağmen 1994 yılında yeni bir kriz daha ortaya çıkmıştır. Söz konusu krizin olumsuzluklarını gidermek amacıyla 5 Nisan 1994’de “5 Nisan Kararları” adıyla literatüre geçen yeni istikrar kararları alınmıştır. Daha sonra ise 9 Aralık 1999 istikrar Tedbirleri uygulamaya konulmuştur.

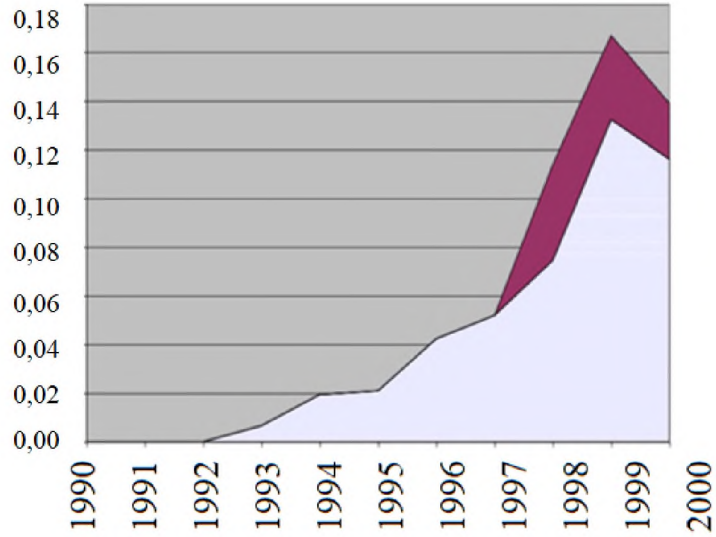
1990’lı yıllarda bu kadar sık ekonomik kriz yaşanmasının nedenleri ise; sürdürülemez bir iç borç dinamiğinin oluşması ve başta kamu bankaları olmak üzere mali sistemdeki sağlıklı yapının ve diğer yapısal sorunların kalıcı bir çözüme kavuşturulamamış olmasıdır (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 1).

Grafik 3. Kamu Net Borç Stokunun GSMH'ya Oranı

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 2)

Grafik 4. Kamu Bankaları Görev Zararları Stokunun GSMH'ya Oranı

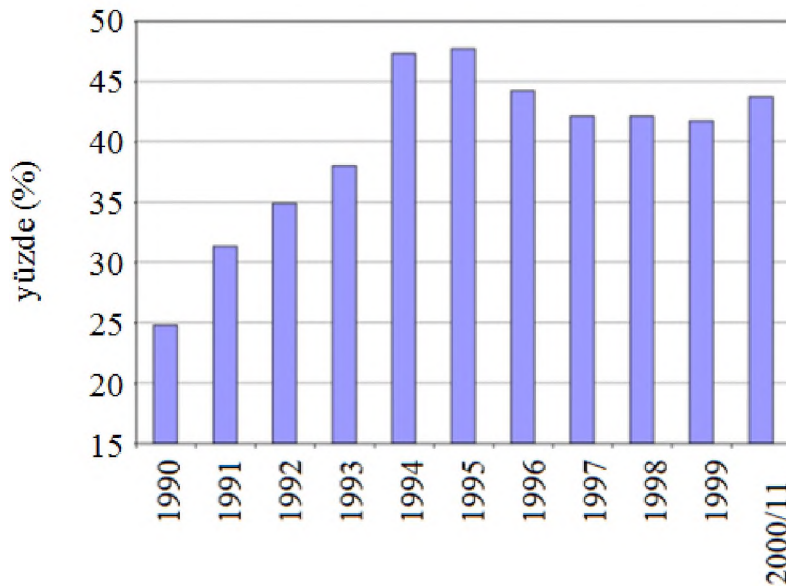

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 6)

Bu dönemde özel bankalar reel faizlerin yüksek olması dolayısıyla reel ekonomiye kaynak sağlama görevlerinden uzaklaşarak kamu kesiminin finansman

ihtiyacını karşılamaya başlamışlardır. Devlet iç borçlanma senetlerinin mevduat bankalarının toplam aktifleri içindeki payı 1990 yılında yüzde 10'dan 1999 yılında yüzde 23'e çıkmış olup özel sektöre açılan kredilerin toplam aktifler içindeki payı ise yüzde 36'dan yüzde 24'e inmiştir (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 6). Bu sebeple üreticiler ve reel ekonomi bankalardan yeteri miktarda finansman sağlayamamışlardır.

Grafik 5. Döviz Tevdiat Hesapları/(Toplam Mevduat + Repo)

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 8)

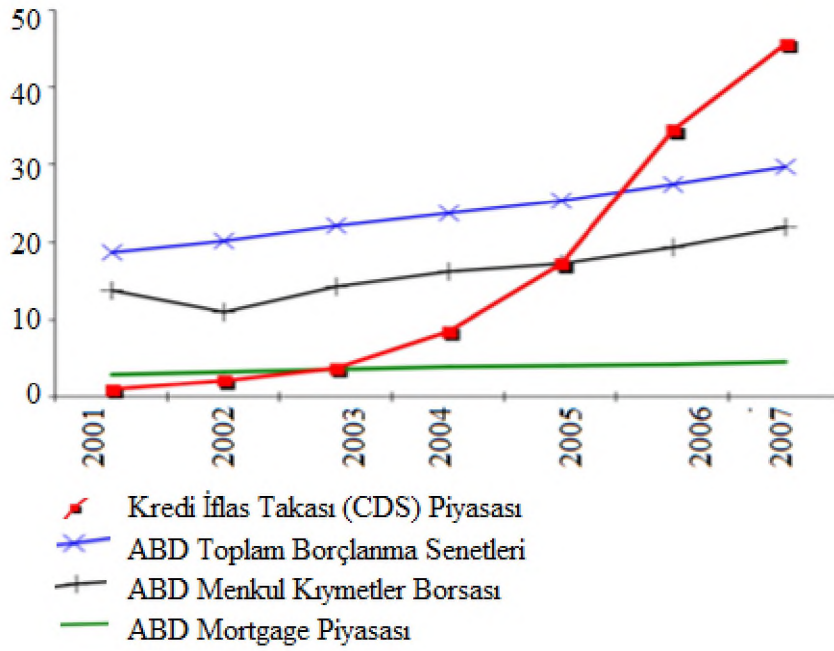
1994 yılından itibaren bankaların toplam mevduatlarının %40'ından fazlasının döviz tevdiat hesapları oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönemde bankaların döviz yükümlülüklerinin yurtdışı borçlanmalarındaki artış sebebiyle yükseldiği görülmektedir (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 8). Bankaların getirisi yüksek olan Türk Lirası cinsindeki kamu kağıtlarına yönelmeleri sektörün yabancı para açık pozisyonunu artırmış ve bankaların kur riskine daha fazla maruz kalmalarına yol açmıştır.

Her ne kadar 2000 yılı başında enflasyonu düşürmek ve ekonomide büyüme ortamını yeniden sağlamak amacıyla kapsamlı bir ekonomik program uygulamaya konulsa da uluslararası sermayenin gelişen piyasalara daha ihtiyatla yaklaşması, 2000 yılının ikinci yarısında Türkiye'ye dış kaynak girişinin azalmasına yol açmış, likidite artış hızı yavaşlamış, kısa vadeli faiz oranları yükselmeye başlamış ve bankacılık

kesiminin likidite, faiz ve kur risklerine karşı duyarlılığının daha da artmasıyla art arda Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri patlak vermiştir.

Kasım krizi sonrasında beliren faiz riski, Şubat krizi sonrasında oluşan faiz ve kur riski sonucu bankacılık sektörü önemli kayıplar yaşamıştır. Sektörün kamu kaynakları ile finanse edilerek yeniden yapılandırılması kamu maliyesi üzerine önemli bir yük getirmiştir. Yaşanan krizlerle birlikte tüm ekonomide belirsizlik hali ortaya çıkmış ve kur rejiminin terkedilmesiyle birlikte başlayan güven sorununu ve istikrarsızlığı ortadan kaldırmak ve bu duruma bir daha geri dönülmeyecek şekilde kamu yönetiminin ve ekonominin yeniden yapılandırılmasına yönelik altyapıyı oluşturmak amacıyla 14 Nisan 2001 tarihinde "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" uygulamaya konulmuştur (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2018, s. 12).

Grafik 6. Piyasa Büyüklükleri (2001-2007 Milyon ABD Doları)

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2009, s. 2)

ABD'de subprime mortgage kriziyle başlayan ve 2008 yılında Lehman Brothers'ın batışıyla ortaya çıkan finansal kriz, kısa zamanda piyasalardaki bütünleşme ile küresel ölçekte tüm finans sistemini etkisi altına almıştır. Söz konusu kriz, başlangıçta finansal bir kriz olarak ortaya çıkmasına rağmen reel sektöre de yayılmış ve

bir ekonomik krize dönüşmüştür. ABD'de 2008- 2010 yılları arasında 300'den fazla banka kapanmış, birçok ülkede devletler, finans kurumlarına el koymuş ya da doğrudan sermaye yatırımında bulunmuşlardır (Raf Temizliği Proje Grubu, 2011, s. 64). Bu dönemde, bankacılık sektörü ile ilgili mevduat garanti limitleri yükseltilmiş, banka bilançoları yeniden yapılandırılmış ve banka kredileri ve borçlarına devlet garantisi verilmiştir (Raf Temizliği Proje Grubu, 2011, s. 64). Krizin 1929 Buhranı'ndan farklı olarak küresel çapta etkili olması (Eğilmez, 2013), kriz karşısında alınacak önlemlerin çeşitlenmesini ve detaylı bir analize tabi tutulmasını gerektirmiştir.

Tablo 4. Dünya Ekonomisi ve Gelişmiş Ekonomilerin Büyüme Enflasyon ve Ticaret Artışı

Dünya	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Büyüme	4,0	4,0	1,5	-2,2	4,1	2,9	2,5
Enflasyon	3,7	4,1	6,0	2,4	3,7	4,9	3,9
Ticaret Artışı	9,2	8,0	3,1	-10,6	12,5	6,0	2,5

Gelişmiş Ekonomiler	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Büyüme	3,0	2,8	0,0	-3,5	3,0	1,6	1,2
Enflasyon	2,3	2,2	3,4	0,1	1,5	2,7	2,0
Ticaret Artışı	7,7	5,5	1,0	-12,4	11,5	4,7	1,0

Kaynak: (Eğilmez, 2013)

Türkiye ekonomisi ise 2008'in son çeyreğinde Küresel Finansal Krizin etkisiyle iç ve dış talepte daralma yaşamıştır. Bu dönemde ihracat pazarları olumsuz etkilenmiş, ihracat artışı hem fiyat hem de miktar bazında ciddi bir yavaşlama göstermiştir (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2009, s. 7). Yine de gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'nin 2001 krizi sonrasında aldığı önlemler ve yaptığı reformlar sayesinde 2008 krizine hazırlıklı girdiği ve bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısının ülkenin krize girmemesi için bir kaldıraç görevi gördüğü söylenebilmektedir. Bu dönemde, Türkiye ekonomisinde, iktisadi faaliyetteki toparlanma beklenenden olumlu seyretmiş, kredi derecelendirme kuruluşlarından gelen not artırımları, referandum sürecinin sona ermesi sebebiyle siyasi belirsizliğin azalması ve güncellenen Orta Vadeli Plan'ın mali disiplinin süreceğine işaret etmesi olumlu koşullar, küresel ölçekte hızlanan sermaye

akımlarının ülkemiz lehine seyretmesine yol açmıştır (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2012, s. 27).

4.2. Türk Bankacılık Sektöründe Kurtarma ve Çözümleme Planlamalarının Değerlendirilmesi

Kriz sonrasında, G-20 kararlarına ilişkin olarak FSB, IMF ve Dünya Bankası tarafından ve AB bünyesinde ülke bazlı kurtarma paketleri çerçevesinde yeniden finansal mimarinin oluşturulması üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Türk bankacılık sisteminde bakıldığında ise 1994 yılından itibaren yaşanan sorunlar ile 1998 ve müteakip yıllarda yaşanan krizler sonucunda, sistemdeki 6 bankanın faaliyet izni kaldırılarak haklarında iflas kararı verildiği, 20 bankanın ise temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (Fon) devredildiği görülmektedir.

Ülkemiz finansal tarihi boyunca birçok sorunlu banka deneyimi yaşamış ve bankacılık sektörüne pek çok kez müdahale etmek durumunda kalmıştır. Ciddi finansal sıkıntılar yaşamış bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve erken müdahale önlemleri haricinde bir banka hakkında daha detaylı bilgilere henüz banka mali sıkıntı yaşamadan ulaşılarak, bankanın kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlaması ülkemiz yararına olacağı tartışılmazdır.

Ülkemizde de finansal sistemin istikrarı, bankacılık krizlerinin en az maliyetle aşılacak batan bankaların kamuya olan maliyetlerinin azaltılması ve uluslararası çözümleme faaliyetlerine uyum sağlanması amaçlarını haiz olarak, banka kurtarma ve çözümleme faaliyetleri ve yetkileri içerisinde kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmesinin henüz finansal kuruluş sorunlu hale gelmeden yapılması oldukça önem teşkil etmektedir.

Söz konusu planların hazırlanması, onaylanması ve yenilenme süreçleri her ülkenin kendi finansal yapısına, kırılganlıklarına ve piyasa derinliğine göre değişkenlik gösterse de Türk finansal yapısı için oluşturulacak bir mevzuatta uluslararası çözümleme uygulamaları örnek teşkil edecektir.

Türkiye 12 Mart 2009 yılında finansal istikrarın sağlanması için ulusal finansal otoritelerin ve uluslararası standart belirleyici kurumların çalışmalarını koordine etme ve etkin düzenleme, gözetim ve diğer finansal sektör politikaları geliştirme ve uygulamalar yürüten FSB'ye üye olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple Türkiye FSB Tüzüğü'nün 6.1 maddesi uyarınca dönemsel G-20/FSB finansal reformların tam, zamanında ve tutarlı uygulanmasını destekleyen önemli bir kurumsal mekanizma olan emsal değerlendirmelere girmeyi taahhüt etmiştir. FSB tarafından tematik ve ülke emsal değerlendirmeleri yapılmaktadır. Tematik değerlendirmelerde, FSB tarafından kabul edilen politikalar ile standart belirleyici kurumların geliştirdikleri finansal standartları içeren ve küresel finansal istikrar açısından önem taşıyan konuların uygulanması ve etkinliği ele alınmaktadır. Ülke değerlendirmelerinde ise, bir FSB üye ülkesinde düzenleme, gözetim veya diğer finansal sektör politikalarının uygulanması ve etkinliğine odaklanılmaktadır.

Türkiye'nin FSB üyeliği ve dolayısıyla verdiği taahhütler mevzuatını FSB kriterlerine göre güncelleme gerektirmektedir. Bu noktada, örnek teşkil edebilecek bir diğer kaynak ise AB müktesebatıdır. AB müktesebatı FSB kriterlerine tam olarak uyumlu olmakla birlikte daha detaylı hükümler içermektedir.

FSB kriterleri, üye ülkelerin tüm küresel sistemik önemli finansal kuruluşları (G-SIFI) ile ülke otoriteleri tarafından başarısızlık durumunda finansal istikrar üzerinde potansiyel olarak etki yaratabileceği değerlendirilen herhangi bir finansal kuruluşun kurtarma ve çözümleme planlarının olmasını ve düzenli çözümlenebilirlik değerlendirmelerine tabi olmalarını gerektirmektedir. AB müktesebatında kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması konusunda tüm bankaların, büyüklüklerine bakılmaksızın, kurtarma ve çözümleme planlamasına dair gerekliliklere tabi olduğunu belirtilmiştir.

Bu noktada Türk bankacılık sistemi açısından kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanma zorunluluğunun tüm bankalar için mi yoksa sistemik önemli bankalar ya da başarısızlıkları durumunda finansal istikrar üzerinde potansiyel olarak etki yaratabileceği değerlendirilen bankalar için mi zorunlu hale getirileceğine karar verilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından 23 Şubat 2016 tarihinde sistemik önemli bankaların belirlenmesine

ve bu bankaların sistemik önemli banka tamponu olarak bulundurmaları gereken ilave çekirdek sermaye ile tabi olacakları diğer yükümlülöklere ve ilave çekirdek sermaye gereksiniminin karşılanamaması halinde yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esasların düzenlemesine dair hazırlanan 29633 sayılı yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile sistemik önemli bankalar her yıl, bir önceki yılın Aralık ayı konsolide verileri kullanılarak belirlenerek gruplanacağı belirtilmiştir (29633 Sayılı Yönetmelik, 2016).

Finansal sistemin istikrarı ve karşılaşılabilecek mali sıkıntıların en az maliyetle atlatılabilmesi amacıyla en azından sistemik önemli bankalar için kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlanması zorunluluğı kaçınılmaz görünmektedir. Öyle ki, ülkemizin finansal yapısının yeterince derin olmaması, herhangi bir finansal kuruluşun mali baskıya maruz kalması halinde bu baskının diğer kuruluşlara da yayılmasını hızlandırmaktadır. Finans sektörü içerisinde en büyük paya sahip olan kuruluşların bankalar olduğu göz önüne alındığında, herhangi bir bankanın stres yaşaması durumunda, söz konusu finansal sıkıntının tüm finansal sistemi etkileyebileceğı düşünölmektedir. Ayrıca finans sektörü dahilinde banka sayısının sayıca az olması, finansal sistemimiz dahilindeki hemen hemen her bir bankayı sistem istikrarı için önemli hale getirmektedir. Bu noktada, çözümleme aşamasında bir bankanın kısmen ya da tamamen kolayca satılabilmesi, tasfiye edilmesi ya da kritik fonksiyonlarının başka finansal kuruluşlar tarafından sağlanabilmesi, müşterileri ya da sistem istikrarını etkilenmeden mümkün görünmemektedir.

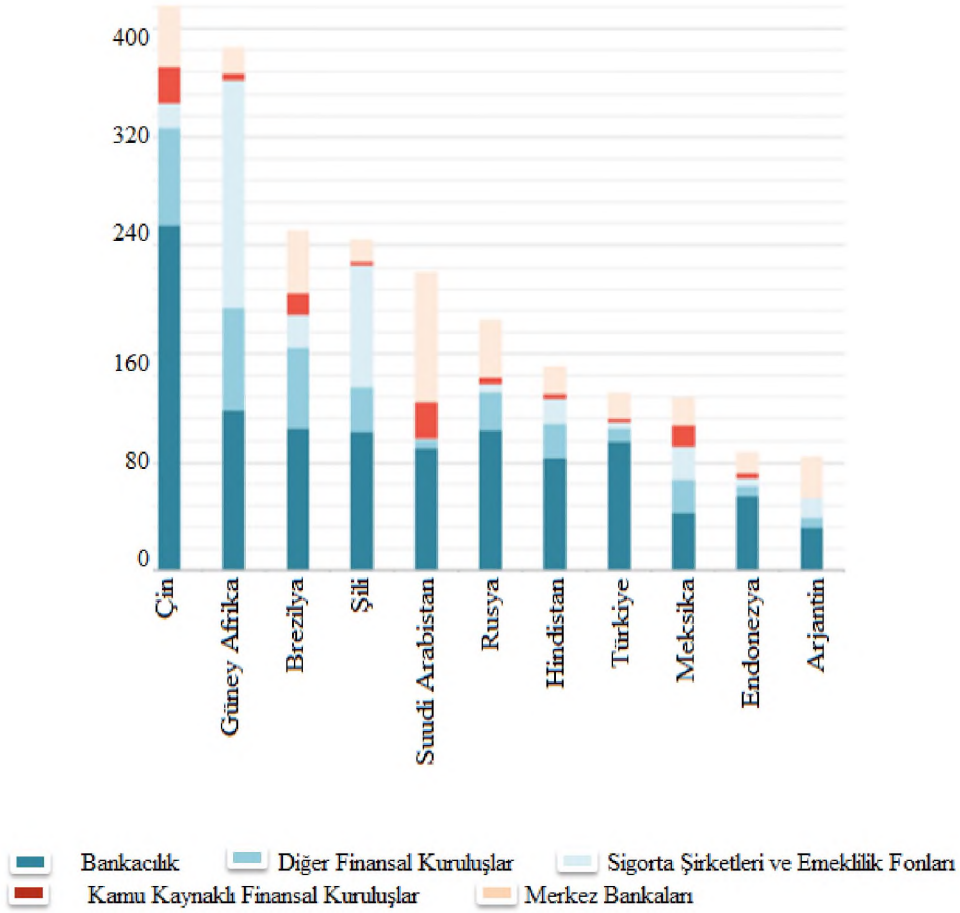
Tablo 5. Türkiye’deki Banka Sayıları⁺⁺⁺⁺

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2018*
Mevduat Bankaları	51	46	44	40	40	57	56	55	61	34	34	34	34	34
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	0	2	2	2	3	3	10	13	18	13	13	13	13	13
Katılım Bankaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	5	5	5
TOPLAM	51	48	46	42	43	50	66	68	79	51	49	52	52	52

Kaynak: (Türkiye Bankalar Birliğı, 2017, s. 6), (Türkiye Bankalar Birliğı, 2018), (Türkiye Katılım Bankaları Birliğı, tarih yok)

⁺⁺⁺⁺ 2018 yılı rakamı 21.09.2018 tarihi itibarıyla güncel banka sayıları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

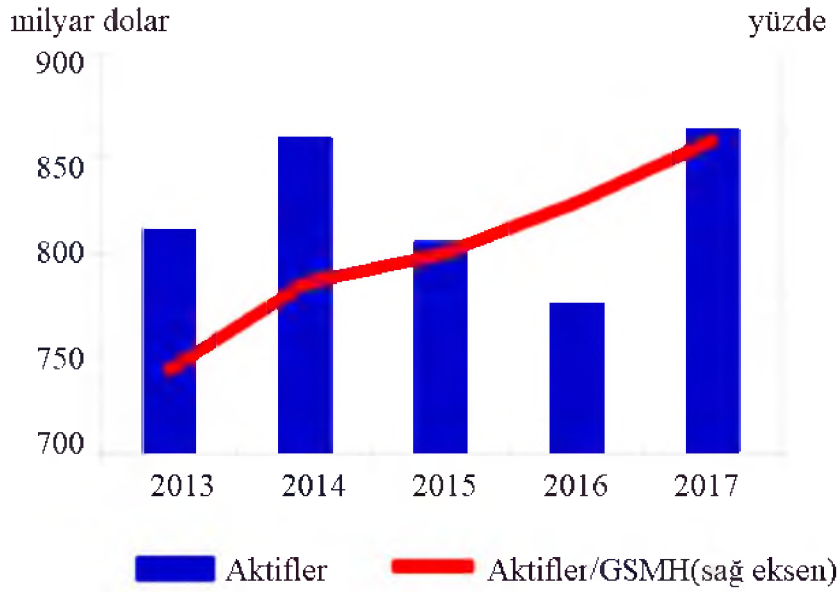
Grafik 7. Finansal Sektör Kompozisyonu (2015 Yıl Sonu ve GSYH'ya Oranla Yüzde)

Kaynak: (Mehmet Büyükkara, 2017)

Diğer taraftan, Türk finansal sisteminin öncü kuruluşları olan bankaların düzenlenmesi ile ilgili olarak her bir banka bazında kurtarma ve çözümleme planının hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmesine tabi tutulması başarısızlıkların önüne geçilmesi ve olası krizlerin engellenmesi çalışmalarında ülkemizin yararına olacaktır.

Grafik 8. Toplam Aktifler ve Toplam Aktiflerin GSMH'ya Oranı

Kaynak: (Türkiye Bankalar Birliği, 2018, s. 17)

Herhangi bir finansal kriz durumunda ise sistemik açıdan önemli olmayan birkaç bankanın aynı süreçte başarısız olması finansal yapının derin olmaması sebebiyle krizin yayılmasını tetikleyebilecek ve daha önce sistemik olarak görülmeyen kuruluşlar bu defa sistemik krize yol açabilecektir. Dolayısıyla her bir bankanın bilgilerine henüz finansal sıkıntı gerçekleşmeden ulaşmak ve bankanın kurtarılması ve hatta çözümlenmesine yönelik planlar oluşturmak sektörün ve sistemin sürekliliği için oldukça gerekli görünmektedir.

Bu noktada, kurtarma ve çözümleme planlarını yapacak otoritelerin de hukuki olarak belirlenmesi gerekmektedir. Kurtarma planlarının hazırlanması görevini ülkemizdeki denetim otoritesi olan BDDK'nın, çözümleme planlarının hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmesi yapılmasını görevini ise ülkemizdeki çözümleme otoritesi olan TMSF'nin üstlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, TMSF'nin kendisine devredilmeyen ve faaliyet izni kaldırılmayan bankalardan da bilgi toplayabilme ve gerekli incelemeleri yapma yetkisine sahip olması gerekmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda TMSF yetkilerinin sadece kendisine devredilen ve faaliyet izni kaldırılan bankalarla sınırlı olduğu göz önüne alındığında sağlıklı bir şekilde

Çözümleme planlarının hazırlanabilmesi için Bankacılık Kanunu'nda değışikliklerin yapılarak TMSF'ye canlı bankalarla da ilgili olarak yetkilerin verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşanan kriz batamayacak kadar büyük bankaların kamu finansmanı ile desteklenerek kurtarılmasının gittikçe sürdürülemez hale geldiğini göstermiştir. Bu kapsamda, finansal stres yaşayan bankalara uygulanacak müdahalelere ilişkin yeni bir çözümleme çerçevesi oluşturulması kararlaştırılmış ve ilave çözümleme araçları ile birlikte yapılacak kurtarma ve çözümleme planlaması ile finansal kuruluşların kritik ekonomik fonksiyonlarının korunması ve sisteme kazandırılması hedeflenmiştir.

Bahse konu kurtarma ve çözümleme sürecinin finansal kuruluşların üst yöneticilerinden gerekli tüm bilgileri temin etmek üzere, gelişmiş bir planlama ve yeniden yapılandırma eylemlerini içerecek şekilde hazırlayıcı ve önleyici bir araç olarak kurtarma ve çözümleme planlarıyla tamamlanması gerekmektedir. Kurtarma ve çözümleme planlarının, ileriye dönük gözetimin yapılabilmesi ve krizlerin önlenmesini sağlamak amacıyla erken müdahale önlemlerinin belirlendiği geliştirilmiş bir set oluşturulması, kritik fonksiyonların sürekliliğini ve kayıpların pay sahipleri ve alacaklılar tarafından giderilmesini sağlamayı amaçlayan, banka başarısızlığını yönetmek için uyumlu araçlar ve yetkiler setinin oluşturulması, çözümlenebilirliğin önündeki engellerin tanımlanması ve söz konusu engellerin kaldırılmasına yönelik yöntemleri belirtmesi gerekmektedir.

Kurtarma planları, üst yönetimin gözetimindeki kurtarma eylemlerini tetikleyen kriterlerin dizaynı ve niteliğini, bu tetikleyicilerde bir aykırılık olması durumunda şirketin alacağı karşı önlemleri ve takip eden süreçte düzenleme ve çözümleme otoritelerinin müdahalesinin belirtilmesi, varsayımsal stres senaryolarının şiddeti ve daha genel bir çerçevede stres senaryolarının oluşturulması açısından önem teşkil etmektedir.

Çözümleme planlarında ise detaylı bir şekilde açıklanması gereken çözümleme stratejileri ile çözümleme yaklaşımının temel unsurlarını ortaya koyulmaktadır. Seçilen strateji ile herhangi bir firmanın bir işletmesinin veya bir kısmının yeniden sermayelendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devredilmesi veya hisse senedi ve borçlarının silinmesi gibi araçlarla sistemik istikrarı ve kritik öneme sahip fonksiyonları

korumak amacını haiz olarak, bir veya daha fazla çözümleme yetkisinin kullanılması ve vergi mükelleflerini herhangi bir kayba uğramadan çözümleme işlemlerinin önceden planlanması hedeflenmektedir.

Çözümenebilirlik değerlendirmesiyle de seçilen çözümleme stratejisinin öncelikle tanımlanması sonrasında fizibilite ve güvenilirliğinin ilave bilgi talepleri temel alınarak daha ayrıntılı değerlendirilmesini içeren aşamalı bir süreç yürütülmektedir.

Bu çerçevede, çözümleme ve kurtarma planlarının uygulamaları ile çözümenebilirlik değerlendirmelerinin benzer şekilde finansal istikrarın korunması, bankacılık krizlerinin en az maliyetle aşılaraq batık ya da batmakta olan bankaların kamuya olan maliyetlerinin azaltılması ve uluslararası çözümleme faaliyetlerine uyum sağlanması amaçlarıyla ülkemiz banka kurtarma ve çözümleme faaliyetleri ve yetkileri çerçevesinde henüz finansal kuruluş sorunlu hale gelmeden yapılması oldukça önem teşkil etmektedir.

Söz konusu planların hazırlık, onay ve güncelleme aşamalarının Türk finansal yapısı, kırılğanlıkları ve piyasa derinliği dikkate alınarak uluslararası çözümleme standartlarına uyumlu olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Finans tarihi boyunca Türkiye’de bankaların piyasalar üzerinde önemli ve hakim bir rolü olmuştur. Genel itibariyle değerlendirildiğinde, Türkiye diğer ülkelere kıyasla az sayıda bankanın gelişmiş şube ağıyla faaliyet gösterdiği bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, özellikle orta ve büyük ölçekli bankalarda yaşanan krizlerin hem bankacılık sistemini etkileme hem de diğer sektörlerle bulaşma olasılığı mevcuttur. Nitekim, özellikle 2000-2001 krizinin gerek bankaların aynı anda veya art arda batışı gerekse genel olarak tüm ekonomiyi etkilemesi hususları dolayısıyla söz konusu krizin sistemik kriz haline dönüştüğü görülmektedir. Bu dönemde, sistemik krizler sebebiyle yapılmak durumunda kalınan müdahaleler ciddi oranda kamu kaynağı kullanımını gerektirmiştir. Dolayısıyla, mali sistemimizde önemli role sahip olan bankalar hakkındaki çözümleme sistemimizin güncellenmesinin ve bir banka hakkında detaylı bilgilere henüz banka mali sıkıntı yaşamadan ulaşılması suretiyle kurtarma ve çözümleme planlarının hazırlamasının ülkemiz yararına olacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Bir ekonomi içerisindeki bütün finansal kuruluşlar için hazırlanmaları mümkün olmakla birlikte, özellikle büyük ölçekli bankalar hakkında hazırlanacak kurtarma ve çözümleme planlarının;

-Bankaların olası stres senaryolarında hızlı ve etkin aksiyon alarak çözümleme aşamasına gelmelerinin önlenmesi,

-Kritik faaliyetlerinin ortaya çıkartılarak bankanın çözülme sürecine girmesi durumunda gerek sektör için gerekse bankanın faaliyetlerinin devamı için önemli olan söz konusu kritik fonksiyonların devamlılığının sağlanması,

-Bankaların önemli birimlerinin ortaya çıkartılarak söz konusu banka çözülme sürecine girdiğinde gerek mevcut bankanın faaliyetlerinin devamı gerekse bankanın pazarlanabilirliğinin artırılması açısından önemli iş kollarının muhafaza edilmesinin, külfet getiren birimlerinin ise tasfiyesinin sağlanması,

-Bankaların tedarikçilerinin ortaya çıkartılarak özellikle IT hizmetleri gibi hayati birimlerin çözümleme süreci içerisinde gerek devamlılığının gerekse muhafazasının sağlanması,

-Bankalar hakkında yapılan değerlemenin bankanın ekonomik ve piyasa değerinin belirlenmesinin sağlanması,

-Bankalar hakkında uygulanabilecek çözümleme stratejilerinin önceden hazırlanarak hızlı aksiyon almayı kolaylaştırması,

-Banka içi kaynakların ortaya çıkartılarak kamu desteği olmadan bankanın kendi kaynakları ile çözümleme finansmanının sağlanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca, finansal sistemimiz dahilindeki en büyük payı bankacılık sektörünün alması ve söz konusu sektörün derin olmaması sebebiyle herhangi bir bankanın çözümleme aşamasında kısmen ya da tamamen satılması, kritik fonksiyonlarının başka kuruluşlar tarafından sağlanmasını zorlaştırmakta dolayısıyla her bir banka önemli konumda bulunmaktadır. Bu kapsamda kurtarma ve çözümleme planlarının

hazırlanması ve çözümlenebilirlik değerlendirmelerinin yapılması en azından sistemik açıdan önemli bankalar için gerekmekte olup sektördeki tüm bankalar için bu planların hazırlanmasının finansal istikrarın sağlanması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

29633 Sayılı Yönetmelik. (23 02 2016). Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete.

Akdağ, Ç. (2011). Sistemik Önemi Haiz Finansal Kuruluşların Çözümlemesinde "Bail-In" Uygulamaları . TMSF Çatı, 19-22.

BBVA Research. (Haziran 2014). Regulation Outlook: Compendium On Bank Resolution Regimes: From The FSB To The EU And US Frameworks. 01 12 2017 tarihinde BBVA Research web sitesi: <https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2014/06/Regulation-Outlook.pdf> adresinden alındı

Canada Deposit Insurance Corporation. (18 02 2018). Consultation Paper, D-SIB Resolution Planning By-law Requirements. 16 09 2018 tarihinde CDIC Web Sitesi: <http://www.cdic.ca/en/financial-community/legislation-bylaws/Documents/consultation-papers/consultation-paper-dsib-resolution-planning-bylaw.pdf#search=resolution%20plan> adresinden alındı

Çağırıcı, M. (2009). Finansal Güvenlik Ağında Mevduat Sigortacılığının Rolü. İstanbul. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi.

Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council. (15 05 2014). Official Journal of the European Union.

Eğilmez, M. (21 04 2013). Küresel Krizin Neresindeyiz? 31 08 2018 tarihinde Kendime Yazılar: <http://www.mahfiegilmez.com/2013/04/kuresel-krizin-neresindeyiz.html> adresinden alındı

European Banking Authority. (07 11 2014). Draft Regulatory Technical Standards On The Contents Of Recovery Plans. 03 22, 2018 tarihinde The European Banking Authority Web Sitesi: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/760167/Draft+RTS+on+content+of+recovery+plans.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (19 12 2014). Guidelines On Measures To Reduce Or Remove Impediments To Resolvability. 05 12 2017 tarihinde European Banking Authority Web Sitesi: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/933988/EBA-GL-2014-11+%28Guidelines+on+Impediments+to+Resolvability%29.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (19 12 2014). Rts On The Content Of Resolution Plans And The Assessment Of Resolvability On The Content Of Resolution Plans And The Assessment Of Resolvability. 11 15, 2017 tarihinde The European Banking Authority Websitesi: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/933992/EBA-RTS-2014-15+%28Final+draft+RTS+on+Resolution+Plan+Contents%29.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (06 05 2015). Guidelines On The Minimum List Of Qualitative And Quantitative Recovery Plan Indicators. 15 04 2018 tarihinde European Banking Authority: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1064487/EBA-GL-2015-02+GL+on+recovery+plan+indicators.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (06 03 2015). Technical Advice On Critical Functions And Core Business Lines. 01 09 2017 tarihinde The European Banking Authority Web Sitesi: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/983359/EBA-Op-2015-05+Technical+Advice+on+critical+functions+and+core+business++++.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (01 03 2017). EBA Recovery Planning Comparative Report On Recovery Options. Nisan 15, 2018 tarihinde European Banking Authority Web Sitesi: <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/1720738/EBA+Comparative+report+on+recovery+options+-+March+2017.pdf> adresinden alındı

European Banking Authority. (23 05 2017). Regulatory Technical Standards On Valuation For The Purposes Of Resolution And On Valuation To Determine Difference In Treatment Following Resolution Under Directive 2014/59/Eu On Recovery And Resolution Of Credit Institutions And Investment Firms. 05 10 2017 tarihinde The European Banking Authority Websitesi: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1853532/Final+draft+RTSs+on+valuation+in+resolution+%28EBA-RTS-2017-05+%26+EBA-RTS-2017-06%29.pdf> adresinden alındı

European Commission. (02 02 2016). EU Commission Delegated Regulation. 15 11 2017 tarihinde <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2016/EN/3-2016-424-EN-F1-1.PDF> adresinden alındı

Federal Deposit Insurance Corporation. (13 04 2016). Agencies Announce Determinations and Provide Feedback on Resolution Plans of Eight Systemically Important, Domestic Banking Institutions. 04 09 2018 tarihinde Federal Deposit Insurance Corporation Web Sitesi: <https://www.fdic.gov/news/news/press/2016/pr16031.html> adresinden alındı

Federal Reserve System. (01 03 2018). Living Wills (or Resolution Plans). 06 09 2019 tarihinde Federal Reserve System Web Sitesi: <https://www.federalreserve.gov/supervisionreg/resolution-plans.htm> adresinden alındı

Financial Stability Board. (11 2012). Recovery and Resolution Planning: Making the Key Attributes Requirements Operational Consultative Document. 15 11 2017 tarihinde Financial Stability Board Web Sitesi: http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_121102.pdf?page_moved=1 adresinden alındı

Financial Stability Board. (16 07 2013). Recovery and Resolution Planning for Systemically Important Financial Institutions: Guidance on Recovery Triggers and Stress Scenarios. 01 10 2017 tarihinde Financial Stability Board Web Sitesi: http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_130716c.pdf adresinden alındı

Financial Stability Board. (15 10 2014). Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions.

Financial Stability Board. (18 03 2016). Second Thematic Review on Resolution Regimes Peer Review Report. 07 09 2018 tarihinde Financial Stability Board Web Sitesi: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/Second-peer-review-report-on-resolution-regimes.pdf> adresinden alındı

G7 2018 Charlevoix. (2018). G7 Members. 08 13, 2018 tarihinde G7 2018 Charlevoix: <https://g7.gc.ca/en/> adresinden alındı

Goldman Sachs Bank USA. (28 06 2018). Resolution Plan (Public Filing). 15 09 2018 tarihinde Federal Deposit Insurance Corporation: <https://www.fdic.gov/regulations/reform/resplans/plans/goldman-idi-1807.pdf> adresinden alındı

Huertas, T. F. (2016). European Bank Resolution: Making It Work! Brussels: Centre For European Policy Studies.

International Institute of Finance. (08 02 2016). EM Bank Lending Conditions Survey - 2015Q4.

International Monetary Fund. (11 2017). Spain Financial Sector Assessment Program Technical Note—Bank Resolution And Crisis Management Frameworks. 17 08 2018 tarihinde International Monetary Fund: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/CR/2017/cr17341.ashx> adresinden alındı

KPMG International. (15 02 2018). Recovery planning. 01 12 2018 tarihinde KPMG International Cooperative: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/07/recovery-planning-fs.html> adresinden alındı

Luc Laeven, F. V. (11 2008). Systemic Banking Crises: A New Database. IMF Working Paper.

- Luc Laeven, F. V. (Haziran 2010). Resolution of Banking Crises: The Good, the Bad, and the Ugly. IMF Working Paper.
- Mehmet Büyükkara, M. İ. (13 11 2017). Gölge Bankacılık Ve Türkiye. 10 09 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Blog Web Sitesi: <http://www.tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main%20menu/analizler/golge%20bankacilik%20ve%20turkiye> adresinden alındı
- PwC Global. (2017). MREL, TLAC and Banking Resolution. 05 09, 2018 tarihinde PwC Digital Web Sitesi: https://digital.pwc-tools.de/basel-iv/wp-content/uploads/sites/23/2017/03/4174_RZ_Booklet_Toolbox_MREL_A6_SCREEN.pdf adresinden alındı
- PwC Union. (Kasım 2015). Recovery & Resolution Planning, A Malaysian Discourse. Asian Institute of Chartered Bankers, s. 25.
- PwC Union. (Nisan 2016). The Co-dependence Of Governments And The Financial Sector. 14 08 2018 tarihinde PwC Global: <https://www.pwc.com/gx/en/issues/economy/global-economy-watch/co-dependence-governments-financial-sector.html> adresinden alındı
- PwC United. (Ocak 2014). EU Bank Recovery and Resolution Directive ‘Triumph or tragedy?’. 13 08 2018 tarihinde PwC Global: https://www.pwc.com/im/en/publications/assets/pwc_eu_bank_recovery_and_resolution_directive_triumph_or_tragedy.pdf adresinden alındı
- Raf Temizliği Proje Grubu. (2011). TMSF Çözümleme Deneyimi. İstanbul: Artus Basım.
- Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. (2015). Reducing And Sharing The Burden Of Bank Failures.
- Saçcı, Ö. Ü. (2014). Sistemik Öneme Sahip Bankalar: Türk Bankacılık Sektörü İçin Gösterge Bazlı Bir Yöntem Önerisi. Ankara.
- Santiago Fernandez de Lis, J. C. (Haziran 2014). Regulation Outlook: Compendium On Bank Resolution Regimes: From The FSB To The EU And US Frameworks. 17

- 08 2018 tarihinde BBVA Research: <https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2014/06/Regulation-Outlook.pdf> adresinden alındı
- Single Resolution Board. (2016). Guidance on the Critical Functions Report. 02 10 2017 tarihinde https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/guidance_on_the_critical_functions_report.pdf adresinden alındı
- Single Resolution Board. (tarih yok). What is a bank resolution? 10 09 2018 tarihinde Single Resolution Board Web Sitesi: <https://srb.europa.eu/en/content/what-bank-resolution> adresinden alındı
- Sommer, j. H. (Aralık 2014). Why Bail-In? And How! FRBNY Economic Policy Review , s. 221.
- T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (06 12 2017). T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Resolution Plan. Federal Deposit Insurance Corporation: <https://www.fdic.gov/regulations/reform/resplans/plans/tczb-165-1412.pdf> adresinden alındı
- Taşkın, F. D. (Nisan 2011). Türkiye’de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler. 30 08 2018 tarihinde Amazon Web Services: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/31817246/PDF2011_2_9.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1535625507&Signature=1lsli4vZglaE5NGjAkFRoMud2sM%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DTurkiye_de_Ticari_Bankalarin_Perfo adresinden alındı
- The Office Of The Comptroller Of The Currency. (2017). The OCC’s final guidance for recovery planning. EY Web Sitesi: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-occ-final-guidance-to-recovery-planning/\\$FILE/ey-occs-final-guidance-recovery-planning.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-occ-final-guidance-to-recovery-planning/$FILE/ey-occs-final-guidance-recovery-planning.pdf) adresinden alındı
- The World Bank Group. (22 12 2017). Understanding Bank Recovery and Resolution in the EU: A Guidebook to the BRRD. The World Bank Web Sitesi:

<http://pubdocs.worldbank.org/en/609571482207234996/FinSAC-BRRD-Guidebook.pdf> adresinden alındı

The World Bank Group. (2018). Dünya Bankası Kurtarma ve Çözümleme Planlaması Çalıştayı. Recovery Plan (s. 34-35). İstanbul: Hizmete Özel.

Türker, M. (01 08 2015). Finansal Güvenlik Sistemi Erken Uyarı Modeli: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama ve Politika Önerileri. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Türkiye Bankalar Birliği. (Haziran 2017). Türkiye'de Bankacılık Sektörü 1960-2016. 10 09 2018 tarihinde Türkiye Bankalar Birliği Web Sitesi: https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7452/Turkiye'de_Bankacilik_Sektoru_1960-2016.pdf adresinden alındı

Türkiye Bankalar Birliği. (Ocak 2017). Uluslararası Karşılaştırmalar İtibariyle Bankacılık Sektörü. 10 09 2018 tarihinde Türkiye Bankalar Birliği Web Sitesi: https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7422/Uluslararası_Karsilastirmalar_İtibariyle_Bankacilik_Sektoru_120117.pdf adresinden alındı

Türkiye Bankalar Birliği. (21 09 2018). 21.09.2018 Tarihi İtibariyle Gruplar Bazında, Banka ve Bankalar Bazında Şube Sayıları . 21 09 2018 tarihinde Türkiye Bankalar Birliği Web Sitesi: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp adresinden alındı

Türkiye Bankalar Birliği. (Mayıs 2018). Bankalarımız 2017. 21 09, 2018 tarihinde Türkiye Bankalar Birliği Web Sitesi: https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7519/Bankalarimiz_2017.pdf adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (04 03 2009). Küresel Kriz, Etkileri ve Para Politikası Uygulamaları. 08 31, 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Web Sitesi: http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/6d768075-928f-4137-acc1-1bccbe9177f2/Baskan_Bogazici.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWO

RKSPACE-6d768075-928f-4137-acc1-1bccbe9177f2-m3fC4Gb adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (16 04 2012). Yıllık Rapor 2011. 01 09 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Web Sitesi: <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/fc2860bf-4a2f-4fd5-81e1-5afe9edf6a14/11turkce.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-fc2860bf-4a2f-4fd5-81e1-5afe9edf6a14-mgX2Jfo> adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (30 08 2018). Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Web Sitesi. adresinden alındı

Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (tarih yok). Sektör Bilgileri. 21 09 2018 tarihinde Türkiye Katılım Bankaları Birliği Web Sitesi: <http://www.tkbb.org.tr/banka-genel-bilgileri> adresinden alındı